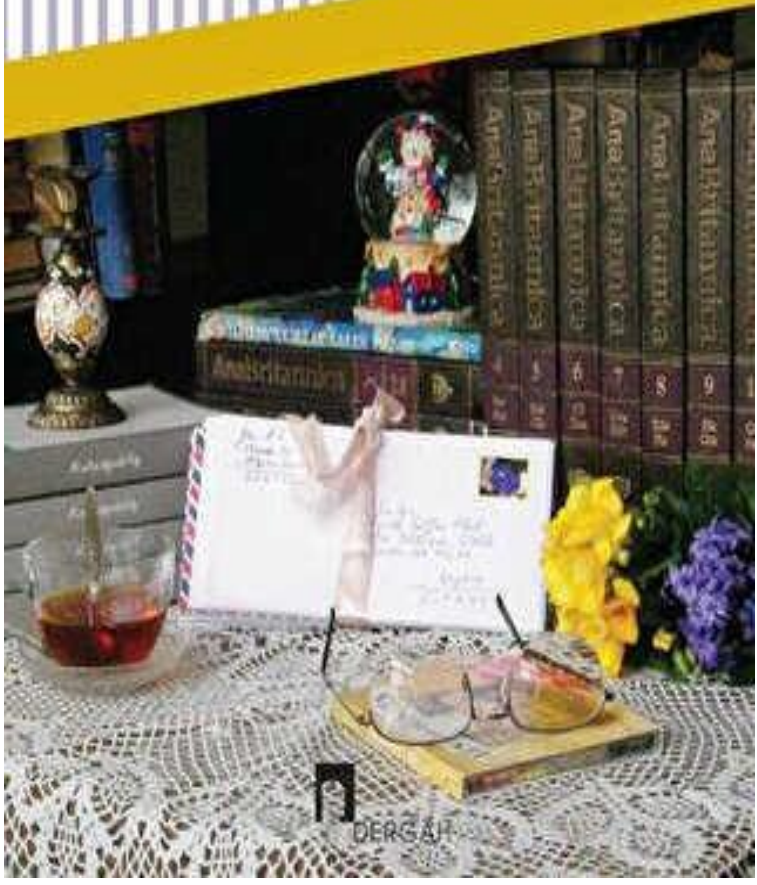
Mustafa Kutlu

MENEKŞELİ MEKTUP

Hikâye

DERGÂH

MENEKŞELİ MEKTUP

Mustafa Kutlu

Menekşeli Mektup'un yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

Dergâh Yayınları: 328
Sertifika No: 14420
Türk Edebiyatı - Hikâye: 33
Mustafa Kutlu Serisi: 23
ISBN: 978-975-995-306-5
l. Baskı Eylül 2006
12. Baskı: Mart 2015

Dizi Kapak Tasarımı: Mustafa Kutlu
Kapak Uygulama: Ercan Patlak
Sayfa Düzeni: E. Gökçe Aksoy

Basım Yeri: Ana Basın Yayın Gıda İnş. San. ve Tic. A.Ş.
B.O.S.B. Mermerciler Sanayi Sitesi 10. Cad. No: 15
Beylikdüzü / İstanbul
Tel: [212] 422 79 29
Matbaa Sertifika No: 20699

Kapak Basım Yeri: Hanlar Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Cilt: Güven Mücellit & Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tel: [212] 445 00 04

Dağıtım ve Satış: Ana Yayın Dağıtım
Molla Fenari Sokak Yıldız Han No: 28 Giriş Kat
Tel: [212] 526 99 41 (3 hat) Faks: [212] 519 04 21
Cağaloğlu / İstanbul

MENEKŞELİ MEKTUP

MUSTAFA KUTLU

DERGÂH YAYINLARI

Klodfarer Cad. Altan İş Merkezi No: 3/20 34 1 12 Sultanahmet / İstanbul
Tel: [212] 518 95 78 (3 hat) Faks: [212] 518 95 81
www.dergahyayinlari.com / bilgi@dergahyayinlari.com

MENEKŞELİ MEKTUP

Mustafa Kutlu

O büyük bahçeli güzel ev sokağın ucundaydı. Bazıları villa diyor.

Postacı eve kadar uzanıp oradan kıvrılarak yokuşu inen ve sahile kavuşan caddeden gitmiyor; kahvenin önünden başlayıp aşağılara doğru otlar, çalılar arasında kaybolan keçi yolunu tercih ediyordu.
Kim açmış bu yolu?
Kahve ile mescidin aşağı sokaktan gelen müdavimleri olabilir. Çünkü kestirme bir yol. Az yokuş ama mesafeyi epeyce kısaltıyor.

Postacı çimen - çiçek kokularını içine çekerek bu yoldan inmeyi seviyor. Arada bir çalıların içinden bir kuş havalanırsa yüreği "pırrr" ediyor. Uçup giden ve ufukta kaybolan bir kuş.
Yolun bir yanı koru, öte yanı boş arsa. Arsada nasılsa kesilmeden kurtulmuş iki ulu fıstık çamı var.

Hafta sonları dibini piknikçiler tutar, mangalda et ve rakı kokusu yukarılara, Postacı'nın da oturduğu

o küçük ve eski mahalleye kadar yayılır.
Postacı fıstık çamlarının gölgesinde dinlenir. Yakasını açıp kıravatını gevşetir; şapkayı, çantayı bir yana bırakır, sırtını çama verip bir sigara yakar.
Koruda her türlü ağaç ve kuş barınır. Kayın, çitlembik, akçaağaç, ıhlamur, erguvan, meşe ve Postacı'nın adını bilmediği ağaçlar. Dallar arasında sincaplar oynaşır.
Bütün bu arazi belki de, aşağıda, sahilde, kaderine terk edilmiş o metruk yalının sahibi olan falanca paşa ailesine aittir.
Az bir esinti çıksa korudan çamlara doğru gelen, kuş cıvıltılarına karışan garip bir musiki duyulur. Postacı buna karma fasıl topluluğu diyor. Bazen karcığar, bazen suzinak.
Esinti rüzgâra dönüşüp fıstık çamlarının dalları, kozalakları, iğne yaprakları arasında dolaşmaya başladığı zaman bir Mevlevi âyinine, bir ilahiye ya da karlı dağlar ardından gelen bir uzun havaya çevrilir.
Neyler feryat eder, tanbur iniler, divan sazı yol gösterir.
Görüldüğü gibi Postacımız müzikle ilgileniyor.
Kendisine sorulsa söylemez ama, biz az-biraz ud çaldığını biliyoruz. Her yalnız adam gibi akşamın indiği saatlerde, kararan ıssız sokağa, camlardan süzülen yağmur damlalarına bakarak, "Batan gün kana benziyor" şarkısını mırıldanıp, udunu tımbırdatır.
Gençliği geçmiştir Postacı'nın, başından talihsiz

bir evlilik geçmiştir.
Kimsesi yoktur.
Yoktur dediysek bu, büsbütün yoktur anlamına gelmiyor. Köyünde bir amcası vardır. Bu amca nereden esti ise yıllar sonra yeğenini hatırlayıp, bir mektup yazarak köye davet etmiş. Postacı kalkıp gitmiş. Birkaç gün hoş - beş ile geçmiş. Ardından ihtiyar amca "Yeğen, yalnızlık Allah'a mahsus, gerçi seninle bugüne kadar ilgilenemedik amma, şimdi sırasıdır. Eli yüzü düzgün bir kız bulduk, gel seni şuracıkta everip gönderelim" diye niyetini açığa vurmuş.
Postacı şaşkın.
Yıllar yılı alıştığı bekârlık, sanki ömür boyu devam edecekmiş gibi onu sarıp-sarmalamış. Şimdi düzeni değişecek, evli, çoluk-çocuk sahibi bir adam olup çıkacak. Amca bastırıyormuş. "Dünyanın kırk bin türlü hali var yeğen. Hastalık var, sağlık var. Başucunda bir yudum su verecek biri olsun, bizim bir ayağımız çukurda. Kızlar gelin, oğlan Almanya'da. Benden söylemesi, gerisini sen bilin."
Çocukluk döneminde bu amcanın çok ekmeğini yemiş, şimdi Almanya'da olduğunu öğrendiği oğlu ile güzel günler geçirmişti.
Öyle ya, ölüm var kalım var. Bu hayat hep böyle duru su gibi akıp gidecek değil ya. Ama yine de yaş yere basmamak için "Kızı bir görelim" deyivermiş, utanarak.
Amcanın keyfi yerinde. Âhir ömründe bir güzellik

yapmış olmanın iç ferahlatan ezgisini dinliyor. "O iş goley, anca biraz elini cebine atacan. Aile fakir, gerçi buralarda o âdet kalktı ama yine de başlık parası sayalım, sevaptır" demiş.
Bir piyango gibi hiç yoktan çıkagelen evlilik düşüncesi Postacımızı heyecanlandırmış.
Haliyle olacak o kadar.
"Para var amca" demiş, "Kara güne sakladığımız para ak güne helal olsun".
Oh, işte bu.
Bu kadar efendim. Varsın kızla oğlan birbirlerini o güne kadar görmemiş olsun. Varsın kızla Postacımızın arasında bir on beş yaş fark olsun.
Hop, hop.
Orada dur bakalım. On beş yaş mı dedin. Evet öyle, ne var bunda? Amca diyor ki, ben de eşimi aldığımda kendisi on üçten on dörde yeni adım atmıştı, kendim otuza doğru gidiyordum. Yeter ki iki gönül bir olsun.
Olsun olsun da, nasıl olacak?
O dediğin hadiseler çok geride kaldı.
Şimdi köylük yerin kızı da olsa kimsenin gözü kapalı değil. Yazık kızcağıza. Elâlem ne der? Üç kuruşa kızı sattılar der.
Böyle giderse, yani biz bu işin altını üstünü bu kadar mıncıklarsak, pişmiş aşa su katacağız. Ne lüzumu var. Olanla ölenin hesabı sorulmaz. Geçelim efendim, geçelim.
Geçtik.
Postacı düğünü yaptı, kızı köyden alıp tepedeki o

eski mahalleye getirdi.

Bu mahallenin evvelinde mescidin yanındaki yıkık tekke var. Şeyhin biri, hani kalabalıktan uzak ya, bir de su çıkıyor; demiş tam yeridir şuraya bir tekke bir de çeşme kurayım. Kurmuş. Bir zaman dolmuş-boşalmış olmalı. Eh dünyada her şey fani. O tekke de zamanla sükût etmiş, ama çeşme kalmış. Etrafına toplaşan, aşağıdaki yalı, ahalisine süt, yoğurt, zerzevat taşıyan ailelerin evleri kalmış. Eski, ahşap, küçümen yamrı-yumru evler. Sonra Anadolu'nun çorak bir yöresinden adamlar gelmiş civardaki hazine arazisine gecekondular yapmış. Duyan gelmiş, duyan gelmiş, derken bu iş devletin kulağına kadar gitmiş. Hoop, demişler. Buraya kadar. Bundan böyle burada yapılaşmaya izin yok.

Hani ne dedik?

Yeryüzünde hiçbir şey olduğu gibi durmaz, değişir. Sultan Süleyman'a kalmayan dünya sana-bana mı kalacak? Sahildeki yalılar birer birer el değiştirmiş; yukarıdaki sütçüler, zerzevatçılar başka iş tutmuş.

Tekke yıkılmış, dış duvarları ile küçük haznesinde birkaç mezar, mezarları bekleyen serviler, çeşme başındaki ulu çınar ağacı kalmış. Mahalleli mescidi tamir ederek kullanmışlar. Kahve ise öteden beri var. Tabii yanında bakkalı, berberi, ayakkabı tamircisi falan.

Postacı senelerdir bu bölgede çalışıyor. Herkes

tanıyor onu, selâmlaşıyor. Eee yıllarca mektuplarını taşımış, makbuzlarını getirmiş. Lâkin adam biraz, ne desem bilmem ki yad mıdır, yabani midir, kimselere pek yaklaşmaz. Hadi o çok bilmiş tarafımızla içekapanık diyelim.
Gelir, kahveye oturur, çayını içer, herkesle merhabalaşır, ama mutlaka yalnız oturur. Kimselerin oyununa karışmaz, sohbetine katılmaz. Mahalleli onun bu halini ezber ettiği için ilişmezler. Gider bir köşeye çöker, gazetesini okur. Aman ne okuma. İlanlara varıncaya kadar hatmeder gazeteyi. Bulmacasını mutlaka çözer. Sabit kalemi dudaklarının arasında gezdire gezdire, bir Mısır tanrısı "ra" hecesini bulup yerine yazana kadar... Bulmacayı bitirirse keyiflenir, bir çay daha söyler, bitiremezse suratını asıp kalkar.

Çamaşırını yıkar, ütüsünü yapar, ayakkabıları boyalı, pırıl pırıl bir adamdır yani. Bir kedisi bir de radyosu vardır. Televizyonu sevmez. Kediyi bir kış günü kapısının önüne kıvrılmış, neredeyse donacak bir yavru olarak buldu. O gün bu gün arkadaş oldular.
Yahu Yüce Mevla'nın bir işidir yani, akıl ermez, şu kedi bile Postacı'nın huyunu biliyor. Gider sokulur, sürtünür, biraz sevdirir kendini; sonra adamı kendi haline bırakır. Yaklaşmaz bir daha. Postacı yemeğini yemiş, bulaşıkları yıkamış -bulaşıkları yıkamadan, her şeyi yerli yerine koymadan mutfaktan çıkmaz- pijamalarını çekmiş, eski yün hır-

kasını giymiş, sedire sırtüstü uzanmıştır.
Gözleri tavanda. Tavan tahtalarına çakılmış kontraplak levhalarda. Levhalara damdan az da olsa damlayan suyun bıraktığı lekelerde. Biz buna leke demeyelim de şekiller, resimler, haritalardan oluşan bir albüm diyelim. Aralarında insan figürleri, portreler dahi var. İnanmazsanız 'Postacı'ya sorun. Size hangi lekenin ne manaya geldiğini uzun uzun anlatsın.
Bu pozisyonda radyo göbeğinin üzerindedir. Ve TRT'nin dördüncü kanalı açıktır. Postacı'ya göre kaliteli müzik ancak TRT'de dinlenebilir. Bu kanal arada verdiği üç-beş dakikalık haber bültenleri dışında sürekli müzik yayını yapar. Klasik Türk Sanat Musikisi ve türküler. Arada dinleyici istekleri ve dinleyicilerle yapılan telefon görüşmeleri de var. Radyo dört dinleyicileri bu kanalın müptelası olan geniş bir aile gibidir. Edirne'den Ardahan'a kadar birbirlerini tanırlar. En kıdemli ve sıkı dinleyici kesimi emekli ihtiyarlardır. Bunlar “musiki ruhun gıdasıdır” özdeyişine bağlı olduklarından gıdalarını bol bol alır ve maşallah sağlıklı olurlar. Telefona her bağlandıklarında günün mâna ve ehemmiyetine dair bir şiir okumaları âdettendir. Sonra asker, polis ve Radyo dört çalışanlarına mutad selamlarını iletir, sunucuyla sohbete koyulurlar. Sohbet asla çizgiyi aşmaz, ardından istediklerini belirtip konuşmayı bitirirler.
Lâkin insan çeşit çeşit, yer damar damar, denilmiş. Yine de aralarına bazı yaşlı ve canlı kadınlar karı-

şır. Onların sunucuya yılışarak "Canım, cicim, sultanım" falan diye hitap etmeleri Postacı'yı sıkar. Değil mi ama aziz okuyucu?

Bu Radyo dört de, sonu sonu bir devlet kuruluşu ve orada görev yapanlar birer devlet memurudur. Böyle enseye şaplak girişmek yakışık almaz ki. Neyse sunucular sürekli arayan bu boşboğaz kadınları tanıyor ve onları fazla konuşturmuyorlar.

Eee, her mesleğin incelikleri var. Mesela kendisi mektup götürdüğü bir evin hanımıyla, kızıyla kapı önünde; dikilip saatlerce laflamaya kalkışsa yakışık alır mı? Almaz.

Postacı'nın en sevdiği dinleyici grubu çobanlar. Hele bunlar arasında birkaç tanesi var ki günaşırı telefona bağlanır ve o gün kendi bölgelerindeki hava durumunu bildirmeyi vazife sayarlar. Sunucular da onları sever. Bazen telefonda türkü söyletir -şöyle bir kuple falan- veya kaval çaldırırlar. Onlar da seçtikleri parçayı öteki çoban arkadaşlara armağan etmeyi unutmaz.

Radyo dört ahalisi arasında emekli Konservatuar hocaları, sanatçıların arkadaşları, musiki meraklıları -ki bunlar da arada sırada okuma imkânı bulur- kasaba fotoğrafçıları, tabelacılar, amatör şairler vardır.

Postacı bu radyoyu dinlerken kendini kuzineli soba etrafında kestane kebap yapan bir ailenin içinde bulur. O kadar samimi, o kadar sıcak ve o kadar hususi.

Eh, her gün baklava-börek yeseniz bıkarsınız. Postacı da musikiden nasibini alınca radyoyu kapatır. Kalkıp çalışma masasının -o öyle diyor- başına geçer. Bembeyaz bir keten örtünün kapladığı masada bir masa lambası, birkaç pul defteri vardır. Anlaşıldığı kadarıyla Postacımız amatör pul koleksiyoneri. O kadar amatör ki, bu pulların postane dışında nerede alınıp - satıldığını bilmez. O sadece tavandaki lekeler gibi, pullardaki değişik dünyalara dalıp gitmeyi sever.

Çiçekli pullar, hayvanlar serisi, şehirlerimiz; bir olayın, bir kişinin anısına basılan pullar; ve tabii ayrı bir defterde yer alan yabancı pullar.

Postacı bunları devletlere göre ayırmıştır.

En çok iri, ayrıntılı pulları sever.

Onlar onun gözünde bir puldan ziyade bir ünlü ressamın tablosu gibidir.

Eh, haksız da sayılmaz yani. Pulların çoğunu grafik sanatçıları yapar.

Bir uzun zaman da pul seyriyle geçer. Eğer eline yeni parçalar geçmiş ise bu zaman epeyce uzanır. Onları zarflarından sökmek, sökerken zedelememek gerekiyor. Postacı bu işin tekniğini bilmiyor. Pulun yapıştığı yerin arkasını ıslatıyor, sonra bir kıl cımbızı ile pulu zarftan ayırmaya uğraşıyor. Ziyan ettiği, bir köşesini yırttığı da oluyor. Ya sinirlenip pulu da, zarfı da buruşturup atıyor; ya da bir cenazeyi kaldırır gibi saygı ve hüzünle götürüp çöpe bırakıyor. Önemli bir olay oldu işte. O zaman dönüp olayın tek şahidi kediye bakıyor.

Kedicik ne yapsın, bu bakışı kendisine lütfedilmiş bir iltifat ânı kabul ederek yavaşça yaklaşıyor ve çok yumuşak bir sıçrayışla Postacı'nın kucağına çıkıyor.
Postacı evde sigara içmez.
Ama bahis mevzuu olan önemli anlarda bir tane yakar. Bir eliyle kedisini okşarken, sigaranın kıvrılıp yükselen dumanlarına dalar. Sinir sistemi gevşer, yumuşar; yeniden eski Postacı oluverir. İzmariti küllüğe iyicene bastırır, küllükle birlikte kalkar, yerdeki buruşuk zarfı alır, çöpe gider. Küllüğü yıkadıktan sonra getirip masadaki yerine bırakır. Sonra gidip pencereyi açar, odayı havalandırır.

Geç oldu.
Gidip yatalım artık.

Dedik ya, Postacı köylü kızını köyünden kaldırdı, bu ahşap eve kondurdu.

Kızın yaşı küçük, köyden dışarı adım atmamış, sen say gözü kapalı bir kuş. O kadar tedirgin, o kadar mahzun. Postacı kızı neşelendirmek; eve, mahalleye, bu yeni hayata bağlamak için gayret etti.

Ancak her şeyden önce kendi tertibini, düzenini öğretmeye kalktı. Elektirik süpürgesinin, çamaşır makinasının nasıl kullanılacağını; tencerenin, tavanın, tabaklarının "değişmeyen" yerlerini, çay bardaklarının mutfak dolabına nasıl dizileceğini falan.

Öyle demeyin, mesela şu çay bardakları çok mühim. Postacı bardakların altına kar gibi örtü serer ve bardaklar daima tepe üstü durur. Böylece yıkandıktan sonra içindeki sular son damlasına kadar akmış olur. Postacı lekeli bir bardakla asla çay içemez, bunu kahveci dahi bilir. Kız bunlardan yüksünmedi, sıkılmadı; tek tük cevaplar vererek, sorular sorarak bu eğitim sürecini başarıyla sonuçlandırdı. Melul-mahzun-sessiz olsa bile. Lâkin şurasını aklından çıkarma ey okur, burası

bir mektep değil bir aile, bir yuva.
Kız bir süre sonra bakkalın, fırının yerini öğrenmiş; birkaç komşuyla tanışmış, sokak satıcılarından patates - soğan almaya başlamıştı ama, asıl mesele yatak odasında düğümlenmiş yatıyordu. Postacı gerdek gecesi dâhil kıza elini bile sürmemişti.
Kız bu duruma içten içe seviniyor, ama sevincini belli etmiyordu.

O nasıl söz öyle?
Bu kız bu adamın nikâhlı karısı değil mi? Kocası onu hem saracak, hem sevecek.
Kaide budur, lâkin Postacı ne kanun dinliyor ne kaide.

Peki, bu kız neden seviniyor?
Acele etme sevgili okur, elbet bu sorunun cevabını da vereceğiz. Sen şu macerayı uslu uslu takip et, sonunda sen de rahat edersin, biz de sırrı ifşa etmiş oluruz.

Postacı kıza âşık olmuştu. Kerem'in Aslı'yı; Tahir'in Zühre'yi sevdiği kadar olmasa bile, o türden bir aşk ile karışım seviyordu. Bazen kahvaltı masasında kızın ap-ak değirmi çehresine, iri elâ gözlerine, fındık burun, düğme dudaklarına dalıyor: "Yahu bu çocuğa el sürmek bülbülü eti için öldürmek gibi bir şey. İnsan buna nasıl kıyar, bu bakir güzellik bakire kalmalıdır" diye düşünüyor-

du. Anlayacağınız Postacı kızı bir nihavent şarkı, bir pul, bir çiçek gibi demeyelim de başka türlü bir aşk ile seviyordu.
Ulan yoksa bu adam iktidarsız mı? Böyle estetik ve platonik numaralar çekerek kendi ayıbını örtmeye çalışıyor, diye ifadeyi bayağılaştırmaya; bu tertemiz - masum aşkı kirletmeye kalkışmayın.

Kafamız karıştı sayın Kutlu. Cinsellik aşkı kirleten bir şey değil ki; hayatın kanunu böyle. Aksine yatak odası uyumlu olan, hele ki bir de çocuğa kavuşan çiftlerin aşkı ikiye katlanırmış, derler. Senin söylediğin umuma aykırı bir durum. Pek de kabul edilecek bir yanı yok yani.

Tamam, kabul.
Postacı kimselere benzemiyor. Kimselere benzememenin ölçüsünü kaçırdığı için onu hasta bile sayabiliriz.
Elbette hasta saymak lazım gelir ve bir an önce doktora başvurmaları lazım gelir.
Postacı, "Ey bu kitabı okuyanlar benim bu laflara karnım tok, sizinle laf yarıştırmaya da hiç niyetim yok" deyip kulağının üzerine yattı.

Günler birbirini kaneviçe gibi dokuyarak geçip gitti.
Postacı artık kahveye uğramaz olmuştu.
Bir an önce eve varmak istiyor, mutlak bir sessiz-

lik içinde karısının dizine yatıp yüzüne bakmayı arzuluyordu.

Kahve milleti de Postacı'ya hak veriyor, bazıları "öyle güzel bir karım olsun, milyon borcum olsun" diye durumu izaha girişiyordu.

Ancak bu sessiz mutluluğun içinde fitili henüz ateşlenmemiş bir bomba büyümekteydi.
Elbette anladınız, köylü kızın içinde.
Postacı'nın uduna, şarkısına o da alışmış, içinden mırıldanmaya bile başlamıştı.

Ki, bir gün, yine akşamın önü sıra, karma fasıl topluluğunun seslendirdiği bir şarkının ortasında, Postacı karısının pencereden çıkıp uzaklara doğru uzanan mahzun bakışlarını fark etti.
Eh, pes doğrusu, maşallah yani.
Bunca zaman sonra mı?
Öyle demeyin, âşığın gözü kör olurmuş.
Postacı yerinden ağır ağır doğruldu, dalıp gitmiş karısının ellerini tuttu. Kızı o hüzün denizinden çekip çıkarmak için aklına bir şey gelmemiş olacak ki "Hadi" dedi, "şu şarkıyı birlikte okuyalım".

Kız kocasının yüzüne baktı, baktı; sonra bendini yıkıp geçen bir sel gibi, içinde bunca zamandır birikmiş duran feryadı bir uzun, havaya yükleyerek patlattı.

Karlı Çağlar karanlığın bastı mı
Asker ağam ayrılığın vakti mi

Kız ağlıyor, Postacı ağlıyor, yerde toprak, gökte bulut ağlıyor. Eh, oldu olacak aziz okuyucu gelin biz de ağlayalım.

Akla ziyan bir ses ki, o kadar olur. Ne Nezahat Bayram, ne Muzaffer Akgün, ne Gülşen Kutlu kızın eline su dökemez yani. Ak mermere duru suyun damlaması, Yemen'e er gönderen ananın ağlaması gibi bir şey.

Meğer bu kızın köyünde yedi yaşından beri sevdiği bir genç varmış.
O şimdi asker.
Türküsünü ona söyler, gözyaşını onun için akıtırmış.
Gün gelecek, sevgilim beni buradan alıp gidecek diye bekler dururmuş.

O gün kendini fazla bekletmeden geldi.
Şöyle oldu:

Kızın uzak akrabalarından biri İstanbul'da otururmuş. Duymuşlar ki kız evlenmiş ve şehre gelmiş "Yahu gidip şunları bir görelim, bir hoşgeldin diyelim" demişler.

Demişler ama burası İstanbul.
Adam işportacı, gün bulup gün yiyorlar. Çalışmazsan para yok; ne cumartesi tatil, ne pazar.
Üstelik oturdukları semtler birbirine öylesine uzak ki, sen say bir şehirden kalkıp ötekine gideceksin.
Bugün-yarın derken aradan epeyce bir zaman geçmiş.

Geçsin, uzatmayalım.
Bir gün çıkıp gelmişler işte.
Selamün aleyküm, aleyküm selam. Postacı'yla İşportacı tanışıp konuşmaya oturmuşlar. Kız bunlara çay yapmış, cevizli kek çıkarmış; sonra onları erkek-erkeğe sedir üzerinde bırakıp işportacının karısıyla mutfağa kapanmış.

Kapanmış çünkü işportacının karısı kızın en yakın arkadaşı. Çocuklukları, genç kızlıkları birlikte geçmiş. Birbirlerinin tüm sırlarını biliyorlar.
İşportacının karısı kızın yüzüne dikip gözlerini "Eee..." demiş, "anlat bakalım. Şans bana değil sana güldü kız, memur karısı oldun, nasıl gidiyor? Kusura bakma bunca zamandır çoktan gelip hatrını sormamız lazım idi amma, burası İstanbul ha diyince olmuyor".
Kız başını öne eğip pıtır pıtır yaş dökmeye başlayınca öteki durumu kavrayarak başlamış anlatmaya: "Seninki" demiş, "askerliği bitirdi. Burada bir asker arkadaşıyla minibüs almış, çalışıyorlarmış."
Kız bu haberi alınca ağlamayı bir yana bırakıp; "Deme, sen gördün mü hiç, aman Yarabbi, buradaymış, buradaymış" diye âdeta sevincik olmuş. Arada bir mutfaktan çıkıyor, boşalan çay bardaklarını dolduruyor.
Çay faslı bitince İşportacı'nın getirdiği elmayı, portakalı ikram ediverdi. Postacı'yla İşportacı İstanbul'dan, geçim derdinden, ortalığın bozulduğundan konuşuyorlardı.

Kız bir ara nasıl etti ise erkeklere çaktırmadan bir zarf - kâğıt bulup kendini mutfağa attı.
Arkadaşının şaşkın bakışları arasında, titreyen elleriyle sevgilisine şu satırları karaladı. "... Evlendik evleneli eli elime değmedi. Kız oğlan kız duruyorum. İster inan ister inanma, garip bir adam, hasta mıdır, nedir. Bütün gün yüzüme baksa doyacağı gelmiyor, ama yatakta bacı-kardeş uyuyoruz. Ben senin yolunu gözlüyom. Kalbinde bir tutam sevgi, azıcık merhamet var ise gel beni al..."
Kâğıdı katlayıp zarfa koydu, diliyle yalayıp kapattı. Yemin billâh ettirip İşportacı'nın karısına teslim etti. İlaveten "Eğer beni seviyorsan bunu ona ver, vermez isen cenazeme gel" diye yalvardı.
Arkadaşının gözleri fincan gibi açılmıştı. Korka korka mektubu alıp koynuna soktu.
İkisi de rahatlamıştı.
Kadın - kadına konuştular.
Tâ ki içeriden İşportacı'nın sesi duyuluncaya kadar:
— Alo!.. Kalkalım artık.

Leylakların açtığı mevsimdi.
Tüm Boğaz sırtları papatyaya kesmişti. Postacı elinde bir demet kır çiçeğiyle kapısının zilini çaldı. Bekledi. Tuhaf. Kapı açılmadı. Bir daha çaldı, yine açılmadı. Tedirgin oldu, kalbi çarpmaya başladı. Sağına soluna bakındı. Sonra anahtarını çıkarıp kapıyı açtı, içeri girdi.

Hayır, komşuya falan gitmemiş.
Hasta olup hastaneye düşmemiş.
Bavulunu toplayıp gitmiş.
Giderken âdettir bir mektup falan bırakırlar, bu onu da bırakmamış.
Peki, nereye gitmiş? Kime gitmiş?

Postacı bunu önemsemedi. Mühim olan gitmiş olmasıydı. Bu sebeple ne polise başvurdu, ne feryat etti. Acısını içine gömdü.
Kır çiçeklerini bir vazoya koyup özenle masaya yerleştirdi. Radyoyu açtı, Erol Sayan'ın sabâ şarkısı:

Güle sorma o bilmez aşkı, sevdayı, neş'eyi
Lâleye sor, sümbüle sor, mor menekşeye sor.

Çiçekler vazoda, kendisi bu odada solup gideceklerdi.
Bundan sonra böyle olacaktı.

Nitekim oldu da.
Artık sokaklarda, yağmur-çamur demeden sarhoş gibi dolaşan; mektupların, evrakların adresini şaşıran, yemeyi içmeyi unuttuğu için arada bir düşüp bayılan, kırk sekiz kiloya inmiş bir Mecnun vardı. Nasihat kâr etmiyor, doktora gitmiyordu. Sonunda bunu zar - zor izne ayırdılar.
O da gitti, evine kapandı.

Kahveci ile ailesi ilgileniyor, ara sıra yemek götürüyorlardı. Sahilde samimi olduğu, kendisi gibi yalnız bir balıkçı vardı, o gelirdi. Bir gün elinde bir poşet dolusu kibrit çöpüyle damladı. Postacı'nın ağzından girip burnundan çıkarak onu kibrit çöpünden gemi maketi yapmaya ikna etti.
Kendisi alışkındı, çok maket yapmıştı. Postacı'ya da öğretti. Bir bununla uğraşırken, bir de balık tutarken dünyayı unutuyordu. Zaman sonra Postacı'yı balığa çıkmaya da alıştırdı. Balıkçı, şişeyi yanından ayırmıyor, Postacı ağzına vurmuyordu. Yeterince sarhoştu, rakıya ihtiyacı yoktu.
Deniz, balık, maket, pul falan derken adam kendini topladı.

Dünyada insana dost lazım, gerisi boş. İzni bittiğinde gemi maketi de bitmişti. Orada, masanın üzerinde, vazoda solmuş-kurumuş çiçeklerin yanında duruyor; içine yerleştirdiği sarışın ampul pır pır yanıyordu.
Bu küçümen ışık yeniden nefes almasına yetmişti.

Postacı yeniden eski Postacı olmuştu.
Sorarım sana ey okur, biz bunu böyle yazdık diye Postacı eski Postacı olabilir mi?
Aferin sana. Olamaz tabii. Ne zaman leylaklar açsa, nerede bir papatya görse, bir kuş çalıların arasından pırrr diye havalanıp ufka doğru uçarak kaybolsa, kalbindeki kapandı denilen yara kanamaya başlıyor, ak güllerin üzerine kızıl kan damlıyordu.

Bırak damlasın.
Kimi neşeyle, kimi acıyla beslenir.
Fuzulî boşuna "Aşk derdiyle hoşem el çek ilacımdan tabip" dememiş. Postacı artık derdini seven biri olup çıkmıştı.

Sn. İncilâ Gülfem İlkeli
Ahi Çelebi Mah. Çilekli Bostan Sok. Nu: 24
Beykoz - İstanbul
Gönderen:
Ahmet Ferit İlkeli
Wasak Str. Nu: 126 Alpiersbach – Baden
Würltenberg - Deutschland

Önce pula bakıyor.
Postacı canım. Hani o fıstık çamının gölgesinde; yakasını açmış, şapkasını çıkarmış, çantasını bir yana koyup bir sigara yakmış dinlenirken bırakmıştık ya.
Her salı, bu saatte, bu çamın altındadır.
Dakik adam Postacı, dakik.
O saat, o dakikada, elinde o zarf vardır.
Mektup gününü şaşırmaz, Postacı incelemekten vazgeçmez. Kaç zamandır böyle bu.
Zarfı evirir-çevirir; bakar da, bakar. En çok puluna bakar. Bir hercai menekşenin yer aldığı bu pul onu, maviden laciverde, sarıdan turuncuya uçurur. Renkler birer mevki ve makam değil usta, nereden çıktı bu uçma?

Uçma dediysek ey izanı az okur, elbette ki kanat takıp havalanmayı kastetmiyoruz. Yani o renkler, o çiçek Postacı'yı; duygudan, duyguya; fikirden fikire savuruyor.
Acaba bu mektuplarda neler yazılıyor?
İlke İlaç Sanayi'nin sahibi Ahmet Ferit Bey; o dünyalar güzeli eşine böyle her hafta bıkıp usanmadan neler yazıyor?

Postacı'da bir merak, bir merak. Yani şu zarfı açsa, okusa, yakalansa, bu fiil ağır bir suç sayılsa, sekiz sene mapusta yatsa umrunda olmayacak.
Çünkü kendisi İncilâ Gülfem Hanım'ı uzun zamandır -yani bu bölgeye tayini ve mektupları dağıtmaya başladığı zamandan beri- tanıyor; nedense bir türlü Almanya'dan dönmeyen kocasıyla da tanışıyor.
Ahmet Bey'le İncilâ Hanım arasında da epeyce yaş farkı vardı. Karısıyla kendisi gibi.
İncilâ Hanım güzel bir kadındı.
Bu yetmez.
Güzel var, güzel var.
Bazısı kenarın dilberi olur, ağzında sakız; kimisi asaletin simgesi olur, resmini yap, duvara as. Duvardaki resmin bana ne faydası var, deme kardeşim, bakarsın resimden serpilen asalet sana da bir miktar nasip olur.
Efendim o ne endam, o ne duruş, o ne salınış. O boy, o pos, o kaş, o göz, o gül dudaklar. Ancak daima mahzun, daima dalgın, daima suskun. Bu

ağır hava kadının güzelliğine bir de esrar katıyor ki; gel de şu zarfı açma.

Galiba kocasıyla arasında tâ ilk günden -belki daha da öncesinden- gelen bir uyumsuzluk, bir geçimsizlik var. Baksana çocukları da olmamış.

Yahu bir postacı eve gelen bir mektubu, bir faturayı, bir küçük paketi, bahçe kapısından verip dönerek bu kısacık zaman aralığında ancak şöyle-böyle görebildiği aile fertlerinin sırlarını nasıl bilebilir?

Bilmiyor efendim, bilmiyor.

Zarfa baka baka, o hercai menekşeli pulu seyrede ede uçuyor işte. Uçuyor dediğimiz budur.

Zaten mektupları almak için bahçe kapısını çokluk evin emektarı Hatice Hanım açardı.

Eee... Bütün bu anlatılanlar. Hepsini bi kalemde geçelim mi?

Geçmeyelim efendim. Geçmeyelim.

Evde bir de İncilâ Hanım'ın annesi Büyük Hanım bulunuyor.

Bütün eski büyük ailelerin yapısı icabı Büyük Hanım hemen her şeyi idare ediyor, her şeye karışıyor. Yaşı yetmiş ama işi bitmemiş. Ve gördüğü eski terbiyenin icabından olarak her zil sesine kulak kabartıyor, kapıya yönelen Hatice Hanım'a balkonda oturduğu hasır iskemlede yarım dönerek sesleniyor:

— Hatice!... Kimmiş gelen?

— Postacı, Büyük Hanım.

Kapıya gelenin kim olduğu bilinecek efendim; bilinecek ki gereği yapılsın.

Sütçü mü, sebzeci mi, bohçacı mı, dilenci mi, komşulardan biri mi?
Hepsine karşı nasıl davranılacağı, ne alınıp ne verileceği; kapıya gelenin memnun edilip gönderilmesi, ne kadar samimi veya ne kadar resmî olunacağı; daha neler, daha neler.

Bizler altı yüz yıllık bir imparatorluğun bakiyesiyiz. Bizde çok adam bulunur. Çok adam çok gelenek, çok huy, çok âdet, çok karakter demektir. "İnsanlar konuşa konuşa, hayvanlar koklaşa koklaşa" denilmiş. Karşındaki bir insan, kavun değil ki koklayıp, olmuş mu, olgunlaşmamış mı anlayasın. Bu sebeple:
"Nerelisiniz" diye başlanır söze. Öyle ya her coğrafyanın, her iklimin kendi insanına hediye ettiği bir şahsiyet, bir özellik vardır. Dağın adamı adımlarını kaldıra kaldıra atar; her an tetiktedir, hareketli ve çeviktir; ovanın adamı ayaklarını sürüye sürüye gider ağır ve dalgındır. Biri içe dönük, öteki dışa dönük olur vesaire.
Adamın nereli olduğu anlaşılınca ardısıra "içinden misiniz" sorusu gelir. Gelir çünkü o yer bir şehir ise ayrı, bir kasaba ise ayrı, bir köy ise ayrı özellik gösterir.
Diyelim adam "içindenim" dedi. Bu defa "Kimlerdensiniz" diye sorulur. Adamın ailesi, kabilesi, aşireti, ırkı, soyu, sopu mühimdir. Her kavmin, her sülalenin bir hususiyeti, buna göre bir lakabı bulunur.

Bunlar bilinecek ki, karşısında duran kimseyle iyi anlaşabilesin; bir pot kırmayasın. İnsanı anlamak zor iştir, bu münasebetle önce şu saydığımız dış daireden başlanılır. Sonra yavaş yavaş içeriye girilir. Efendim sıcak mı sever, soğuk mu sever; tatlı mı sever acı mı sever.
Bir Antepliyi, Bir Urfalıyı misafir ediyorsun, sofrada acı biber yok. Yakıştı mı şimdi?
Adam hicabından biber de isteyemiyor. Önündeki tabağı didikleyip duruyor.
Olmadı işte.

Büyük Hanım bu geleneğin içinde yetiştiği için, ara sıra da olsa, güneşin altında onca yol tepen, millete hizmet için koşturup duran Postacı'yı içeriye davet eder. Ona mevsimine göre ya bir bardak limonata, yahut çay, nar şerbeti falan ikram eder. Hem bunu adamı kapı aralığında ayaküstü tutarak yapmaz; kendi yanına çağırır, oturtur, biraz nefes aldırır, adam çayını-şerbetini içerken iki laf etme imkânı da doğar.

İşte bizim İncilâ Hanım'a hayran, menekşeli mektuplara tutkun Postacımız da, Büyük Hanım'ın himmetiyle bu büyük bahçeli ve güzel eve birçok kereler davet edilmiş; yemiş-içmiş-konuşmuş; İncilâ Hanım ile Ahmet Bey'i epeyce tanımıştır.

Gördüğünüz gibi adam atmıyor, uçmuyor, lakin kendi hayalhanesinde bazı hikayeler inşa etmek-

ten de geri kalmıyor.
Bu inşa faaliyetinin bir paragrafı da şudur: Ahmet Bey karısına her hafta bir mektup göndermeyi âdet edinmiş ya; kâğıdı var, zarfı var, bari pulu da hazır olsun diyerek, ve muhtemelen İnci Hanım'ın hoşlanacağını umarak menekşeli pullardan yüz-yüz elli adet almış, bütün zarflara bu pulu yapıştırmış. "Menekşe gözlüm" diyor işte, "Benim ince, zarif, sevgili eşim".
Haydaaa!...
Hani bu adam karısıyla ta ilk günden belki daha öncesinden beri bir uyumsuzluk, bir geçimsizlik yaşıyordu; çocukları bile olmamıştı. Nedir bu sevgi sözcükleri? Postacı'nın patavatsızlığı canım. İnsanların, evlerin, zarfı açılmamış mektupların içyüzünü nasıl bilebiliriz ki?

İlke İlaç Sanayi küçük ama hatırı sayılır bir kuruluş. Almanya'da eczacılık okuyan Ahmet Ferit Bey bu müesseseyi tuğla üzerine tuğla koyarak kurdu. Diyorlar!..
Bu kuruluş macerasını, Ahmet Ferit Bey'in ailesini, kendisine âşık olan İnci Hanım ile nasıl tanıştığını, nasıl evlendiğini, bu arada tabiatıyla İncilâ Gülfem Hanım ailesini falan uzun uzun tasvir ederek, tahlil ederek sizi yormayalım. Şunun şurasında hikâye anlatıyoruz, roman yazmıyoruz.

Müessesenin çekirdeği İlke Eczanesi'dir; halen emektar kalfa Remzi Bey tarafından işletilmektedir.
Ahmet Bey girişimci bir genç olarak ilaç sanayine girmiş. Ama nasıl girmiş? Almanlarla anlaşarak bir fabrika kurmuş, işi büyütmüş, Beykoz'daki o büyük bahçeli güzel evi, güzel eşiyle birlikte kendi zevklerine göre yaptırmıştır. Ama nasıl yaptırmıştır? Büyük Hanım'ın arzusuyla bahçenin bir yanı sebzelere, bir yanı meyvelere ayrılmış; giriş, balkon civarı ve uygun bölgeler çiçek tarhları ile döşenmiştir. O yıllarda bahçeyle uğraşan bir bah-

çıvanları dahi vardır. Yoksa epeydir bakımsızlıktan harap olmuş gözükse de bu ağaçların tanzimi bu kadar yerli yerinde olur muydu?

Teknoloji durduğu yerde durmaz, hep yenilenir, hep yenilenir.

Reklamcı boşuna "Eski çoraplarınızı atın, atın" diye bağırmıyor. Yenisi çıktı çünkü, eskinin hükmü kalmadı.

Ahmet Ferit Bey işte bu teknolojinin yenilenmesine ayak uyduramadı. İlke İlaç Sanayi'yi zamanın hükmüne göre yeni yatırımlarla yenileyemedi. Gün geldi harcı borcunu ödeyemez oldu. Fabrika tekleyince bir eczanenin umuduna kaldılar. O da ne?

Her sokakta bakkal dükkânı gibi eczaneler açılmaya başlamış, eczacılık mesleği eski itibar ve kârını kaybetmişti.

Bu kötü gidişe bir dur demek lazımdı.

Ama nasıl?

İlke İlaç Sanayi bütün kredisini tüketmişti. Niçin acaba? Varlıklı arkadaşlar, akrabalar telefona bile çıkmıyor; yolda görseler yön değiştiriyorlardı. Neden acaba? Birkaç tanıdık banka müdürü de olmasa çoktan mahkemelere düşecekti.

Ahmet Bey son bir umut diyerek, bu işi kurduğu zaman kendisine yardımcı olan Almanları aradı.

Almanlar yeni bir ürün dizisini piyasaya çıkarmak üzereymişler; gerek üretim gerekse dağıtım için kendisiyle görüşebileceklerini bildirdiler.

Adam havalara uçtu.

Nasıl uçmasın, uçurumun kıyısından dönmüştü. Elinden bir şey gelmiyor, sürekli küçülüyor, masrafları kısıyordu. Büyük balık küçük balığı yutuyor, kaçacak delik arıyordu. Fabrikadaki işçilerin çoğunu çıkarmış, üretim tek ürüne düşmüş, evdeki emektar Hatice Hanım'a bile yol vermişti. Bahçıvan senelerdir gelmiyordu. Böyle bir zamanda Almanların "gelin görüşelim" demesi adamı uçurmaz da ne yapar?

Apar - topar hazırlanıp, karısıyla anasını Remzi Bey'e emanet ederek Almanya'ya gitti.

Gittiği günün haftasından itibaren düzenli olarak İnci Hanım'a o menekşeli mektupları göndermeye başladı.

Ne önemi var.

Zaman izafî bir şeydir.

Hani adam kitabına ad koymuş.

Gün olur asra bedel.

Postacı mektup götürdüğü günler İlkelilerin evinde asra bedel saatler geçiriyordu. Pek geleni-gideni kalmamış bu eve bir canlılık aşılıyor; bilhassa Büyük Hanım'la kâh balkonda, kâh salonda uzun uzun konuşuyordu.
Geçen zaman onu da neredeyse evin bir ferdi yapmış, bir bakıma ailenin mahremiyetine girmişti.

Onlar orada, balkondaki hasır koltuklarda çaylarını içer, Boğaz'a bakarak sohbet ederken; İncilâ Hanım elinde mektup, gözünde gözlük, ağzında birini yakıp ötekini söndürdüğü sigarayla, harap bahçede bi o yana, bir bu yana gidip gelerek dolaşırdı.
Mektubu kaç kez okur; bahçede kaç tur atardı. Öyle ki onu gözleriyle takip etmekten yorulan Büyük Hanım dayanamaz:
— İncilâ, kızım, yeter, yoruldun artık. Gel biraz otur, bi çay iç.
Der, İnci Hanım bunu "çaylarımızı tazele" anlamında kabul eder, ve her zamanki zarafetiyle çayları yeniler, kendi çayını içmeyi unuturdu.
O yeniden bahçede dolaşmaya çıktığında Büyük

Hanım artık inkâr kabul etmez bir endişeyle söylenir.
— Ahmet çok gecikti, çok. Bilmem ki sonu ne olacak bu işin?
Der, Postacı'nın yüzüne sanki bir cevap alacakmış gibi bakar, sonra:
— İki satırlık mektup, neden bu kadar çok okuyor, anlamıyorum.
Postacı'dan ses çıkmayınca:
— Zavallıcık; çöktü, çöktü.
Diye ilavede bulunurdu.

Postacı, İnci Hanım'a şöyle bir göz atar, solmuş sararmış, neredeyse hayalete dönmüş kadına fazlaca bakmaya kıyamaz, sözü bu tatsız mevzudan uzaklaştırmak için yeni bir bahis açardı.
Büyük Hanım'ı canlandıracak, heyecanlandıracak bir konu.
Mesela:
— Diyorum ki...
Büyük Hanım meraklanır.
— Eee..
— Artık mevsimi geldi. Şu bahçeyi bir elden geçirsek, diyorum.
Büyük Hanım'ın iki eli yanına düşer, meyus olur.
— Aman, ben de bir şey diyeceksin sandım. Kim yapacak? Kimimiz var bizim. Kimsemiz yok, paramız da yok...
Bu son cümleyi söylerken gözleri nemlenir, yüzünü öteye çevirir. Postacı:

— Ben ne güne duruyorum?
Deyince yeniden canlanır.
— Ama sen bir memur adamsın oğlum. Hem zamanın da yok.
Postacı eve iyice yerleşmenin, İncilâ Hanım'a alabildiğine yakın olmanın hülyası içinde.
— Benim de kimim kimsem yok Büyük Hanım, tasalanmayın. Cumartesi-pazar çalışsam hallederim.
Büyük Hanım içinden "oh ne güzel" dese de, adama acır tonda:
— Bütün hafta dolaş, dolaş yoruluyorsun zaten, bir de tatilini bizim için ziyan etme, dinlen biraz, yat, uyu.
Postacı bu nazlanmanın farkındadır. Bastırır:
— Daha o kadar düşmedik efendim. Hem bahçe işleri insanı yormaz, dinlendirir. Bakarsınız İnci Hanım'ın da eline bir tırmık, bir kürek tutuştururum.
Bu girişim Büyük Hanım'ı neşelendirmek için yeter de artar. Hatta biraz fıkırdar.
— Daha neler! Ayol o bugüne kadar eline çapa almadı ki, bilemez.
Postacı hınzır bir gülümsemeyle:
— Öğretiriz efendim, öğretiriz.
Sonra yaşlı kadına doğru bir sır verecek gibi eğilip:
— Zaten ben de bilmiyorum.
Diye ilave eder.
İşte bu Büyük Hanım'ın koptuğu andır. Top kendi

ayağına geçmiştir artık; olanca iktidarı, tecrübesi, hevesiyle dikilir.
— Eh iyi o zaman. Ben tarif ederim, siz yaparsınız. Bunca yıl boşuna yaşamadık, bu saçları değirmende ağartmadık.

Böylece Büyük Hanım'ın hâkimi olduğu saatlerce anlatsa bıkmayacağı, dinleyenin hak vereceği bir alana, hatıralara geçilmiş olur.
— Bak şimdi ne diyeceğim, ne geldi aklıma.
— Buyrun.
— Beybabamın bir kır atı vardı. Tüm Adapazarı havalisinde parmakla gösterilir bir at, öyle ki bakmaya kıyamazsın. Bu at merakı da nereden geliyor diyeceksin. Efendim ailemiz sipahidir. Osmanlı'nın Rumeli'de eli - ayağı olan sipahilerden. Aslımız, dedem dermiş, ben yetişemedim; aslımız bizim Konya havalisinden gitmiş Rumeli'ye. Bize oralarda Konyarlar denirmiş. Oralarda da, Vardar Ovası'nda, Saraybosna'da çiftliklerimiz varmış. Geniş, çok geniş. Öyle ki bizimkiler orduya katıldığı zaman bin atlı ile katılırmış.
— Vay be! Devlet gibi bir şey.
—Ne sandın ya. Devlet değil ama, ona benzer işte. Felaketler birbirini takip edince ufalmışlar.
Her neyse. Bizimkiler doksan üç muhaciri. Adapazarı'na indiklerinde yine hatırı sayılır bir varlığa malik imişler. Yoksa onca araziyi, çifti çubuğu nasıl alabilirlerdi.
Dedim ya, babacığım bahçeyi tarlayı atla gezerdi.

Vurdu mu Çerkeş eğerini kır atın sırtına, sabah gider akşam dönerdi. Heybetli adamdı, hilal bıyıklarına adam asılır, tüm adalılar çekinirdi yani.

Yazın serin tepelere çıkardık, Maşukiye'nin yukarılarına. Oh, püfür püfür. Oralarda da kalacak evlerimiz, marabalarımız vardı.

Ben toprakta büyüdüm evladım, toprağın dilinden anlarım.

— Ne güzel işte.

— Bu bahçeye bakan bahçıvana da her şeyi ben tarif ederdim.

— Elbette efendim, tecrübe konuşuyor.

— Ah, şimdi şuracıkta iki karış maydanoz, üç karış tere olsaydı.

— Olur, olur. Ben bu hafta otu, kökü çalı çırpıyı bir temizleyeyim.

— Ağaçların da budanması gerekiyor. Kaç yıl oldu.

— Ha?!..

— Ağaçların diyorum, budanması lazım.

Postacı bahçeye dönüyor. Ağaçları değil; ağzında sigarası, saçları dağılmış, bir elinde mektup, uzaklara dalmış hareketsiz duran İnci Hanım'ı görüyor.

Bu kadını bu durumdan nasıl kurtarmalı, nasıl çekip almalı?

— Nasıl olacak?

— Testereyle evladım, testereyle.

Ben gösteririm sen kesersin.

Postacı yeniden Büyük Hanım'a dönüyor.
— Kesersin tabii. Nesi varmış. Vallahi elim ayağım tutsa ben bile keserim ya.
Sonra keyifle yapılacakları sıralamaya başlıyor.
— Önce dediğin gibi bir temizlik yaparız. Çerdençöpten temizleriz. Ağaçları budarız. Ardından toprağın bellenmesi lazım, iyice bir havalandırılacak. Dip köşede davar gübresi vardır. Yapraklarla örtmüştük üzerini. Ağaç diplerine, sebze ve çiçek tarhlarına gübre çekilecek. Daha sonra efendim nereye ne ekeceğiz ona karar veririz. Tabii eskiden olduğu gibi bütün bahçeyi ekmemiz mümkün değil, o kadar yeşilliği kim sulayacak, kim ayıklayacak, valla ürünü bile toplayamayız da dalında çürür.

Sonra ani bir kararla İnci Hanım'a sesleniyor:
— İnci, İnci, bakar mısın kızım.

İncilâ Gülfem Hanım silkinip kendine geliyor. O kimbilir bu geçen süre içinde bahçeyi turlarken neler düşünüyordu. Mektupların sayfa sayıları, ardından satır sayıları giderek azalmıştı. Ahmet Bey'in sözü tükenmişti sanki.
Artık aşktan, özlemden bahseden; dönüş zamanını ilan eden; üzülmemesini, bu kötü günlerin geçeceğini telkin eden, saçlarından, parmak uçlarından öpen mektuplar kalmamıştı.
Bu masraf listesi, özür pusulası, elektirik faturası gibi kısacık mektuplar İnci Hanım'ı memnun

etmekten çok incitiyordu.
İncindikçe kırık kalbine merhem olur diye eski mektupları çıkarıp okuyor; gelecek hafta böylesi bir mektup alabileceği umuduyla yeni bir beklentiye giriyor ve yine bir düş kırıklığı.
Yani yine iki satırlık bir mektup.

"Ahmet sana ne yaptılar, niçin böyle oldun?"

Büyük Hanım'a dönüyor, yine çay isteyecekler herhalde. Neyse ki şu Postacı var. Ne kadar iyi bir adam. Zavallının karısı kaçmış. O da benim gibi ıstıraplar içinde kalmıştır. Allah'ım ne zaman bitecek bu çile. Yoksa, yoksa...
— Efendim anne!..
Büyük Hanım'ın kabına sığmayan neşesi, canlı sesi:
— Bil bakalım ne oldu?
İnci balkon merdivenlerine kadar gelmiş.
— Nedir, ne oldu?
— Gel şöyle, otur, dinlen biraz. Çok ayakta kaldın. Otur da sana anlatayım.
İncilâ balkona geçip hasır koltuklardan birine oturuyor; oturur oturmaz bir sigara yakıyor. "Yahu bu Postacı bir garip bakıyor bana. Anlamıyorum. Öyle hayran hayran. Tamam anladık ama. Ha! Evet. Ah canıım. Üzülüyor işte. Kendi karısı kaçmış ya. Benim de kocam yok ortalarda. Böyle elimde iki satırlık mektuplar. Anlıyor adam. Ne durumdayım anlıyor. Acaba anlıyor mu?"

— Postacı oğlumla bir karar aldık.
— Hayırdır inşallah!
Büyük Hanım müjdeyi patlatıyor.
— Bu yıl bahçeyi ekiyoruz.

Erikler çiçek açtı.
Aslında ilk çiçek açan meyve kızılcık imiş, Büyük Hanım öyle diyor ama, bu bahçede kızılcık yok.
Epeyce çalıştıktan sonra bahçeyi biraz hale yola soktuk. Ağaçları budadık, toprağı belledik, gübreyi attık; maydanoz, tere falan ektik.
İşte biz böyle uğraşırken bir ara Remzi Bey geldi. Yaşlı adam. Oturttuk, İncilâ Hanım kahvesini getirdi. Tiryaki imiş. Her gelişinde böyle bir sade kahve içmeden gitmezmiş. Numarası epeyce ilerlemiş, kalın camlı, kalın siyah çerçeveli gözlük takıyor. Sade gözlük taksa iyi, fotörlü bir adam. İnanılır gibi değil, dokuz yüz kırklardan kalmış gibi.
Ancak bu ailenin bayağı bir yakını olmuş, yani o kadar samimi, merhametli. Düşme gör, düş de gör derler. Remzi Bey İlke İlaç Sanayi'nin yükseliş ve düşüşünü adım adım izlemiş; sevinmiş, üzülmüş tecrübeli bir adam. Ahmet Ferit'in böyle ortadan yok olmasını, ailenin zarurete yuvarlanmasını belli ki hazmedemiyor, ama elden ne gelir. Konuşurken bu çaresizliğin bütün boyutları kederli sesine yansıyor.

Her zamanki gibi Eczane'den artan aylık gelirle Büyük Hanım'ın Mercan'daki küçük dükkânının kirasını getirmiş. Kala kala buna kaldılar.

Ferit Bey kendisini telefonla aramış. Demiş ki: "Fabrikayı sat, işçilerin hakkını öde. Avukatla konuş, vergiydi, şuydu, buydu hiçbir pürüz kalmasın. Benim hesabıma göre bir miktar para artacaktır; onun yarısını Eczane'nin sermayesine kat, senin bir acil ihtiyacın varsa çekinme al, geri kalan kısmını bana gönder.
Bu telefondan, bu işlerden kimseye bahsetme.
Beni de merak etme."

Remzi Bey denilenleri harfi harfine uygulamış. Tabii Ferit Bey'in emri olduğu için ne Büyük Hanım'a ne de İnci'ye bir şey çıtlatmadı.

Keşke Remzi Bey'i aradığı gibi bir kez de karısını arasaydı. İncilâ Ferit'in sesini hiç olmazsa telefonda duysaydı.
Hayır. Aramadı.

Niçin aramadı? Onu ben de bilmiyorum. Bir de derler ki, yazarlar yazdıkları kitapta yer alan kişilerin her halinden haberdar olur.
Hadi canım sen de.

Postacı vakti geldiğinde domates, biber, patlıcan gibi sebze fidelerinin dikileceği toprağı düzelti-

yor, tırmık çekiyor.
İncilâ Hanım balkondan sarkmış, onu seyrediyor.

Büyük Hanım ile Remzi Bey asma çardağının altında oturuyorlar.
Bu çardağı budarken epeyce zorlandım. Efendim asma budamak başka bir bilgi, başka bir ustalık istiyor. Göz hesabı yapılıyormuş. Dalları öyle aklının estiği yerden kesemezsin. Büyük Hanım aşağıdan bas bas bağırıyor: "Hayır efendim oradan değil iki parmak aşağıdan". Ben iki parmak yerine belki dört parmak iniyorum. Yine bağırıyor: "Olmadı efendim, olmadı, az yukarıdan". Merdivenin başında, elimde pek de kullanamadığım körelmiş bağ bıçağı, kan-ter içinde kalmışım. Budamayı bitirdik ama ben de bittim.
Çardağın altında fısıl fısıl konuşuyorlar. Öyle ya bu para meselesi mahrem işlerdendir, ortalık yerde konuşulmaz, herkesin gözü önünde alınıp verilmez.
İhtiyaçlarını yıllardır sahilde zengin çeşitleri olan bir şarküteriden temin ediyorlar. Büyük Hanım İnci'ye danışa danışa gözlüklerini bir takıp bir çıkararak uzun süre içinde bir liste hazırlar, bunu kızına verir; İncilâ Hanım şarküteri sahibine telefonla iletir, adam siparişleri çırağıyla eve gönderir.
Aydan aya hesap görürler.
Aynı hesabı Remzi Bey'le de görüyorlar. Alacak-verecek faturalar, borçlar hakkında konuşuyor-

lar. İşin bu kısmı, yani gittikçe tatsızlaşan kısmı kapanınca; Büyük Hanım Remzi Bey'in halini hatrını, çocuklarını, gelinini, damadını, karısının sıhhatini soruyor; gün görmüş iki insan olarak bir dayanışma sergiliyor, birbirlerine olan saygı ve sevgilerini yeniliyor, tam kalkacakken Remzi Bey son olarak konuşmalara hiç katılmayan İncila'ya bakıyor.
Büyük Hanım anlıyor, ama ne desin. Remzi Bey'in de pek inanmadığı o mânâsız kelimeleri sıralıyor:
"İyidir, iyidir, merak etme."

Remzi Bey toparlanıp bahçe kapısına doğru giderken beni de sormuştur. Yan yan baktığına göre garanti sormuştur. "Bu adamı nereden buldunuz, anlıyor mu bu işlerden, valla Büyük Hanım benim gözüm hiç tutmadı" falan demiştir. Büyük Hanım o yaşlı ama canlı ihtiyarların fıkırdamasıyla "Ha, o mu? O bahçıvan falan değil canım, bahçıvana verecek paramız mı var?" "Peki kim o zaman?" Fıkırdama benim de duyacağım küçük bir kahkahaya dönüşüyor. "Bizim Postacı ayol. Bunca yıldır mektuplarımızı getirir, tanışıyoruz". Remzi Bey iyice pirelenir, hatta duraksayarak, belki de gözlüklerini çıkarıp bir süre dikkatlice bakarak: "Postacı mı? Allah Allah, emekli falan mı oldu. Nedir bu samimiyet. Şimdilerde kim kime böyle yardımcı oluyor. Altında bir bit yeniği olmasın Büyük Hanım. Aman dikkatli olun, kötü

zamanda yaşıyoruz".

Büyük Hanım babacan bir gülümsemeyle Remzi Bey'in sırtını sıvazlar. Adam kapıdan çıkmak üzeredir. "Tasalanma. Çoktan beri tanışıyoruz. İyi dönelim. Bahçeden toplayıp çıkararak bir duvar dibine yığdığım çalı-çırpı-çöp valla neredeyse bir kamyon doldurur.

Toprak tanzimini bir yana bırakıp öncelikle bir araba bularak şunu şuradan kaldırmalı. Geçip döndükçe koca yığın gözümü alıyor, ağzımın tadını bozuyor. Ne de olsa çöp işte. Çöpe baka baka çalışamam ben.

Postacı'nın İlkeli villasına sık sık girip çıktığını görmeyen kalmamıştı. Meraklı komşulardan biri üşenmeyip bu ziyaretlerden birini yerinde görüp tetkik etmeye bile geldi. O sırada Postacı gülleri buduyordu. Hani Ahmet Ferit Bey uzun zamandır ortalarda yok; onun yokluğundan istifadeyle bu erkeksiz kalmış eve yerli-yersiz girip-çıkan bir yabancı adam dikkat çekmez olur mu? Artık dedikodunun bini bir para. Kahveci bir punduna getirip Postacı'nın kulağını büktü. "Bak, böyle böyle deniyor. Bunlar yakışıksız işler. O evden ayağını derhal çek". Araya giriyor Postacı: "Nasıl çekeyim kardeşim haftada bir mektupları var mecburen gideceğim."

— Sonra başın ağrır, benden söylemesi.

— Niyeymiş o?

— Ahmet Bey çıkar gelir, bu meseleyi bire bin katıp anlatırlar, hem zavallı kadının başı yanar, hem sen gümbürtüye gidersin.

Postacı umursamaz bir tavırla elini boşluğa doğru savuruyor, çayından bir yudum alıyor.

— Boşveeer!.. Benim bu laflara karnım tok.

Kahveci dilinin ucuna kadar gelen bir cümleyi

yutuyor. Cümle şu: "Boşverdiğini karın kaçtığında anlamıştık ama, neyse". Bu cümleyi yutuyor, lâkin suratını asarak:
— Benden söylemesi, diye ilave etmekten geri durmuyor. Kahveci bu sözleri söyledi ya, Postacı her ne kadar "Boşver" diyerek umursamaz göründü ama, yan gözle kahvedekileri teker teker süzmeden de yapamadı.
Okey masası, bağıra çağıra maça kızı oynayanlar, gazeteye dalmış görünenler, kimsenin ona baktığı yok.
Bir ara cami cemaati masasından bir emekliyle göz göze geliyorlar. Adam Postacı'ya bir süre baktıktan sonra yanındakine dönüyor. Bir sır verirmiş gibi kulağına yaklaşarak bir şeyler anlatıyor.
Postacı bunu üzerine alıyor. Bayağı cam sıkılıyor. İşte kahveci haklı. Düpedüz dedikodusunu yapıyorlar.

Hep böyle olur. Bir tatsız haber yayılmaya görsün. Hele haberin ucu bize dokunuyorsa çok pirelenir, çok alıngan oluruz.
Oysa o emekli, arkadaşının kulağına adam ağır işittiği için eğilmiştir. "Günler bayağı uzadı, ikindiye ne kadar kaldı?" diye sormuştur. Sonra iki ihtiyar ağır hareketlerle cep saatlerini çıkarmış; saat kaç oldu, hangimizin saati daha doğru diye masum bir konuşmayı başlatmışlardır.

Olsun.
Postacı tedirgin oldu bir kere. Artık orada oturamaz. Önüne açtığı gazeteyi ilanlarına kadar okuyup, bulmacasını çözemez. Kalkıp evine gidecektir. Dünden kalan etli kuru fasulyeyi ısıtıp turşu eşliğinde yiyecek, perdelerini çekip radyosuyla baş başa kalacaktır.

Karısını seviyordu.
Evet, onu bir türlü unutamıyordu.
Ama İncilâ Hanım'a da hayran olmuştu.
Bu "hayran" kelimesi her an "âşık" ile yer değiştirebilirdi.
Ancak o bir ilahe gibi kendisinden oldukça yukarılarda, erişilmez bir mevkide duruyordu.
Dursun.
O, onu, orada dururken de sevebilirdi. Yeter ki yanında bulunmaya, ona bakmaya -hadi az ileri gidelim- onu okşamaya izin alabilsin.
Kimden izin alacak?
Vicdanından, ilahenin kendisinden, Büyük Hanım'dan, eğer bir gün çıkıp gelirse Ahmet Ferit Bey'den. Ulan hiç olur mu bu? Adam kadının kocası, unutuyorsun galiba. Üstelik yaşıyor, her hafta bir mektubunu getiriyorsun. Evet, doğru. İyisi mi bu hayırsız koca hiçbir vakit çıkıp gelmesin. Kaybolsun. Ardında izi kalmasın.
Başka?
Bir de etraf var. İnsanlar, komşular, mahalleli. İlkeli ailesinin akrabaları. Ne derler?

Ne diyecekler?

— İncilâ Hanım bir Postacı'yı sevmiş.

— Kadında ahlâk namına bir şey kalmamış.

— Kabahat kocasında, zavallıyı ortalık yerde bırakıp kaybolmuş.

— Hayır hayır. İnci kafayı yemiş, bu Postacı'yı kaybolan kocası sanıyormuş.

Yahu herkes kadına yükleniyor Postacı'nın hiç mi kabahati yok. Böylesi durumlarda önce kadın suçlanır. Ne derler "erkektir yapar". Zorla mı sahip olmuş, tecavüze mi yeltenmiş, şantaj mı yapmış? Hayır, hayır, hayır.

Ben o eve içgüveysi giremem. En iyisi bugünkü durumun devam edip gitmesi. Kimsenin suçlanmaması, kimsenin zor durumda kalmaması. Nasılsa kendisini sık sık görüyorum, bu bana ~~yeter de artar.~~

~~Ama bak dedikodu oluyormuş. Varsın olsun. Benim niyetim temiz. Kadınların yardıma ihtiyacı var. Karım kaçtığında da çok konuşulmuştu. Sonunda ne oldu, unutuldu gitti. Etraf unutur, sen unutamazsın. Etraf yeni bir dedikodu mevzuu bulur, eskisini unutur. Sen unutamazsın.~~

~~Ama bu~~ da oldu.

Unutamadım doğru, lâkin başka birine rasgeldim. Hem karımı seviyorum, hem İncilâ Hanım'a âşık oldum. Tuhaf, hastalıklı bir durum.

Doğaldır. Ben de sağlam ayakkabı değilim. Neyim

var? Hastayım. Ne hastası? Aşk hastası. Yok böyle bir hastalık, ben de hasta değilim. Bir psikoloğa başvursam iyi olur.

Abartı-Yorum.
Köşe yazarlarının-çizerlerin böyle başlıkları var.
Doğrudur.
Postacı her akşam radyosuyla sedire uzandığında böyle abartılı hikâyeler kuruyor, hayallere dalıyor, işin ucunu kaçırıyordu.
Kendisi oldukça sağlıklı bir adamdı. Psikoloğa falan da ihtiyacı yoktu. Her insanın kendine bile itiraf etmekten hicap duyacağı gizli mi gizli eğilimleri, arzuları olabilir. Bunlar kuvveden fiile çıkmadığı sürece zararsızdır. Meğer ki sabit fikir, saplantı, bunalım haline dönüşmesin.

Daha geçenlerde, kendisi İlkeli villasının bahçesini temizlerken duvar komşusu Hacı Baba ziyarete gelmiş, Postacı'nın sırtını sıvazlayarak takdirlerini sıralamıştı. Biri hasretinden neredeyse ince hastalığa yakalanacak noktaya gelmiş zarif bir kadın, öteki yerinden kalkmakta zorlanan bir ihtiyar. Kimseleri yok. Esas böylesi zor günlerde yardıma koşmak lazım. Cami cemaatinden olan Hacı Baba dedikoduları ciddiye alsa onu bir kenara çeker, Bak evladım, sen iyi niyetli, yardımsever bir çocuksun, anlaşıldı; ama bu münasebet haddi aştı, artık buraya uğramasan iyi olur" diye nasihat ederdi.

Etmedi. Tam tersine teşekkür etti. Yaşım genç olsaydı sana yardımcı olurdum dedi. Ee, yetmez mi? Hacı Baba'nın şahitliği kâfi değil mi? Demek ki kaygı duyulacak bir şey yok. Kahvecinin söyledikleri gerçek olabilir ama, elin ağzı torba değil ki büzelim.

Biz yardıma devam edelim.

Edelim ki sevdiğimiz kadını görelim.

Görelim ki bir hayal bile olsa şu sönük hayatımıza bir miktar ışıltı düşsün.

Dedikodulardan biri gerçekleşti.
İncilâ Gülfem Hanım'ın yaralı kalbindeki hasarın bir kısmı zihnine sıçradı.
Zavallı kadın zaman zaman dengesini kaybediyor; kocası sanki yanındaymış, etrafındaymış, az sonra gelecekmiş gibi davranıyor ve konuşuyordu.
Postacı bu durumla ilk karşılaştığında ne yapacağını bilemedi, şaşkınlıktan küçük dilini yuttu.
— Nerelerdeydin Ferit? Bunca zamandır beni neden aramadın, diye sokulmuştu kadın.
Bu kekeleyerek:
— Ne Ferit'i İnci Hanım, benim Postacı, tanımadınız mı? diyebildi. Kadın yüzünde çarpık bir tebessüm ile:
— Postacı. Evet. İyi bir adam. Bahçeyi düzenledi. Sonra gelip Postacı'nın koluna girdi, onu tomurcuk güllerin arasına taşıdı.
— Bak Ferit. Bayağı güzel olmuş değil mi?
Ardından eğilerek bir gül fidanını okşadı. Kendi kendine:
— Sen bu sarı gülü çok seversin. Çok seversin, çok seversin.

Bir yandan gülün gövdesini okşuyor, derken diken batıyor parmağına. Küçük, kızıl bir kan damlası.
Aniden silkinerek kendine geliyor. Kanayan parmağını öteki eliyle bastırarak.
— Hoş geldiniz efendim. Hava serin. İsterseniz içeriye, salona buyurun. Büyük Hanım bekliyor.
Postacı elindeki zarfı uzatıyor.
— Mektubunuz.
Kadın mektubu alınca Postacı'yı unutuyor. Şalına sarılarak bahçenin öteki ucuna doğru ağır ağır gidiyor. Zarfı açmadı. Hep böyle yapar. Bir zaman elinde gezdirir. Sanki yeni görüyormuş gibi puluna, yazısına bakar. Zarftan yayılan buğunun sıcaklığına sığınır. Ne duyar, ne düşünür, kimbilir? Ama bu mektupla buluşması, onu taşıması, okşayıp koklaması; sonra yazı masasının kütüphanenin olduğu köşeye geçmesi, zarif zarf açacağıyla incitmeden korkarak dikkatlice açması bayağı bir törene dönüşür.
Pencere kenarında Boğaz'ı gören bir koltuğa oturup okur.
Koltukta saatlerce kalır. Ardından sigaralı gezinme faslı başlar. Fasıl salondan bahçeye çıkar, elde defalarca okunmuş mektup tur üstüne tur atar.
Postacı mektubu veriyor, Büyük Hanım'la sohbet ediyor, bilhassa dedikoduların yayılmasından sonra evde fazla kalmamaya çalışarak bir mazeret uydurup ayrılıyor.
Bahçe kapısını kapatırken kadına son kez bakıyor. Orada, bahçenin en ucunda, yine Boğaz sularına

bakarak, bir heykel gibi hareketsiz ve sessiz dikiliyor.
Postacı üzgün, keçi yoluna vuruyor. Fıstık çamlarının gölgesinden geçiyor, kahveye doğru çıkıyor. Gidip oturacak, önüne bir gazete açsak, çayını karıştırırken dalgınlaşacak:
— Doktora görünmeli. Sonu iyi değil. Büyük Hanım'a anlatmalı.
Beni Ferit Bey sandı. Zavallı.

Kahveci onu kolluyor olmalı. Az sonra yanına çöküyor.
— Ne o? N'oldu? Çayına dokunmadın, gazeteye de bakmadın.
Kahveciye dönüyor, gözleri nemli.
— Ya... Şey... İncilâ Hanım git gide kötülüyor. İnanmayacaksın belki ama. Bugün bir ara beni kocası sandı. Nerede kaldın Ferit, dedi bana. Kapıdan yeni girmiştim, mektubu götürmüştüm. O da meğer bahçedeymiş. Döndü. Baktı. Nerede kaldın Ferit, dedi.

Kahveci olgun adam. Dedikoducu takımından değil. Hem Postacı'yı da seviyor. Malum karısı kaçıp, kendisi Mecnun'a döndüğünde onu gözetmiş, kol-kanat germişti.
Başını esefle sallıyor.
— Sen bilmezsin bu aileyi. Adam, yani Ahmet Ferit Bey sahildendir. Babası saat tamir ederdi. Parlak bir çocuktu, iyi okudu. Ama kurnaz. Saman altından su yürütür. Hovardalığı da vardı lâkin çaktırmaz-

dı. Büyük Hanım'ın tek çocuğu vardır. O da bu kız, İnci. O yıllarda Güzel Sanatlar'da okuyordu galiba. Para Büyük Hanım'ın. Aileden kalma. Lâkin onu da kardeşleri yiyip bitirmiş. Sonunda malı böldüler. Mal bölününce ne kardeş kaldı, ne kardeşlik. Senelerdir küs bunlar. Birbirlerini aramazlar. Zaten büyük ağabey öldü. Öteki, yani Büyük Hanım'ın küçüğü olan zibidi sarhoşun, kumarbazın tekiydi. Yurt dışına çıktı, dönmedi. Öldü mü, kaldı mı bilinmiyor. Büyük Hanım'a kalan emlâki bu senin Ferit Bey kullandı. Sattı savdı İlke İlaç Sanayi'yi kurdu.

İçini çekiyor kahveci, sigarasını hırsla küllüğe bastırıyor.. Kalkıyor, son cümlelerini söylüyor.
— Kız bu hıyara âşık olmuş. Bütün hikâye bu.
Ama aşk dediğin nedir ki?
Postacı:
— Nedir?
Kahveci gülümsüyor; hafifçe eğilerek.
— Muhabbet iki başlı olacak arkadaş. Tek taraflı oldu mu sakat. Kara sevdaya girer.
— Çaresi?
Hikmetli bir söz söylüyor Kahveci:
— Ya tahammül, ya sefer!
Bu kahveci az adam değil, şu sönmüş tekkenin ihvanındandır belki. Postacı ibareyi tekrarlıyor: "Ya tahammül, ya sefer"
Kendini yokluyor ardından, içini araştırıyor, Bende ikisi de yok. Demek ki bende aşk yok. Peki, ne var bende? Hiç. Ben bir hiçim.

Postacı sonunda büyük Hanım'a açıldı.
— İncilâ Hanım'ı bir doktora götürseniz diyorum. Çok özür dilerim, yani bana düşmez böyle şeyler, siz daha iyisini bilirsiniz ama...
Büyük Hanım büyük üzüntü içinde, başını camdan yana çeviriyor, içini çekiyor.
— Farkındayım evladım, biliyorum. Sağol, lâkin... Araba da satıldı... Her şey ne çabuk olup bitti... Aile doktorumuz vardı... Ölmüş... O olsaydı... Kime gidelim?
— Remzi Bey halledemez mi? Gerçi ben de götürürüm ama, nasıl olur bilmem ki.
Büyük Hanım umutla dönüyor:
— Hah... Hay aklınla bin yaşa. Remzi'yi neden düşünmedim ki ben. Yaşlılık... Yaşlandın mı burnunun önünü göremezsin. Evet, evet… Remzi'ye telefon edeyim. O halleder. Tanıdığı doktorlar var.

Postacı ferahlıyor. Sanki kadın doktora gitmiş, sanki doktor teşhisi koymuş, sanki ilaçlar iyi gelmiş, sanki İnci eski günlerine dönmüş.
Yahu bu hafif bir başağrısı mı ki, bir aspirin alınca geçiversin.

Postacı işte, uçtum akıllının teki.
Ancak Postacı'nın uyarısı işe yaradı. Remzi Bey ağzından girip, burnundan çıkarak İnci'yi ikna edip doktora götürdü.
Durum pek iç açıcı değil.
Doktorun dediği: Kendini üzmeyecek, eve tıkılıp kalmayacak; gezecek, eğlenecek, bir şeylerle meşgul olacak; bir de hap vermiş, sabah bir, yatarken iki.
İyi güzel de bu kadın bunları yapabilir mi? Onun yarası merhem kabul eder mi? Yaramı sarmaya yar kendi gelsin, deyip duruyor. Bunu anlamak lazım. Doktor reçetesini yazmış, vazifesini yapmış. Gerisi hasta ile hasta sahiplerine kalmış. Oh, ne âlâ.

Tam bu günlerde gelen bir mektup işi iyice çıkmaza soktu. Adres doğru, zarf aynı zarf, pul desen menekşeli ama, gel gör ki yazı Ahmet Ferit Bey'in yazısı değil.
Postacı evirdi-çevirdi, işin içinden çıkamadı. Kim yazdı bu zarfın üzerini, Ferit Bey'e ne oldu? Aynı şaşkınlığı bir kaç katı ile İncilâ Hanım yaşadı. Bir süre dili tutuldu. Sonra kekeleyerek "... Bu... Bu... Ferit'in yazısı değil. Zarf aynı zarf ama..."
Postacı'nın yüzüne bakıyor, bir açıklama bekliyor. Bahçe kapısının önündeler.
Sonra ani bir kararla zarfı yırtıp açtı. Zarfı ilk kez yırtarak açıyor.. Meraktan çatlayacak.
Mektup da aynı yazıyla yazılmış:

"Sevgilim,
Bir kaza oldu. Düştüm, elim kırıldı. Şimdi alçıda. Bir arkadaşa rica ettim. Ben söyledim o yazdı. Durum aynı. Bekliyoruz. Almanlar ürünün ambalajı üzerinde çalışıyor. Bugün yarın biter diyorlar. Dayan sevgilim, az kaldı. Seni çok öpüyorum. Ferit"

Postacı'nın yüzüne bakıyor, gözlerinden süzülen iki damla yaş.
— Düşmüş, elini kırmış. O söylemiş, bir arkadaşı yazmış.
— Geçmiş olsun. Neyse. Tez vakitte iyileşir inşallah.
Kadının başı önüne, elleri iki yanına düşüyor. "İyileşir... Evet iyileşir..." diye tekrarlayarak eve doğru yürüyor. Ölüm ile ayrılığı tartmışlar, elli gram ağır gelmiş ayrılık.
Postacı, kadın eve girinceye kadar bulunduğu yerde kalıyor. Ne ileri, ne geri. Kaderini bu kadının kaderine bağladı sanki. O gülünce gülecek, o ağlayınca ağlayacak.
Şimdi de eli kırılmış.
Dönüyor, keçi yolundan kahveye doğru tırmanmaya başlıyor.
Eli kırılmış ha! İyi-kötü, şimdiye dek yazısını öpüp kokluyordu. O da çıktı elinden. Kadının kırılmayan bir uzvu kalmadı. Yakında düşer. İçinden çürüyen bir ağaç gibi birden devrilir. Bir şey yapmam lazım ama ne?

Ama ne, deyince duruyor, geride aşağılarda kalmış eve bakmaya başlıyor.
Evin kapısında kadın. Kadının elinde mektup. Kadının yüzü büyüyor, büyüyüp yaklaşıyor.
Yaklaştıkça değişiyor.
Ap-ak bir değirmi çehre, iri elâ gözler, fındık burun, düğme dudaklarıyla gencecik karısı oluveriyor.
Oluverince, kayboluyor.
Kaybolunca, Postacı yeniden yokuşa vuruyor. Mesele basit; kadına duyduğu ilgi onu kaçıp giden karısının yerine koymasıyla ilgili. Basit bir açıklama. Yüzeysel. Ne olacaktı yani. Kendisi de basit bir adam. Basit olmayan adamlar da var mı? Kimbilir, vardır belki.
Kahveye girdi, masaya oturdu. Artık gazete falan okumuyor, bulmaca çözmüyordu. Öyle, orada, önünde soğuyan çay, dut yemiş bülbül gibi düşünüyordu.
Bu kadın kocasına kavuşursa, sanki kendisi de karısına kavuşmuş olacaktı. Ama işte...
Aylar geçiyor, durum gittikçe kötüleşiyordu. Artık ne erken açan güller, ne Büyük Hanım'ın sevinçle etrafında dolaştığı maydanoz ve tere maşarası, ne balkondaki boş saksıya yumurtlayıp kuluçkaya yatan güvercin çifti onu avutuyor. Kadın gözünün önünde mum gibi eriyor.
Kahveci haklı. Ya tahammül edeceksin, ya sefere çıkacaksın.
Madem tahammül edemiyor, bari seferi denese.

Sefer, sefer derken Almanya; Almanya derken Ahmet Ferit Bey, ardından yıllardır görmediği amcaoğlu geliyor aklına. Birden gözleri ışıyor. Birden kan yürüyor donmuş damarlarına. Birden çay bardağına sarılıyor. Soğumuş. Garip, pıtraklı bir sesle kahveciye sesleniyor. "Bu soğumuş be, tazele bakalım..."
Kahveci ocağın ardından başını uzatıp çakmak çakmak gözleriyle kendisine gülümseyen Postacıya bakıyor. "Hayırdır inşallah" diyerek cam bardağa yeni bir çay koyuyor.
— Hayırdır? Bokunda boncuk bulmuş gibisin.

Postacı neşeli bir türkü gibi karıştırıyor çayını.
— Evet buldum.
— Ya!..
— Almanya'ya gidiyorum.
Kahveci'nin ağzı açık kalıyor:
— Almanya'ya mı?
— Evet.
— Tayin mi oldun, görev mi verdiler?
Postacı keyifle yudumluyor taze çayı.
Yok canım. İzne ayrılacağım. Benim orda bir amcaoğlu var. Yıllardır görmedim. Bir gideyim, misafiri olayım, gözümüz Avrupa görsün.
Kahveci rahatlamış geriye yaslanıyor.
— Oh, iyi be. Git tabii. Tek at, tek mızrak bir adamsın. Gez, dolaş.

O hızla izne ayrıldım.
Gidip Büyük Hanım'ı gördüm, “Ben izne ayrıldım, memlekete gidiyorum, bir ay falan kalırım, sizin mektupları başka bir arkadaş getirecek, haber vereyim” dedim.
“Selametle git, sağ-salim dön” dedi Büyük Hanım.
Elini öpüp çıktım. Bahçede İnci'ye rasladım, elinde bir sarı gül goncası. “Ben” dedim “izne ayrıldım, memlekete gidiyorum”. Yüzüme dalgın dalgın baktı. “İyi” dedi;
“Ferit'i görürsen selam söyle”.
Başımdan aşağı kaynar su döküldü sanki. “O, o, olur...” diye kekeleyip hızla çıktım bahçeden.

Kadının içine mi doğmuştu?
Yoksa zihni sürekli kocasıyla meşgul olduğu için mi böyle konuşmuştu? Her neyse. Konuşmuştu işte.
Sanki benim Almanya'ya gideceğimi biliyormuş gibi. Sanki orada Ahmet Bey'le karşılaşacağımı anlamış gibi.

Karşılaşacak mıyım?

Onu arayacak mıyım?
Amcaoğlu'na ben esasen buraya bir adamı bulmak için geldim, beni ona götür mü diyeceğim?
Amcaoğlu, adamı ne yapacaksın, diye sorarsa, ona bütün hikâyeyi anlatacak mıyım?
Soruları çoğaltıp durdum, hiçbirine cevap vermedim. Hele bir Almanya'ya varalım. Gerisi...
Gerisi Mevlâ neyler, neylerse güzel eyler.

Amcaoğluna bir mektup yazdım.
Cevabını aldım.
Beni havaalanında karşılayacak.
Ve karşıladı. İçtenlikle sarıldı, yanında karısı, büyük oğlu.
— Yahu hiç yaşlanmamışsın be, valla helal olsun sana.
İnsanlar uzun zaman birbirlerini görmeyince, yaş da kemale ermiş ve kemali sollayıp geçmişse, nedense bu yaşlanıp yaşlanmamayla başlıyorlar muhabbete.
Ben şimdi adamın dökülmüş ve dökülmeden kalanları neredeyse bembeyaz olmuş saçlarına, çökmüş avurtlarına, feri sönmüş gözlerine bakarak "Sen bitmişsin amcaoğlu, bu ne hal" desem, yakışık alır mı yani? "Eh seninkisi gurbet kahrı, kolay değil"... gibi bir iki cümle geveledim. Sonra havayı yumuşatmak için "Sıkma, sıkma kaburgalarımı kıracaksın oğlum" diyerek karısına döndüm:

— Bu çocukken de böyleydi. Adamı sıktı mı suyunu çıkarırdı.
Arabaya binip evine gittik.
Ben geliyorum diye iş yerinden güç-bela üç gün izin almış. Burası Almanya her şey saate bağlı.
— Ne kadar kalacaksın, seni şöyle güzel bir gezdirelim, gözün Avrupa görsün dediler.
Gezdirin, gezdirin, ben de Avrupa görmeye geldim zaten.
Yeme, içme, memleket haberleri, eşi dostu sorma, derken konu karıma geldi. Bir suskunluk oldu. Ben rahatım ya, onları da rahatlattım: "Amaan... Tasa etmeyin. Nasip işte, kader-kısmet. Böyle olacağı varmış. Ben unuttum. Siz de unutun" diyerek bu tatsız meseleyi kapattım.

Almanya dedim ya, saate bağlanmış. Sokaklar saatle kalabalıklaşıyor, saatle tenhalaşıyor. Her şey saat gibi tıkır tıkır işliyor... Dakika şaşmıyor. Kırmızıda duruyorlar, yeşilde geçiyorlar. Yüzleri mânasız, münasebetleri mânasız, hayatları mânasız. Bilgisayar ekranı gibi, robot gibi. İnanılmaz. Belki bunun tek istisnası var. Tek tutku, tek eylem. Bana sıradan bir Alman için hayatta en önemli şey ne diye sorsalar, şu cevabı veririm: İşten çıktıktan sonra bara gidip bira içmek.
Soruyu terse çevirsek; sıradan bir Alman için hayatta en feci şey nedir diye sorsalar, cavap aynıdır: İşten çıktıktan sonra bara gidip birasını içememek.

Hayat; iş, bar-bira, ev, televizyon arasında sıkışıp kalmış donuk bir fotoğraf. Bu donuk kareyi harekete geçirmek için bütün bir yıl çalışıyor, özlemle tatil ipini çekiyorlar. Bir turizm şirketinin düzenlediği tura katılıyorlar. Genellikle güneş-deniz-kum-içki-seks paketini seçiyorlar. Hani ne derler "çılgınca eğleniyorlar". Bana kalırsa bu "eğlence" iş hayatlarında görülen karanlıktan, umutsuzluktan, yalnızlıktan daha koyu, daha zavallı. Tatilde kurtlarını dökme tutkusu öyle boyutlara ulaşmış ki, engel olmasınlar diye yanlarına çocuklarını bile almıyorlar. Okula, kreşe, dadıya, akrabaya bırakıyorlar. Geçen yaz olanları gazetelerde okuduk. Hani son seksen yılın en sıcak yazıydı. O yaz sadece Fransa'da evinde yalnız yaşayan on beş bin yaşlı Fransız hayatını kaybetti. Görevliler ölen insanların yakınlarını (oğlunu-kızını) tatil yerlerinde bularak vefat haberini verdiklerinde hep aynı cevabı aldılar: "Morga koyun, beklesin. Biz tatil dönüşü cenazeyi teslim alırız." Anladınız değil mi? Tatili kimse bölemez, kimse engelleyemez. Ölüm bile.

Neyse Almanya'da üç gün kalıp Avrupa uzmanı olmanın, birtakım izlenimleri ilmi gerçekler gibi anlatmanın âlemi yok. Derhal sadede gelelim. Sadede gelince direkt Ahmet Ferit Bey'in menekşeli mektuplarında verdiği adresi çıkarıp amcaoğluna gösterdim. "Beni buraya götür" dedim. "Ne yapacaksın?" diye sordu. "Orada biri var, onu

görürsem diyeceklerim var" şeklinde cevapladım. İki-bir etmeyip razı oldu. Zaten yakınlardaymış. Arabaya atlayıp gittik.

Küçük bir kasaba. Kaplıcalarıyla meşhur. Bir de büyük bir ilaç fabrikası var. Kasaba çokluk bu fabrikanın çalışanlarıyla dolu. Onların lojmanları. Onların marketleri, spor sahaları, parkları, eğlence yerleri. Fabrikada epeyce Türk işçi çalışıyor. Vardığımızda pek çoğu ile selâmlaştık, hal-hatır sorduk, sohbet ettik. Bu arada Ahmet Ferit Bey'in kaldığı yeri de öğendik.
Birbirine bitişik, tek katlı, bazıları dubleks lojmanlardan birinde oturuyormuş. Wasak Caddesi, numara 126.

Zili çaldık. Kapı duvar.
Çaldık, çaldık, ı, ıh... Kimse yok galiba.
Derken bitişik dairenin penceresi aralandı. Yaşlıca bir kadın Alman aksanıyla Türkçe:
— Kimi aradınız, diye sordu.
Kadına döndük:
— Ahmet Ferit İlkeli, dedik.
Kadın bir an bakışlarını kaçırdı, bir an sanki ne diyeceğini bilemedi, sonra:
— Ne yapacaktınız?
— Türkiye'den geliyoruz da. Ailesinden selam getirdik, biraz konuşmak istemiştik.
Kadın "Bi dakka" deyip pencereden kayboldu. Ardından kapıyı açtı.
— Ahmet Bey burada değil, ama ben sizinle konuşabilirim. Buyurun, içeri gelin.
Birbirimize baktık. "Amcaoğlu, bu biraz mahrem mesele. Sen arabada oturuver, ben üç-beş dakika konuşup geleceğim..." dedim. "İyi" dedi amcaoğlu. O arabaya gitti, biz içeri girdik.
Küçük, dağınık bir oda. Odada bir boşvermişlik havası var, Kadın eli değen yer böyle olmaz. Neyse.

— Türkler çayı sever. Yeni koymuştum, ister misiniz?
— Olur.
Mutfağa yöneldi kadın, ben bir kanepeye iliştim, az sonra döndü.
Fincanla içiyorlar, hâlbuki Türkler çayı cam bardaktan içmeyi sever. Neyse.
Biraz sessizlik oldu. Çaylarımızı karıştırdık. Kadın bir yudum aldı, yanındaki sehpaya bıraktı. Benim elimde fincan. Ben konuştum.
— Türkçeyi bayağı öğrenmişsiniz.
Gülümsedi:
— Buradaki ilaç fabrikasında çok Türk var, arkadaşlar. Ben de uzun süre çalıştım.
Yine sessizlik. Gerilim dolu anlar. Çaylarımızdan birer yudum daha aldık. Kadın içini çekti. Lafa nereden gireceğini bilemiyor.
— Ahmet Bey'in akrabası mısınız, diye sordu.
— Hayır. Aynı mahallede oturuyoruz. Ben postacıyım. Mektuplarını taşıdım senelerce. Tanıştık. Sonra kendisi Almanya'ya gitti. Epeyce bir zaman geçti, dönmedi. Ama mektupları geliyor. Buraya gelmişken kendisini görmek istedim. Ailesi merak içinde.

Kadın ellerini oğuşturuyor, dudaklarını kemiriyor. Sonra aniden:
— Size olup biteni anlatacağım. Bu artık benim için bir vazife.
— Dinliyorum.

— Ahmet Bey iş görüşmesine geldiğinde bir süre otelde kalmış. İş uzayınca yanımızdaki daireye taşındı.

— Evet.

— Ben emekliyim. Hastalanınca işi bıraktım. O sıralarda bir Rumen kızla kalıyoruz. O da fabrikada işçi. Eh, komşu olduk ya. Ahmet Bey'le tanıştık. Kibar bir insan.

— Öyledir.

— Kibarlığı... Şey... Nasıl diyor Türkler?

— Kibarlığı batsın.

— Evet, öyle.

Zamanlar geçti bu Rumen kızla flört etmeye başladılar.

Çay fincanına sarıldım. Bir sigara bulsam yakacağım. İnci Hanım'ın menekşe gözleri gözlerimin önünde.

— Sonra haliyle birlikte oldular. Ben kızı uyardım. Defalarca. Ama edepsizin tekiymiş, ne bileyim. Evli bir adamı baştan çıkardı. Adamın sıkıntısı vardı. İş bir türlü neticelenmiyordu. Galiba bu fabrikayla bir ortak projeye girecekti. Gecikti, çok gecikti. Ahmet Bey belki de sıkıntıyı defetmek için Rumen kızla beraber oldu. Lâkin geçici sandığım heves bir süre sonra kalıcı olmaya başladı. Oysa adam evli.

— Evet, çok zarif bir eşi var.

— Biliyorum. Her şeyi biliyorum.

Rumen kızı eşinin Ahmet Bey'e yazdığı mektup-

ları, o uzun sevda sözlerini bana okur, kahkahalar atardı. Sapık.

— Ahmet Bey mektupları kıza mı veriyormuş?

— Yok canım. Bu gizlice ele geçiriyor. Bakalım neler yazmış diye. Sonunda gizlilik falan da kalmadı. İçiyorlar, sarhoş sarhoş mektup okuyorlar. Ahmet Bey kızın esiri olmuştu sanki. O ne diyorsa kabul ediyordu. Hatta kendisinin eşine yazdığı mektupları dahi Rumen kız postaya atıyordu. Postane onun çalıştığı yerin yanında. Son zamanlarda birkaç satıra düşen bu mektupları bana da okurdu. Zavallı kadın. Orada kim bilir nasıl özlem içinde kocasının dönüşünü bekliyor... Ahlaksızlar.

— Öyle. Ahmet Bey'in eşi de bu uzun süren ayrılık yüzünden hastalandı.

Hastalık lafını duyan kadın merakla.

— Nesi var?

— Psikolojisi bozuldu. Çok da zayıfladı.

Benim yerime kadın sigara yakıyor. Bu kadın çok dertli. Belli.

— Ayrılık. Evet ayrılık.

Gözleri yaşarıyor. Hatta bir iki damla gözyaşı döküyor. Güya bana göstermek istemiyor.

— Afedersiniz. Kendimi tutamadım. Tutamadım. Çünkü ben de aynı çileyi çektim, çekiyorum.

— Nasıl?

— Benimki de, yani kocam; beni terk etti. Gelirim deyip gitti. Hâlâ dönecek. Yıllar geçti, hâlâ dönecek. Döner mi dersiniz?

Vay be!
Aynı kaderi paylaşıyoruz.
Burada söz biter arkadaş,
Söz biter ve bir şarkı başlar.

Bilmez biçare kalpler giden dönmez ki geri

— Bizde bir söz vardır. Allah'tan umut kesilmez. Yarın ne olacağı bilinmez.
— Ama ben hastayım, sizden saklamanın gereği yok. Kanser. Günlerim sayılı diyorlar.
— Geçmiş olsun. Çok üzüldüm.
Yeniden sessizlik.
Soğuyan çaylarımızdan son yudumları alıyoruz.
— Peki Ahmet Bey ile kız, hâlâ buradalar mı?
— Yoo!.. Ne gezer. Bir gün ortalıktan kayboldular. Çok oldu nereye gittiklerini kimse bilmiyor.
— Allah Allah... Ya mektuplar? Ahmet Bey'in evine her hafta gelen mektuplar?
Gülüyor. Acı bir gülüş bu. Acıyı iyicene koyulaştıran bir şey.
— Onları beri yazıyorum.
— Elim kırıldı hikâyesini de siz mi uydurdunuz?
— Ben uydurdum.
Bakın efendim. Bu acıyı biliyorum. Kocamdan iki satır mektup alabilseydim çok mutlu olacaktım. Ama o gitti ve bir daha haber gelmedi. Böyle olunca Ahmet Bey'in eşini düşündüm. Kadıncağız zaten bu mektuplarla yaşıyor. Öyle olmalı. Onu bundan yoksun bırakmamalıyım dedim. Otur-

dum yazdım. Hepsi bu. Kaderi kaderime benzeyen birine yardımcı olmak teselli veriyor. Öyle değil mi? Yanlış mı yapmışım?
Kadına sarılıp ellerini öpmemek için kendimi zor tuttum.
— Siz... Siz... Muhterem birisiniz. Muhteşem. Eşsiz yani. Ne bileyim. Ne diyeceğimi bilemiyorum. İncilâ Hanım'a nasıl büyük bir iyilikte bulunduğunuzu bir bilseniz. Bugün hayattaysa bunu sizin yazdığınız mektuplara borçlu.

Kadın başını öne eğiyor.
Yeniden ağlamaya başlıyor.
Artık dayanamıyorum. Kalkıp yanına varıyor, saçlarını okşuyor ve onu umutsuzca teskin etmeye çalışıyorum.
— Yapmayın lütfen. Siz üstünüze düşeni fazlasıyla yapmışsınız. Keşke şu dünyada herkes sizin kadar merhamet sahibi olsa.

Kadın kendini topluyor, yüzünü gözünü silip ayaklanıyor. "Size bir çay daha koyayım" dediği sırada kapı vuruluyor. Ben açıyorum. Amcaoğlu:
— Merak ettim yahu. Amma uzun sürdü.
— Geliyorum. Tamam. Sen yürü.
O gidiyor. Ben kadına dönüyorum.
Veda zamanı.
— Mektuplar, diyorum.
Yine o acı gülümseme. Bu defa espri de yapıyor.
— Evet mektuplar. Bir postacı başka neyi düşü-

nür. Mektuplara devam edeceğim. Önüme bakıyorum, utanarak.

— Postacılar, doğru. Mektupları düşünür. Onları taşır. Onların içinde saklı kaderi taşır. Görev bu.

Ellerimi tutuyor. Yanaklarımdan öpüyor.

— Sen iyi bir adamsın Postacı. Dünyada iyiler azalıyor, kendine iyi bak. Ahmet Bey'in eşine selamlarımı söyle. Ona de ki; Ahmet Bey'i gördüm de. Yaşlı bir Alman kadın bizi görüştürdü. İşler yolunda de. Yakında döner, meraklanma de.

Artık gözyaşlarımı tutamıyorum. Ağlayarak arabaya doğru gidiyorum. Son bir defa geri dönüp kapı eşiğinde bize el sallayan kadına bakıyorum. Helal olsun kadın sana. Almansın falan ama, adamsın yani.

Almanya'da üç hafta daha kaldım. Amcaoğlu'nun büyük oğlu, hani havaalanında karşılamaya gelen, beni o gezdirdi. Üniversite tatile girmiş. İyi denk geldi. Belçika, Hollanda filan dolandık.
Döndüm, işe başladım.
Hemen arkadaşı buldum, dedim: "İnci Hanım'ın mektupları geliyor mu?"
— Geliyordu, ama- son iki hafta gelmedi, dedi.
— Nasıl olur? Kayıp falan olmasın?
— Yok abi olur mu öyle şey. Senin emanetin bu, araştırdım, gelmemiş.

Oracıkta bir sandalye. Sandalye yok. Sırtımı duvara verip çöktüm. Diz bağlarım çözülmüş. Ter bastı. Oğlan endişelendi.
— Ne oldu abi? Rahatsızlandın galiba.
— Yok bi şey, sen işine bak.
Gitti su getirdi, biraz içtim, biraz da yüzüme sürdüm. Ooof, of.
Ne olacak şimdi?

Olan kaderdir. Daha sonra ne olacak kimse bilemez.

Ha bu hafta, ha öbür hafta, mektup gelir diye bekledim.
Gelmedi.
Gelmeyince ben de İncilâ Hanım'ı görmeye gidemedim. Bir iki kere niyetlendim, yaru yoldan döndüm. Gücüm yok.

Güz gelmişti. Yağmurlar. Kahveden çıkmıyorum. Kuru yapraklar rüzgârın önünde sürükleniyor.

Yine böyle bir gece. Vakit geç. Kahvede birkaç kişi kalmış.
Rüzgâr fırtınaya dönmüş. Sağanak dallara, yollara kırbaç gibi iniyor. Buğulu camların gerisinde kimse görünmüyor.

Birden kapı açıldı. İncilâ Hanım, üzerinde bir yağmurluk, başını örtmeyi düşünememiş, saçlarından sular damlıyor.
Kapı önünde öylece durdu. Arkasında sağanak.
Donakaldık. Kimse konuşmuyor.
Yürüdü, bana doğru geldi.
Bir süre birbirimize baktık. Nasıl oldu anlayamadım. Ellerimi çaresizlik içinde iki yana açıvermişim.
Arkasını dönüp gitti, yağmurda kayboluverdi. Ben ayaklandım. Bir adım attım. Elim çarpınca çay bardağı devrildi. Öylece kaldım. Kahveci ilerledi, kapıda durup etrafa baktı, sonra kapıyı kapadı.

Kahvede kalan birkaç kişi kendi aralarında konuşmaya başladılar.
Kahveci geldi, iki omuzumdan tuttu.
Sarstı beni. Kendime geleyim diye sarstı. Sonra:
— Boşver, dedi. Olanın önüne geçilmez. Sen şimdi evine git. Hadi geç oldu.
Doğru geç olmuştu. Artık evime gideyim. Gideyim de kendime geleyim. Çıktım. Göz gözü görmüyor. Cebimde küçük bir el feneri. Fenere yapıştım. Sıktım, sıktım.
Eve vardığımda her yanımdan sular boşalıyordu. Ya çok yavaş yürümüşüm, yahut başka yollarda, sokaklarda dolaşıp öyle gelmişim.

Kapının önünde bir karaltı.
Bu gece. Karanlık gece. Yağmurlu, fırtınalı gece. Heybesinde neler taşıyor.
Başka bir zaman olsa insan korkar, çekinir. Hırlı mı hırsız mı diye düşünür.. Ben bende değilim pek. Kolumu kessen kanım akmaz.

Yaklaştım, karaltı kıpırdadı.
Yaklaştım, karaltı çöktüğü yerden kalktı. Bir kadın. Ta yanına vardım, öyle ki nefesim nefesine karışacak.
— Kimsin sen, dedim.
El fenerini çıkarıp yüzüne tuttum. Aman Allah'ım! Bu yüz, bu yüz. Fındık burun, düğme dudaklar. Ama gözlerinin altı mosmor, ağzından kan sızmış. Fena halde dayak yemiş, yaralı. Ela gözleriyle yal-

vararak baktı, bir zaman sonra:
— Kapına geldim, affet beni, diyebildi. Tutmasam düşecek.
— Ne oldu sana böyle?
Ses yok.
Benimki de iş mi yani. O anda sesin - soluğun ne önemi var. Anahtarı çıkarıp kapıyı açtım. Kaybolan karımı içeri aldım.

Kapıyı kapamadan bir sağa, bir sola baktım. Niye bakıyorum ki? İn - cin top oynuyor.
Yağmurun sesi, dinle bak, ne anlatıyor.

Alınyazım geri döndü.

HACCA GİDEBİLMEK

Kâbe'nin yolları bölük bölüktür
Dünya dedikleri bir gölgeliktir

Ben uzun yol şoförüyüm, kamyonculuktan gelme. 302'ler çıkınca heveslendik. Her delikanlı şoförün kalbinde böyle bir aslan yatar. Ancak ben garibanın tekiyim, ağa kızına âşık olan ırgat gibi. Kenarda köşede üç beş kuruşum var ama, onunla yola çıkılmaz. Ee, etraf da yüz vermedi. Zaten garibanın etrafı gariban doludur. Sonunda biz işten anlayan değil, anlamayan iki ortak bulduk.

Biri mahalleden tanıdık bir dul kadın.

Ara sıra odununu kömürünü taşırdım, para da almazdım, hani sevabına. Kadın yalnız. Yaşlı ve yalnız. Yahu ne kirli çıkınmış be. Bilemedik. Bize bayağı bir koltuk çıktı. Ah kafam, ah sersem kafa. Keşke öbür ortağı bulacağıma dul kadına az daha asılaydım. Asılmış olsaydım iki ortak alacaktık arabayı. Peşinatı denkleştiremeyince bir üçüncü ortak icap etti.

Hay etmez olaydı.

Bu da köylümüz. Köyümüzün variyeti hesapsız adamlarından. Lâkin malı çok ama mürüvveti yok. Yani mecbur kaldık, mecburen gittik kapısına. Köyün imamı, rahmetli babamı tanıyan bir iki hatırlı kişi falan; dil döktüler, Kadir'i biliriz,

namusu bütün, haramı helali, tanır, biz kefiliz, yüzünü kara çıkarmaz, tut şunun elinden diye herifi yumuşatmaya uğraştılar.

Yahu adamdan istediğimiz para, yani ne desem, çıkarıp zekâtıma say dese vücudundan bir kıl eksilmez, öyle bir şey. Nuh dedi peygamber demedi. Sonra ne düşündüyse bir cinlik düşündü. Benim anadan kalma bir susuz tarla var, ona talip oldu.

Şaşırdık. Para etmez, ürün vermez, yıllardır ekilmeyen bir kır tarla.

Bunu neden istiyor?

Kim bilir neden istiyor. Sonraları sorup araştırdım. Buradan yol geçme ihtimali varmış, hani istimlâk parası epeyce tutar, tarlanın beş-on katı.

Vay köftehor vay...

Ben dedim ki, tamam dedim, ancak anamın hatırasıdır, mülkiyetini vermem; eğer başımıza bir kaza gelirse, yani borcumuzu ödeyemez olursak, hocafendi de, bu zatlar da şahittir, tarla senin; Kur'an'ı getirin el basayım.

Döndü, duvarda asılı Kur'an-ı Kerim'e baktı. Bir ara sanki indirip getirecek oldu, sonra vazgeçti. Pekâlâ dedi, işte şahitler, sözümüz söz.

Sevindik.

Dul kadınla yaptığımız gibi, onunla da hesaba oturduk. Vur aşağı, çal yukarı, aydan aya payına ne düşecekse belirleyip el sıkıştık.

Ya Allah, deyip kalktım ben.

Sen say iki yanıma iki kanat takmışım. O hızla

kamyonunda şoför çalıştığım müteahhit İhsan abinin yanına vardım.
İhsan abinin lakabı müflis müteahhit. Melek gibi bir adam. İki kusuru var. Biri alkol, öteki kumar. Böyle bir adam para tutar mı? Bir eliyle alıyor, ötekiyle dağıtıyor. Cenab-ı Hak buna bir bol rızık vermiş, tarife gelmez. Türkiye'nin bir ucunda bir ihale açılsa, bu ihaleye ne kadar tanınmış, sırtı kalın adam katılsa, bunlar ellerinden geleni artlarına komasalar yine ihale İhsan abide kalır. Fazla fiyat kırdığından mıdır? Değil. Bile bile, inat olsun diye zararı göze aldığından mıdır, değil. Herkes aklından geçeni söyler, o kalbine doğanı.
Ben inanmış, iman etmişim arkadaş.
Cenab-ı Hakk'ın izni olmaksızın yeryüzünde bir yaprak dahi kıpırdayamaz.
İhale döner dolaşır gelir İhsan abinin kucağına düşer. Herkesler işsizlikten şehir kulübüne tıkılıp kumara çöktüğünde, sigaranın birini söndürüp ötekini yaktığında bile İhsan abinin üç-beş yerde üç-beş işi vardır yine.
Bir gün abi bana, o zamanın parası şu kadar bin lazım de, çıkarır verir; ertesi gün bi sigara parası iste, güler ayağa kalkar, iki elini pantolonunun iki cebine sokar, ikisini birden çeker, ceplerin astarı dışarı çıkar, basar kahkahayı, sıfıra sıfır elde var sıfır. Kafa sürekli dumanlı ya, kahkahalar dinmek bilmez, biri söner, öteki patlar, kulübün ahalisi alışkındır buna, aynı anda hepsi "İhsan yine sıfırı tüketmiş anlaşılan" derler, onlar da gülerler. Bir

adamın "sıfırı tüketmesine gülünür mü? Gülünür. İhsan abi bu. Müflis müteahhit. Bilinir ki bugün sıfırı tüketmiştir ama, yarın bir yerden yüklü miktarda bir hakediş alacaktır.
Adamın ömrü böyle geçmiş.

Kulübe vardığımda İhsan abi biriyle tavla oynuyordu. Bekledim. Son oyunmuş meğerse, az sonra İhsan abi tavlayı şırrak diye kapadı, bir kahkaha patlattı ve rakibinin koltuğuna sıkıştırdı. Mutlaka "öğren de gel" demiştir.
Sonra biz başka bir masaya geçtik. Ben olup biteni anlattım. Cigarasını içip sessizce dinledi, sözüm bitince.
— Ben senden memnunum evladım, Allah da razıdır inşallah.
Bu sarhoş adam Allah kelâmını ağzından hiç düşürmez, bu da bir ayrı hikmettir ya.
— Bunca yıl çalıştın, yardım, ettin, var mı benden bir isteğin.
— Hakkım helal et abi, dedim; kamyonun anahtarını masaya bıraktım.
Kalktı sarıldı boynuma.
— Helal olsun, dedi. Ben senden incinmedim, inşallah sen de benden incinmemişsindir.
— İncinmedim abi, sağol.
Ayrılırken:
— Yahu Kadir, bilirsin severim seni. Şu işinde benim de bir avuç tuzum bulunsun isterdim, ama.
O sevimli gülüşü ile iki elini yana açarak:

— Şansına küs. Yine sıfırı tüketmiş dedi.
— Canın sağolsun abi, dedim. İlerde olur inşallah.
Sırtımı sıvazladı:
— Bak, bi sıkıntın oldu mu, kimseye değil, önce bana geleceksin, tamam mı. Tıkırımız yerindeyse korkma.
— Elbette abi. Hadi sağlıcakla kal.
Elini öpmeye eğildim. O elini elime vurup çekti.
El öptürmez.
— Hadi, Cenab-ı Hak kazadan-beladan esirgesin, hayırlı olsun, diyerek beni kapıya kadar geçirdi.

Yıllarca İstanbul-Kars-Ankara-İzmir gittik geldik. Kar, yağmur, çamur demeden. Serde gençlik var, dayanıyoruz. Hem o zamanın yolları; bozuk, toprak, delik; ne lastik dayanır ne insan.
Hasılı uzun yola giden kendine çalışamaz abi, elinde avucunda bir şey kalmaz yani, hep sermayeden yer. Sermaye yani ömür.
Onun için arabaların alnına "Ömür biter yol bitmez" yazarlar.
Biz de böyle tükettik ömrümüzü. Ha bu gün, ha yarın diye diye... Aldığımız arabaya gidiyor. Taksit-tamirat-ikinci şoför maaşı-muavin harçlığı çık bunları; ortaklar ağzını açmış bekliyor, ver onların haklarını derken el elde, baş başta.

Zaman geçti. 302'lerin devri geçti. Yeni modeller çıktı. Biz arabayı yenileyemedik. Yarışta geri kaldık. Geri kaldık ne demek, bittik yani.
Borcumuzu ödemek namus meselesi.
Uykuyu unuttuk; evi, çocukları, hayatı...
İstanbul-Kars kolay mı abi. O sıra yol Kızıldağ'dan geçiyor. Kızıldağ yol vermez. Başka dağlar yol vermez. Yazın neyse de, kışın hepten rezillik. Bir

sakatlık olur, sağa çekip atlarsın aşağı, tipiden göz gözü görmüyor.
Aman ha, demir aksama yapışma. El vurduğun an elin orada kalır. Çekip, çıkarmaya çabalarsın, deriyi de beraber yüzüp çıkar. Neyse, zor iş yani. Her bir zorluğa dayandık, arabanın taksidini, ortakların haklarını ödeyip bitirdik.
Bitirdik ama ben de bittim, araba da pes dedi.
Der tabii, aradan onca yıl geçmiş haberimiz yok. Biz İstanbul'a taşınmışız, Otogar Topkapı'dan Esenler'e taşınmış. 302'lerin yüzüne kimse bakmaz olmuş. Baktım benim durumumda olanlar birer birer ayrılıp servis çekmeye başladılar, ben de takıldım onlara. Bir fabrikaya attık kapağı. Uzun yol bitti. Hatırası kaldı. Gözümü yumsam ya Sakaltutan'dayım, ya Bolu Dağı'nda.
Biraz romatizma, biraz prostat, cıgarayı bıraktık ama bronşit kaldı.
Servisçilik emekli işi, ne ondurur ne güldürür. İşte geçinip gidiyoruz. Emektar 302 karnımızı doyuruyor. Lâkin miadı doldu, çoğa kalmaz "sat beni" demeye başlar. Hani toza bulanmış arabaların camına çocuklar parmakla yazarlar ya "yıka beni" diye. Onun gibi bir şey. Artık yüzümüz toprağa bakıyor, kulağımız motor sesinde değil, ezan sesinde.
Aramızda iki kardeş var, Orhan ile Burhan. Trakyalı bunlar. Babaları aynı işi yaparmış, muhterem bir insan, hacı. Söylemesi ayıp bu çocukları servise ben aldırdım. Aynı mahallede oturuyoruz. Bunlar

Tekirdağ, Kırklareli, Saray, Vize falan çalışıyorlar ama bıkmışlar. Hem arabaları eskimiş, hem o hatta haddinden fazla araba var. Servis işine girelim demişler. Hani merhabamız var camide falan karşılaşıyoruz cumaları, bana geldiler. Benim de fabrikada, söylemesi ayıp bir torpilim var, personel müdürü hemşerim, rica ettim, onları da aldılar.

Neyse diyeceğim bu değil.
Bu iki kardeş, tâ babalarının zamanında onunla birlikte hacca gitmişler.
Şimdi burada duralım.
Hacca gitmişler, lâkin iş için.
Şöyle oluyor: Hac zamanı dünyanın dört bir yanından Mekke'ye araba toplanır. Hani hacı sayısı milyonu aşıyor ya, e bunları kim çıkaracak Arafat'a, kim götürecek Mina'ya, Medine'ye. Arap'ın arabası yetmiyor. Bu sebeple hac zamanı Türkiye'den de binlerce otobüs gidiyor hacca. O sıralar kara yolu açıktı, uçakla gidenler azdı. Şimdi de kara yoluyla giden var ama yasak, ancak gayriresmî gidiliyor, zor yani. Uçak kolaylık getirdi. Biniyorsun İstanbul'dan üç, üç buçuk saat sonra Cidde'desin.
İstanbul'dan hacca araba gönderen bir iki firma var. Organizeyi bunlar yapıyor. Gidip müracaat ediyorsun, buradan ister yük al, ister yolcu; istersen boş git, seni sıraya koyuyorlar; sıran gelince gidiyorsun.
Orada hacıları taşıyorsun, işin bitince dönerken

ister yolcu al, ister kargo, istersen boş gel.
Hem hacı oluyorsun, hem de para kazanıyorsun. İki başlı ticaret, fena değil yani. Gidenlerden bir kısmı dönerken zemzemle hurma getirip burada satıyorlarmış.
Orhan'la Burhan birkaç kere gitmişler. Onlardaki arabalar benim 302 kadar yıpranmamış, uzun yola dayanır.

İki kardeş bana geldiler. Kadir abi, böyleyken böyle dediler. Biz Allah kısmet ederse bu yıl yine hacca gitmeye niyetliyiz, sen de istersen...
Uzun uzun anlattılar.
Ben sordum, onlar söyledi.
Meseleyi kavradım.
302'yi şöyle bir yokladım. Eh, gider mi, gider.
Belki zor gider ama, beni asıl heyecanlandıran hacı olmak. Madem önümüze böyle bir fırsat çıktı, Cenab-ı Hakk'a güvenip farzı eda edelim dedik. İşi eve açtım, sen bilirsin dediler.
Bir karar vereceğiz ama kolay değil.
Beni bir ince fikirdir aldı.
Kolay değil arkadaş, hacca mı gidiyorsun, para kazanmaya mı? İkisini birbirine karıştırmamak lazım. Dinî bilgim fazla değil, işte kıl beşi kurtar başı, o kadar. Hocaya sordum, niyetini pak tut, hacı olmak ağır basıyorsa hiç düşünme, gazla git, Cenab-ı Hak kolaylık ihsan eder, dedi. Ferahladım biraz.
Kolay değil arkadaş, rüyalarıma giriyor. Mek-

ke'nin önünde beni beyazlara bürünmüş iki kişi karşılıyor, yüzlerini seçemiyorum, sen buraya cebini doldurmaya geldin, senin haccın kabul olmaz diyorlar, kan-ter içinde uyanıyorum. Acaba öyle mi?

Hocaya bir daha gittim, yahu Kadir Efendi sana işin özünü söyledim. Ameller niyete göredir. Anlasana. Bak Ramazan'da hem oruç tutuyoruz, hem işimize gücümüze bakıyoruz. Rızkını hac yolunda kazanan günaha mı giriyor. Bırak bu vesveseyi, diyerek beni bir kere daha ferahlandırdı.

Evet arkadaş, benim niyetim hacı olmak. Bu yolda para kazansam da, kazanmasam da önemli değil, yeter ki Allah bana Beytullah'ı tavaf etmeyi nasip etsin diyerek teklifi kabul ettim.

Şimdi bana bir şoför daha lazım. Onca yola yalnız çıkamam. Şöyle laftan anlar düzgün bir arkadaş.
Gün yaklaştı, ben bir adam bulamadım. Bayağı telaşlandım yani. Hazırlığımı yapmışım, ihramı terliği ayarlamışım, Diyanet'in çıkardığı Hac Rehberi'ni ezberlemişim. Aman bana bir arkadaş. Yok efendi. Yer demir, gök bakır oldu. Kime teklif ettiysem "hazır değilim, olmaz" deyip geri çeviriyor. Sıkışıp kaldım. Bu çaresizlik içinde debelenirken Sıtkı çıkageldi. Fabrikada çalışan bir tornacı. Gençten bir çocuk. Çocuk dediysem evli barklı koca adam, yaşı benden epeyce ufak. Bunları bir yana bırak, bu Sıtkı, nasıl desem biraz saftirik bir oğlan. Neşeli, yerinde duramaz, şuna buna sataşır, fabrikanın gülü gibi bir şey. Ulan bundan yol arkadaşı olur mu, şoförlüğü nasıldır, bizi yardan yuvarlamasın, gerçi cuma namazına geliyor ama itikadı ne âlemde, falan diye ben aldım-verdim; aldım-verdim.
Arkadaşlar -biraz da gülerek- al Sıtkı'yı yanına on saatlik yol bir saate iner, ne düşünüyorsun, şoförlüğüne biz kefiliz, arabadan anlar, arıza olursa birlikte tamir edersiniz, iyi çocuk falan diye beni

fiştekliediler.
Çaresiz kabul ettim. Yine de bunu bir yana çekip işin ciddiyetini anlatmaktan geri durmadım. Bak Sıtkı dedim, hacca gidiyoruz. Hacca gitmek maça gitmeye benzemez. Her bir şeyini hazır et, sana bir Hac Rehberi vereceğim, onu iyicene oku. Ben asık suratlı biri değilim ama cıvıklıktan hiç hazzetmem, yol boyu sakın ola ki cıvımaya kalkışma, nerede olduğumuza bakmam, seni hemen oracıkta arabadan atarım.
Bilirsin dediğimi yaparım.
Onca yıl servisçilerin temsilcisi oldum, fabrika yönetiminde iyi bir adım var, millet beni hem sever, hem çekinir. Bir iki yaramaz hadisede levyeyi çekip öne çıktım, bunu da bilirler yani.
Yönetime varıp hacca gideceğimizi söyleyerek yıllık iznimizi aldık. Pasaport ve diğer işlemleri bizi gönderen firma yapıyor. Nüfus kâğıtlarımızı verdik, Orhan ile Burhan halletti.

Sıtkı çok sevindi. Her ne diyorsam, peki Kadir abi diyor. O da esasen hacca niyetlenmiş, paraya aldırmıyor. Biz arabanın durumunu da düşünerek ne yük aldık, ne yolcu.
Boş gidiyoruz.

Eş-dostla helalleştik; yıkandık temizlendik, okuduk üfürdük, besmeleyi çekip çıktık.
Orhan ile Burhan önden gidiyor, biz arkadayız. Cilvegözü'nden geçtik, Arabistan sınırına kadar

çok şükür bir aksilik çıkmadı. Ben yanıma battaniye, pardösü, tabak, çanak, yumurta, zeytin, peynir, kıyma, peksimet yani ne lazımsa almışım. Sıtkı da bir şeyler getirdi. Türkiye'den ayrılmadan bolca su, süt, bir iki kasa cola, meyve suyu falan da tedarik ettik.

İçimiz rahat.

Dedim ya Arabistan sınırına kadar güzel gittik.

Arkadaş, bu Arap gümrüğüne Allah kimseyi düşürmesin. Uçakla gidenler anlattı, havaalanında da aynı sıkıntı yaşanıyormuş. Bir pasaportu elli kişi görüyor, bir o kadar damga, bir sürü pul, ıvır-zıvır. Bunlar bir yana, önemli değil, elli yerine yüz imza atsınlar kabul, ama her birinin önünde saatlerce bekliyorsun. Bizim hacılarımız yaşlı, içlerinde hasta olan var, tansiyonu, kalbi olan var, bunca beklemeye can mı dayanır.

Bizim başımıza da aynı şey geldi.

Çektik arabayı, polise teslim ettik. Zaten seni arabaya yaklaştırmıyorlar. Tamam bıraktım, arasınlar. Yahu inanılmaz bir şey, iğneden ipliğe, üşenmeden arıyorlar; lastiklerin içine bile bakıyorlar, Arabın acelesi yok, bunu anladık. Bir arabanın çıkışı bir saat alıyor. Neyse ben evrakları vermeye gittim. Sıtkı'ya sen arabayı kolla, bir yana ayrılma diye tembih ettim.

Şimdi aksilik şurada Sıtkı sakallı, ama evraklarındaki resim sakalsız. Arap tutturdu, bu adam o değil. Yahu etme, herif sadece sakal bırakmış; aynı yüz, aynı boy, aynı kilo. O da Sıtkı, bu da

Sıtkı. I, ıh. Arap Nuh diyor, peygamber demiyor. Bir "arkadaş" lafını öğrenmişler. Olmaz arkadaş deyip duruyorlar. Anan yahşi, baban yahşi, yalvardım yakardım. Olmadı. Bekle dediler, bilgisayardan kontrol ediyorlar, yüz kere baktıkları evrakı bir daha inceliyorlar. Bende sabır tükendi. Sonunda çağır şu "arkadaşı" dediler, gittim.
Gittim ki ne gideyim.
Bizim Sıtkı Arap polislerle portatif sandalyelere kurulmuş, arabanın gölgesinde, bizim kolaları açmış, keyif çatıyor. Ulan ben senin, neyse hac yolundayız ağzımızı bozmayalım, yine de sertçe "Sıtkı oğlum, sen burayı Gar Gazinosu mu sandın, nedir bu?" "Hiç, abi, kola içiyoruz" demez mi. Kolundan yakaladım, gel dedim, gel de şu sakal meselesini temizleyelim. Ne sakalı diye diye geldi peşimden.
Sıtkı'yı duvara dayadık, evraktaki fotoğrafları yanına koyduk. Araplar bir Sıtkı'ya bakıyor, bir evraka. Güler misin, ağlar mısın.
Sonunda hiç âdetim olmadığı halde ellerine bir kaç riyal sıkıştırdım; yani açıktan değil de evrak arasına koyarak verdim, derhal o kara suratlarında beyaz güller açtı. "Tamam arkadaş, tamam, oldu" deyip, bizi saldılar.

Hac yolunda yediğimiz naneye bak.

Bastık gaza, bastık gaza. Orhan ile Burhan toz olmuş. Gaza basıyoruz çünkü depoyu fulledik,

mazot sudan ucuz.
Ulan Orhan - Burhan kardeşler. Ulan siz adam mısınız be. İnsan bir kez dönüp ardına bakmaz mı? Ardımızda bize güvenip yola düşmüş bir yoldaş var; öldü mü kaldı mı diye kendi kendine sormaz mı?
Yok, sormamışlar, basıp gitmişler.
Şimdi onlara da bela okuyacağım, zaten canım burnumda ama lanet sana kör şeytan, hac yolunda bela okutma bana.
Birden ninemin sabah namazına kalktığında, avluda abdest alırken -köylük yerdeyiz, su musluktan akmıyor, ibrik leğen zamanı- okuduğu bir ilahi geldi aklıma. Sıtkı'ya baktım, surat asmış oturuyor. İlahiyi patlattım:

Kâbe'nin yolları bölük bölüktür
Dünya dedikleri bir gölgeliktir

Sıtkı'yla bakıştık, birbirimize gülümsedik. Ben her beyti tekraren okuyorum ya, o da bana katıldı. Önce alçak sesle çekine çekine söylüyorduk. Çölün ıssızlığına dalınca sesimizi yükselttik.
Yeri göğü inletiyoruz.
Ha şöyle. Hac yolculuğu böyle olur işte. Az sonra "Lebbeyk" demeye başlayacağız. İkimizin de kalbi kabardı, gözleri yaşardı.

Mekke'ye yakın Mikad mahallinde ihramı giyindik, mescitte namazı kıldık. Temettü haccına niyet etmiştik. İhramlı halimiz bir tuhaf. İnsan gerçekten dünya yükünü sırtından atıyor. Birbirimize sarıldık, biraz ağlaştık. Cenab-ı Hak inşallah haccı bize nasip eder, haccımızı kabul eder diye dua etik. Bundan ötesinde "Lebbeyk" nidası ağzımızdan düşmedi.
Telbiye - tekbir.
Telbiye - tekbir.
Diye diye Mekke'ye vardık. Arabayı götürüp garaja çektik. Binlerce araba var, sokaklar, meydanlar her yer insan dolu. Sen say mahşer.

Hacca karar verdiğimde başka bir hale girmiştim. Bu hal eşle-dostla helalleştikten sonra daha başka oldu. Yahu nasıl anlatsam, ihramı giyinip namazı kıldın yine bir başkalık. Yani halden hale geçiyorsun. Bir başka âleme adım atmışsın. Telbiye-tekbir derken bir coşkunluk, bir taşkınlık hali. Etrafını göremiyor, karşındakini seçemiyorsun, bir heyecan, bir telaş.

Harem-i Şerife girip Beytullah'ı görünce sanki barajın kapakları açıldı; o büyüyüp büyüyüp içimize sığmayan şey gözyaşları halinde akmaya başladı. Ben bir şoför adamım, dilim bu kadar dönüyor, halimi nasıl anlatacağımı bilemiyorum.

Umre tavafı için kalabalığı yara yara Hacerü'l-esved hizasına geldik. Orada Sıtkı'yla bir daha kucaklaştık. "Kayıp - mayıp olursak, bak şurası Altınoluk, onun tam karşısındaki merdivenlerde buluşuruz" diye anlaştık, kendimizi Beytullah'ın etrafında dönüp duran halkanın içine atıverdik. Dünyanın dört bir yanından kopup gelmiş çeşit çeşit, renk renk insanlarla omuz omuza dönmeye başladık.

Arkadaş tövbe zamanıdır, Cenab-ı Hak burada yapılan tövbeyi kabul eder diyerek günahlarıma tövbe etmeye başladım.

Hayatımda çok pişman olduğum, çok acı çektiğim, bu günahla ben garanti cehenneme giderim dediğim, şöyle okkalı suç arıyorum.

Yok.

On yaşımdan bu yana orucumu tutmuşum, namaz borcum vardır doğru, ara ara kılmışım, cumaları hiç kaçırmamışım, zekât verecek durumum hiç olmadı ama elim erdiği kadar sadaka dağıtmışım, düşeni kaldırmaya çalışmışım, bugüne gelene dek harama uçkur çözmemişim. Rahmetli anamla babama karşı gelmemişim, zaten nasıl geleyim, ben çocukken ikisini de kaybettim. Kimsenin hak-

kını yemedim, kimseye zulmetmedim.
Derken, derken, böyle hayatımı eşiştirip dururken bir olayı hatırladım. Yine uzun yoldayız, ben arkada beşli koltuğun üzerinde uyuyorum, ikinci şoför direksiyonda, bir de on beş-on altı yaşlarında muavinimiz var.
Araba aniden sarsıldı. Bir o yana bir bu yana savruldu. Feryatlar, çığlıklar arasında uyandım. Topu topu üç beş saniye, neyse ki devrilmedik, ben toparlanıncaya kadar şoför arabayı sağa çekip durdu. Sesler kesildi. Herkesin beti benzi kül olmuş. Su kavuşturduk, sakinleştirdik. Ne oldu acaba, diye ben, şoför bir de muavin atladık arabadan.
Yolun bir yanına mıcır dökülmüş, bizimki uyumuş anlaşılan, mıcıra vurunca savurdu arabayı, neyse devrilmedik, verilmiş sadakamız varmış. Şoförün eli ayağı titriyor, bir sigara yakıp uzattım. Yol kenarına çökmüşüz, muavin tepemizde dikiliyor.
— Ne oldu, dedim.
— Uyku sıkıştırdı.
— E, haber verseydin bana.
Muavine küskün küskün baktı.
— Söyledim bu hıyara ama...
Ayaklandım, muavine:
Beni uyandırmanı söylemiş oğlum, niye gelip uyandırmadın?
Muavinin konuşacak hali yok, konuşsa bile benim inleyecek anlayacak durumum yok. Kekelemeye

başladı.
— Ta, ta, tam sana geliyordum usta.
— Ee!..
— Biri su istedi.
— Verseydin.
— Verdim.
— Sonra..
— Yine sana geliyordum.
— Ee!..
— Biri istifra etmiş.
— Yok, ya! Koridora mı?
— Evet.
— Ne yaptın.
— Temizledim. O sıra sana haber vermek aklımdan çıkmış, affet usta. Oldu işte..
Birden cinlerim tepeme toplandı.
— Ne affı ulan, ne affı. Burada insan taşıyoruz, hayvan değil. Kırk beş kişinin hayatı bize emanet. Tabii işte şoför ağzı burada söylemeye ar ederim, küfüre günaha batıp, öfkenin esiri olarak muavine iki tokat patlattım.
Az ileri gidip yol kenarına çöktü, gecenin ortasında içini çeke çeke ağlamaya başladı. Ben ne yaptığımın farkında mıyım. Şoföre döndüm:
— Kalk, altına üstüne bir bakalım arabanın, kırıkdökük var mı?
Kalktı, lambayı tuttu iyicene baktık, yok bi şey, ucuz atlatmışız. .
— Tamam, hadi atla, dedim. Döndü oğlanı gösterdi.

— Bu n'olacak.
O sıra kendime gelmişim, içim acıdı.
— Tut kolundan getir.
Sürüp gittik. Oğlan ilk mola yerinde ikinci şoföre "Ben artık gelmiyorum, köye döneceğim" demiş. Biraz alacağı vardı, üstüne biraz da ben koyup gönderdim. Yüzünü görmek istemiyordum.

Ama o yüz işte şimdi karşımda.
Korkudan iri iri açılmış iki mavi göz. "Unuttum usta" diye kekeleyen bir ağız. İşte günah. İşte aradığım bu. Tövbe Yâ Rabbi! Affet Yâ Rabbi!..
Hiç günahım yok diyenin kim bilir ne çok günahı var. Bir kez gönül yıktın ise o kıldığın namaz değil. Ben kaç gönül yıktım acaba, üzerimde ne kadar kul hakkı var? Eşime, çocuklarıma, hısıma-akrabaya, komşuya, arkadaşlara nasıl davrandım. Tek tek gözden geçiriyorum. Kendisiyle yüzleşmek budur herhalde. Hesaba çekilmeden hesaba çekmek.
İşte böyle oluyor. Bir başka âleme geçmek dediğim bu. O sıra ne insanları, ne Kâbe'nin etrafını çeviren sütunları, kemerleri, binaları hiçbir şeyi görmüyorsun. Etrafındaki insan selinden yükselen sesleri duymuyorsun. Bir sen varsın bir de hesap verdiğin Cenab-ı Hak. Rabbinle berabersin. Günahlara tövbe bahsi bitiyor, bu defa bitmeyen, tükenmeyen, insanı gözyaşı gölünde yüzdüren dua faslı başlıyor. Yâ Rabbi beni, eşimi, evladımı, anamı, babamı, akrabamı, komşularımı, arkadaş-

larımı, tüm ümmet-i Muhammedi affet. Bize cennetini cemalini ihsan et. Bize şunu ver, bize bunu ver, bizi şöyle yaşat, böyle yaşat...

Dedim ya duanın sonu yok. Günler, geceler, yıllarca sürse sonu yok. Tavaf yedi şavt. Yani yedinci dönüşle bitiyor.

Gözyaşı ve tere batmışım.

Gidip anlaştığımız yerde Sıtkı'yı buldum. İki rekât Tavaf namazı kıldık. Sonra Safa ve Merve tepeleri arasında say yaptık. Artık benim dayanasım kalmamış, dilim damağım kurumuş.

Hemen zemzem içmeye koştuk. Mübarek su. İçimizi yıkadı. Döke saça içtik, içtik, içtik...

Derlerdi de inanmazdık, yemin billâh hiç şişirmiyor. İstersen bir bidon iç. "Hadi Sıtkı, Cenab-ı Allah kabul etsin, umremizi tamamladık". Sıtkı "Tıraş olmayacak mıyız" diye sordu. Gülerek "Olacağız tabii, tıraş olup ihramdan çıkacağız". Sıtkı saf saf. "Nerede?" demez mi. Utanmasam kahkahayı basacağım. "Oğlum herhalde burada, insan içinde değil, garaja gideceğiz, orada elbiseler..." "Ha!" dedi. Yürüdük. *

Garaja varıp birbirimizi tıraş ettik, ihramdan çıktık.

Şükür yâ Rabbi, umre tamam oldu, inşallah bundan sonraki görevlerimizi de sağlıkla yerine getirebiliriz.

Bir süre Orhan - Burhan kardeşleri aradık. Yok, yok. Bunca kalabalık içinde iki adamı aramak sen say bir çuval saman içinde iğne aramak gibi. Umudu üzüp, vazgeçtik.
Gidip domates, salatalık, ekmek falan aldık. Türk lokantaları var ama benim midem kaldırmıyor. Menemen, patates haşlama, salata falan kendimiz pişirip kendimiz yiyoruz. İyi ki Türkiye'den çay getirmişiz; buranın çayı içilmiyor. Sıcak fazla, çayla serinliyoruz. Garajda duşlar var, sık sık duş alıyoruz. Türkiye'den gelenlere de rasladık, onların uyarısı ve yol göstermesiyle bizi hacca gönderen şirketin bürosunu bulduk, biraz avans aldık. Arabayı gözden geçirdik, eksikleri tamamladık. Günümüz beş vakit namazı Kâbe'de kılmak, dua ve tavafla geçiyor.

Arap'ta para çok ama akıl yok, çalışma yok. Kâbe'nin etrafını yüksek otellerle çevirmişler, oteller Kâbe'ye tepeden bakıyor insanın içi yanıyor. Hâlbuki ne yapmak lazım: O mübarek mekânın etrafını alabildiğine açmak lazım. Bilhassa cuma namazlarında hacılar namazı sokak aralarında

kılıyor, yazık değil mi?
Sonra gelelim temizlik işine. Evet Kâbe'nin içini sürekli deterjanlı suyla yıkıyor, elden geldiğince temiz tutmaya çalışıyorlar; lâkin dışarısı, sokaklar pislik içinde. Bir rüzgâr çıkınca göz gözü görmüyor. Tabii hacıların yüzde doksanı hastalandı. Etrafımız koh koh öksürenler ile dolu. Yan yana namaza duruyorsun, adam ha bire aksırıyor, e, sana da bulaşıyor tabii. Sonra bir takım memleket insanları, şimdi burada isim vermeyeyim, ayıp olur, "hak tu" diye önüne gelen yere tükürüyor. Yahu bu ne kötü bir alışkanlıktır. İnsanın midesi kalkıyor. Bir ikisini ikaz edeyim dedim, adam dik dik baktı yüzüme, şimdi ortada hacılık var, kimseye ilişmeyeceksin, karıncayı incitmeyeceksin, ne yapayım, sesimi kısıp uzaklaştım.
Dediğim gibi birtakım memleket insanları yediğinin çöpünü sağa sola fırlatıyor; ortalık çöpten geçilmiyor. Belediye görevlileri hem çok yavaş, hem yetersiz, bu çöpü toplayamıyorlar.
Sonra Kâbe'nin etrafına birtakım evsiz barksız, parasız hacılar yerleşmiş; bunlar çoluk çocuk ailecek orada yatıp kalkıyor, yiyor, içiyor, tâ ki hac bitene kadar. Yahu sen zengin bir memleketsin, toprağında su yerine petrol akıyor. Şu garip hacılara sosyal meskenler yap, hani atalarımız Anadolu yollarında kervansaraylar yapmış, hanlar inşa etmiş, onun gibi. Hem Kâbe'nin etrafı temiz kalır, hem bu garipler sebeplenir.
Sade onlar mı?

Yahu kardeşim gittik geldik, işte gözümüzle gördük. Mekke'den Mina'ya kadar ne kadar kaya kovuğu, bina gölgesi, ağaç altı var ise hepsinin dibi dolu. Fukara memleketlerden gelen hacılar buralarda barınmaya çalışıyor. Bir kısmı yol boyunca artık kına mı olur, tesbih takke mi olur, tezgâhına üç beş incik –boncuk – yüzük -yazma atmış satmaya çalışıyor, bir kısmı dileniyor, bir kısmı yatmış uyuyor, hastası var, sağı var, yani dile gelmez bir karışıklık. Yok arkadaş, böyle olmaz. İslam milletinin büyükleri bir araya gelip bu işe bir çare bulmalıdır.

Ayrıyeten bu taharet işi, nasıl desem herhalde görgü meselesi. Birtakım memleket insanları tahareti bilmiyor. Adam abdestini alıyor ama, tuvalet içinde yalın ayak dolaşıyor, sonra doğru Beytullah'a. E, oldu mu şimdi?

Neyse bu tatsız manzaraları nakledip hacca niyet edenleri caydırmayalım.

Ayrıyeten şunu da söylemek lazımdır. Milyonlarca adam el kadar bir şehre doluverince onları ağırlamak kolay iş değil. Bir gecede bu kalabalığı kaldırıp Arafat'a çıkaracaksın, sonra Müzdelife'ye, ardından Mina'ya indireceksin. Şeytan taşlanacak, kurban kesilecek, yıkanılıp tıraş olunacak.

Kolay mı?

Her kafadan bir ses çıkıyor. Her ağızdan bir dil dökülüyor. Kimse kimseyi anlamıyor. Hacılar aman kalabalıkta kaybolmayalım diye birbirinin eteğine yapışmış yürüyor.

Kolay değil yani.

Neyse Arafat'a bir gün kala biz yeniden ihrama girdik, hacca niyet ettik.
Bana Cezayirli hacıları taşımak düştü. Önümüzde bir delil var. Yani hacıları yöneten adam. Ben dil bilmem, yer bilmem, yordam bilmem. Bıraksalar ben de kaybolurum.
Telbiye - tekbir ile Arafat'a çıktık. Arafat olmuş sana bir çadır denizi. Dağ başında, o düzlükte, yahu insanın aklı başından gider yani, çadırdan geçilmiyor. Bak burada Arap'ın hakkını verelim. Onca insan için tuvalet yapmış, abdest mahalli yapmış, arabalara park yeri yapmış. Onca insanın suyu, yiyeceği geliyor, yeniyor içiliyor. Bir sıkıntı görmedik yani.

Şimdi Arafat'ta ne yaptık, Müzdelife'de ne yaptık, bu işler nasıl oluyor diye tek tek anlatıp şu macerayı Hac Rehberi'ne çevirmeyelim. Merak edenler bir Hac Rehberi bulup okur, veya gidip hacı olur. Başımıza bir iş gelmişse onu zaten naklediyorum. Hayır, kayda değer bir iş gelmedi.
Biz Arafat'ta vakfeye durduk. Türk hacılarına hoparlörden Türk imam namazı kıldırdı, duayı yaptı. Tabii bilenler bilir uzun, dokunaklı bir dua, insan gözyaşlarını tutamıyor. Dua bitince birbirimize sarıldık, tebrik ettik.
Oradan hacıları alıp gün batarken Müzdelife'ye indik. Akşamla yatsı namazları birleştirilip kılındı,

hacılar şeytan taşlamak için taş topladı. Müzdelife'de de bir vakfe yapıldı. Oradan Mina'ya hareket edildi. Mina'da şeytan taşlanıyor. Üç şeytan var. Tabii bunlar sembolik şeyler. Büyük şeytan, orta ve küçük şeytan. Büyük şeytan taşlandıktan sonra, ki yedi taş atılıyor, isteyen Mina'da kaldı; isteyen Mekke'ye otele döndü. Niye böyle oldu anlayamadım. Neyse biz de Mekke'ye döndük. Kurban kesildi, tıraş olduk ve ihramdan çıktık. Bayramın ikinci ve üçüncü günlerinde de şeytan taşlandı. Ardından Hac Tavafı yapıldı. Say yapıldı. Bizler Allah'ın izni keremiyle olduk hacı.
Yine Sıtkı'yla birbirimize sarıldık. Bu defa gülerek sarıldık. "Ulan Sıtkı artık oldun hacı, bundan böyle adımını dikkatli atacaksın, ona göre ha" dedim. O da bana "Sen de, sen de" dedi. Hoş bir durum oldu. Yani İslam'ın beş şartından birini daha alnımızın akıyla yerine getirmiş olduk. Allah kabul eylesin.

Hacıları yerine teslim edip işi bitirmiş idik. Artık bundan sonra Medine'ye gidilecek, Hz. Peygamber'in kabri ziyaret edilecek. Bazı arabalar kendi hacılarını Medine'ye de götürüyor, öyle anlaşmışlar, bizimki buraya kadar. Bazı arabalar kargo almış, onlar yükü tutup Türkiye'ye hareket etti. Mekke'den ayrılmadan önce bir veda tavafı yapılıyor, Beytullah'ın etrafında son bir defa daha dönülüyor. Sıtkı'yla birlikte veda tavafına da katıldık. Tavaftan sonra her zaman buluştuğumuz Altınoluğun karşısındaki merdivenlere geldim, Sıtkı yok.

Bekle, bekle Sıtkı yok.
Ulan bu oğlan ne oldu, başına bir şey mi geldi? Meraklandım. Epeyce bekledim gelmedi. Garajın yerini biliyor, belki oraya gitmiştir dedim. Yüzümü Beytullah'a çevirip son duamı yaptım. İnsan veda tavafından sonra duru bir suda yıkanıp çıkmış gibi hafifliyor. Yine de Kâbe'den ayrılmak zor geliyor. Sanki bir haber bekliyorsun. Sanki gizli bir yerden gizli bir ses gelecek, sana fısıltı ile; "Hadi bakalım Kadir Efendi, Cenab-ı Hak seni affetti, selametle git" diyecek. Öyle bir hal. Herhalde hacılar bu sebeple otuz tavaf, kırk tavaf yapıyor; tavaf etmekten bıkmıyor, yorulmuyor. İnsan bu sesi içinde duymak için çırpınıyor, kendini harap ediyor. Bilmem, bana öyle geldi, belki de bu ses işinin aslı faslı yok. Elbette yoktur. Bana öyle geldi.
Garaja vardım, sordum, Sıtkı yok. Beni bir telaş aldı. Çocuk hastalanıp bir yerde düşüp kalmış olmasın.
Geçen zaman içinde ahbap olduğumuz Türk şoförler var, onlardan birini buldum. "Yahu buralardaydı, Çorumlu bir arkadaşla konuşuyordu" dedi. Garajı fırdönüp Çorumlu'yu buldum. Arabanın gölgesinde bir hemşerisiyle çay içiyor. Bir portatif iskemle de ben çekip çöktüm. Daha ben oturmadan:
— Sıtkı'yı soracaksın, değil mi, dedi.
— He, dedim.
— Sıtkı gitti.

— Nere gitti, nasıl olur ya, hasta falan mı?
Güldü:
— Yok, yok. Hasta değil, meraklanma. Senden özür dilediğini söyleyip gitti.
Gel de meraklanma:
— Ne özürü, ne olmuş ki?
Çorumlu bir cigara yaktı, tiryaki.
İşin aslını anlattı.
Bu Sıtkı'nın burda bir akrabası varmış, sanayide çalışıyormuş, on yıldır buradaymış. Sıtkı'ya demiş ki sen burda kal, bizim atölyede sana iş var, parası çok iyi, ben sana oturma izni alırım, gitme kal demiş. Bunlar zaten önceden haberleşmişler. Sıtkı da sevine sevine gitmiş. Eşyalarını alıp gitmiş. Giderken "Kadir abiye söyle, beni affetsin" demiş. Durum bu.
Çay bardağı elimde öylece kalakalmışım.
Vay Sıtkı, vay!
Vay Hacı Sıtkı vay!
Dalmışım. Çorumlu sırtıma vurarak beni dalgınlıktan çekip aldı.
— Takma kafana Kadir Ağa, insanoğlu bu, hacı da olsa, hoca da olsa mayası değişmez.
Vay Sıtkı, vay!
Vay Hacı Sıtkı vay!
Şimdi sövüp sayıp ferahlamanın tam sırası ama, hem Mekke'deyiz, hem olduk hacı. Yut oğlum Kadir öfkeni, yut. Müslümana öfkesini yutmak yakışır, ağzını bozmak değil.

Artık dönme vakti. Ama nasıl döneceğiz, tek kişiyle onca yol gidilmez, Bir arkadaş, bir şoför bulmalı diye çırpınıp durdum.
Gelirken zor bulduk, dönerken mümkün değil. Herkesin işi, arkadaşı, anlaşması var; Epeyce dolaştım. Yok, yok, yok. Neyse dedim, kaderde bu da varmış; arabayı gözden geçirdim, eksik-gedik kalmayınca besmeleyi çekip Medine'ye doğru yola koyuldum.
Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret edeceğim, Medine'de bir iki gün kalacağım, sonra ver elini Türkiye.
Artık, herhalde, yata-yata; dinlene-dinlene giderim.
Belki Medine'de bir yol arkadaşı bulurum.

Hz. Peygamber'in kabrine doğru giderken, birden yüreğim kabardı, dizimin dermanı kesildi, oracığa çöküp ağlamaya başladım. Nasıl olduğunu anlayamadım. Sanki mübarek, hayatta imiş de beni çağırıyormuş gibi. Salat ü selam okuya okuya doğruldum. O hal içinde yüzer gibi, uçar gibi, kendimden geçerek kabre vardım. Çok izdiham

var, hacılar Cennet Bahçesi denilen Hz. Peygamber'in mihrabı - minberiyle evi arasındaki yerde namaz kılıp dua etmek için çırpınıyorlar. Onun mübarek ayaklarını bastığı yerlere ben de yüzümü süreyim, o mekânda ben de iki rekât olsun namaz kılayım diye kalabalığa karıştım.
Çok şükür nasip oldu.
Ne dedim, ne düşündüm, içimden neler geçti; bunlar benimle Yüce Mevlâ arasında olup biten mahrem mevzulardır. Bunları dile getirmekten acizim, okuyandan - dinleyenden affımı dilerim. Tıpkı büyük ceddimiz *Mevlid* yazarı Süleyman Çelebi gibi ben de bu satırları okuyanlardan bir Fatiha isterim, dua beklerim.
Medine'de iki gün kaldım. Vaktimin çoğunu Ravza'da geçirdim. Arabada yatıp kalktım. Hurma pazarından hurma aldım, iki bidon zemzem aldım. Eşe dosta dağıtmak için tesbih, takke falan aldım, yol hazırlığını yaptım.
Son bir kere daha Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret ettim, sahabelere dua ettim, hemen yan tarafta bulunan Cennetü'l-Baki mezarlığını dolaşmak istedim, muhafızlar izin vermedi. Araplar mezar-türbe ziyaretinden hoşlanmıyor. Fazla üstelemedim, mezarlığın dışında duamı tamamladım.

Çarşıda, pazarda, otel önlerinde tanıdık birine raslar mıyım diye epeyce turladım. Baktım yok böyle biri, "Ya Allah" diyerek direksiyona geçtim. Gazlayıp Türkiye'ye doğru yola çıktım.

Mekke kayaların arasına sıkışmış bir belde. Toprak görünmüyor, her yan dağ, her yer kaya. Kayaları matkapla delip dinamitle patlatarak arsa açıyorlar. Medine öyle değil, geniş bir ova. Altı su diyorlar. Artezyen kuyusu açılırsa mutlaka su çıkıyormuş, ama tuzlu su. Bu suyu arıtıp tarımda kullanıyorlar. Her şey yetişiyor, her yan hurma bahçeleriyle dolu.

Ovayı aşıp dağlara vurduğunuzda garip bir manzarayla karşılaşıyorsunuz. Bu tepeler yüksek değil, hemen hepsi kayalık. Lâkin kayalar zamanla parçalanmış, dilim dilim olmuş. Hemen tamamı kömür siyahı. Sanki birileri damperli kamyonla kömür ya da demir curufu getirip dökmüş buralara. Tabii ot - kök, ağaç bulunmuyor. Bazı dere yataklarının kenarında köşesinde küçük yapraklı, şemsiye gibi enine büyümüş akasya benzeri ağaçlar var. Bir de dikenli çöl bitkileri. Yol boyunca bu ağaçların dallarını, o dikenli çöl bitkilerini yiyip duran çok sayıda deve gördüm. Bedeviler keçi besliyor. Hem Mekke'de, hem Medine'de bu keçi sütünden yapılan ayrandan bol bol içmiştim. Fevkalade lezzetli.

Epeyce gittikten sonra uyku bastırdı. Yol kenarına çektim arabayı, biraz kestireyim dedim. Henüz uykuya varmıştım ki kapı küt, küt vuruldu. Sıçrayıp kalktım.. Gece. Telaşlandım. Toparlanıp kapıya vardım, polismiş. "Hadi yallah, yallah" diyerek bu vakitte burada kalamayacağımı ihtar etti. Tamam, tamam, dedim; ilerde bir benzin istasyo-

nu bulursam orada yatarım diyerek yeniden yola düştüm.

Yol düzgün ve tenha. Arada bir araba geçiyor. Bu tenhalık iyi de adamın uykusunu getiriyor. Keşke yanımda konuşacak biri olaydı. Ah ulan Sıtkı ah! Yaktın beni yani. Orhan - Burhan kardeşlere ne desem bilemiyorum. Yahu bu, dünyadan insanlık kalkmış, kalkmış. Beni fiştekliyorsun, birlikte gider geliriz diyorsun, sonra ortalıktan kayboluyorsun. Ben size ne diyeyim şimdi, ha, ne diyeyim?

Yol gidiyor, ben gidiyorum.

Yol gidiyor, ben gidiyorum.

Arada bir ilahi okuyorum, hurma atıştırıyorum, su içiyorum, bir benzin istasyonu raslasa da yatsam diyorum. Aksiliğe bak. Benzin istasyonlarının köküne kıran girmiş, buralarda yok işte.

Sabah yaklaşıyor.

Yol kenarına çekip azıcık kestirmek fikri beynimi kemiriyor. Çeksem mi, çekmesem mi? Polisten de korkuyorum açıkçası. Bakarsın beni yoldan alıkoyar, arabayı bağlar. Ne bileyim, buraların dilini bilmem, kanunundan anlamam. Cenab-ı Hakk'a tevekkül edip tek başıma yola düştüm. Yanlış mı yaptım acaba? Ama ne yapabilirdim ki? Onca koşturdum, bir tanıdık, bir yolcu, bir araba aradım, bulamadım. Minibüslerin arkasına boşuna yazmıyorlar "Kaderimdir çekerim".

Derken, derken, gün doğdu.

Ben gittim gün yükseldi, ben gittim gün yükseldi,

şansa bak bir benzin istasyonu rasgelmedi.
Artık çölün ortasındayım. Göz alabildiğine kum tepeleri. Ne deve, ne keçi, ne insan, ne kuş. Ne yana baksam boşluk, durgunluk. Hiçbir hayat belirtisi yok.
Yol iyice tenhalaştı. Öyle ki çeyrek saatte bir araba ya geçiyor, ya geçmiyor.

Sıcak bastı.
Sıcak fena bastı.
Gözkapaklarım iniyor, bir yerde mola vermem lazım.
Vermem lazım. Her yer karanlık.
Bir korna sesi, bir patırtı.
Ne oluyor demeye kalmadan uyanmışım.
Bir arabaya çarpmış, sonra uyanmışım.
Şunca yıllık şoförlük hayatımda ilk kez uyudum onda da kaza yaptım.

Yolda şarampol yok. Çölün kumu ile asfalt aynı hizada sanki. Araba yoldan çıkmış, kuma doğru gidip durmuş. Şoför koltuğu yerinden kopmuş, direksiyon eğrilmiş.
Ne oldu, nerdeyim ben?
Kaza olduğunu anladım, alnımdan kan sızıyor, bacağımın biri.
Bacağın biri galiba kırıldı, uzatayım dedim uzanmıyor, acıdan aklım başımdan gidecek. Neyse ki öbürü sağlam.

Arabanın ön camı yok. Motor çalışıyor, kontağı kapayıp anahtarı cebime attım. Sağa sola bakındım, kimseler yok.
Aynı sağır sessizlik.

Kapı açıktı. Canımı dişime takıp sürüne sürüne arabadan indim. Sırtımı tekere verdim, kırık bacağı uzattım, ağrı biraz hafifledi.
Yahu ben kime çarptım, ya da kim bana tosladı? İşe bak, kaldık çölün ortasında, bacak kırık, etrafta kimse yok.
Demeye kalmadı arabanın arka yanından ama uzaktan entarili bir Arap çıktı. Sürekli bağırıyor, eliyle ayağıyla çırpınıyor, bir yönü gösteriyor. O tarafa baktım bir kamyonet.
Domates yüklüymüş, devrilmiş, domatesler her yana nokta nokta yayılmış.
Korkum şu: Acaba ölü var mı?
Elimle "gel, gel" işareti yaptım, biraz yaklaştı. Bağırtısı hiç dinmiyor, bu adam niye bu kadar bağırıyor. Ne dediğini anlamıyorum.
Yine işaretle "ölü var mı, ölü" dedim. Anladı galiba, yok anlamında "La, lâ" dedi. Onun derdi arabayla domateslerde, kendinde yara-bere yok. Ferahladım. Çok şükür Ya Rabbi, ucuz atlattık. Yoldan bir iki araba geçti; bağırdık, çağırdık ilgilenmediler.
Arap yoruldu galiba, yaklaşmaya korkuyor. Arabada birileri daha vardır, çıkar bana saldırırlar diye mi korkuyor? Epeyce ileride çöküp oturdu.

Bir zaman bekledik.
O bana bakıyor, ben ona.
Ne yapacağız.

Başka bir araba geldi, durdu, iki kişi indiler, Arapla bir şeyler konuştular, bana doğru geldiler. Arapça konuşuyorlar anlamıyorum. Bacağımı gösterdim, kırık var işareti yaptım. Biri mendilini çıkardı, alnımdaki kanı sildi. İyi adam bunlar. Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez.
302'nin kapılarını kapadılar, kendi arabalarını yanıma getirdiler, beni tutup arka koltuğa yatırdılar, orada olup bitenleri seyreden yine bağırıp, çağırmaya başlayan herifle bir iki şey konuştular. Ne konuşlularsa herif sustu, kendi devrik kamyonetine doğru gitti. Biz yola çıktık.
Allah onlardan razı olsun.
Bir saate yakın yol gittik. Yolda onlara Türk olduğumu anlatabildim; hacca geldiğimi, Arafat'a hacı taşıdığımı falan.
Kasaba gibi bir yere vardık. Beni hastaneye götürdüler. Doğrusu hastaneleri çok iyi, insanla ilgileniyorlar. Hemen hastabakıcılar koşturdu. Beni sedyeyle aldılar, doktor gelip baktı, önce filim çekildi, sonra bacağımı alçıya alıp birkaç kişinin olduğu bir odaya yatırdılar.
Oh, rahatladım, bundan gerisi Allah kerim.

İyice kendime gelince, yani kazanın şoka benzer uyuşukluğunu atlatınca beni bir fikirdir aldı.
Yahu ne yapacağız?
Ben burda ne kadar kalacağım?
Derdimi kime yanacağım. 302 orda ne olacak? Valla çekip götürürler de kimselerin haberi olmaz.
Böyle arpacı kumrusu gibi düşünürken cam kenarında yatan hasta seslendi. İnanmayacaksınız ama Türkçe seslendi.
— Baksana arkadaş, Türk müsün sen?
Size inanmayacaksınız dedim ya, ben de inanamadım, rüyada mıyım neyim? Hani bizim filimlerde böyle şeyler olur, çok bilmişler güler buna, yok deve, daha neler, bu kadar da raslantı olur mu yollu alay ederler. Ezelde takdir edileni anlamayan, kavramayan adamlar bunlar. Dünyaları bana vermişler kadar sevindim.
— Türküm, şuralıyım, İstanbul'dan geldim, diyebildim.
Adam zorlukla bana doğru yarım döndü.
— Geçmiş olsun, takma kafana, senin bir bacağın kırık; bak benim ikisi de.
— Ya! Sana da geçmiş olsun. Yahu ne iyi, burda

bir Türk'e raslamak...
Bendeki gam kasavet aniden gitti, kuş kadar hafifledim. Adam Hataylı. Arapça biliyor. Bana ne kadar yardımcı oldu anlatamam. O orada olmasaydı, kafayı yerdim belki.
Biz başladık sohbete. Kendi maceramızı teker teker anlattık. O söyledi ben dinledim, ben söyledim o dinledi. Sabaha kadar konuşsak konuşuruz yani. Öteki hastalar Arap. Bizim konuşma pek uzayınca homurdanmaya başladılar. "Ne diyorlar" dedim. Yeter artık, susun da uyuyalım" diyorlarmış.

Doktorlar gelip gidiyor, Hataylı tercümanlık yapıyor. Bir iki gün geçti. Üçüncü gün polislerle bizim Arap çıkageldi. İfademi alacaklar. Hataylı bana tembih etmişti. Ben çarptım deme, o bana çarptı de. Şahit yok, ispat yok, yırtarsın bu işten. Gerçi biraz para lazım ama, çözeriz demişti, ifademi onun söylediği gibi verdim. Arap ter-ter tepiniyor. "Zararım çok, ben battım, paramı isterim" diyormuş. Hataylı araya girdi. Önce polislerle konuştu. Ardından polisler çıktı, bu defa domatesçi Arap'ı yanına çağırdı, onunla konuştu.
Bayağı çekiştiler.
Ne konuşuyorlar acaba?
Sonunda Arap yumuşadı, konuşma bitti. Polisler yeniden geldi. Hataylı olanları anlattı. Adam davasından vazgeçecek, ama yirmi bin riyal istiyor. Hataylı on sekize kadar indirmiş... Kabul ettim. Polisler bana da, Arap'a da bir kâğıt imza-

latıp gittiler. Arap yine Hataylı'ya yanaştı. Konuştular. Sabredemedim "Ne istiyor?" diye sordum. Parayı ne zaman verecek, diyormuş. Bir hafta içinde veririm, memleketten getirtmem lazım, yanımda o kadar para yok, dedim. Arap odadakileri şahit tuttu.

Bana kötü kötü bakıp gitti.

Neyse atlattık.

Cenab-ı Hak bu Hataylı'dan razı olsun.

Yahu ne zor işmiş bu işler. Başına gelen bilir.

Demiştim ya, burası ufak bir yer.

Bakın daha neler oldu.

Burdaki benzincide bir Türk çalışıyormuş. Hani yol üstü ya, gelenden gidenden kazadan haberleri oluyor. Demişler ki ona bir Türk daha kaza yapmış, hastanede yatıyormuş. Hamiyetli adam elinde bir poşet meyveyle çıkıp geldi. Filim devam ediyor, sıkı durun. Kapıdan girdi, odaya şöyle bir göz gezdirdi. Hataylı uyuyor, arkası dönük. Gelen adamın gözleri bana takıldı kaldı. Bir süre bakıştık. Önce ben tanıdım. Çünkü işareti gözündeydi. Bir gözünün kapağı anadan doğma yarım iniktir. Bu bizim Aşağı Sulucalı Hüsamettin. Zilli Hüsam, ilkokuldan arkadaş.

İşte şimdi siz de "Yok deve, bari akraba çıksaydınız" diye bilgiç bilgiç gülümseyin.

— Sen Hüsamettin değil misin, dedim. Aşağı Sulucalı.

Şaşırdı, gülümseyerek yaklaştı.

— He, öyle, ya sen kimsin?

— Ben de Yukarı Sulucalı Kadir.
— Hangi Kadir?
— Katırcıların Kadir.
Büyük dedem katırcılık edermiş, bir tür taşımacılık yani. Bizim ordan yüklermiş katırları on beş, yirmi hayvan, tâ Trabzon'a, Giresun'a yük taşırmış. Birden o da tanıdı, atılıp boynuma sarıldı.
— Ulan Kadir bu ne hal. Rüyamda görsem inanmazdım ya!
Yüzümü gözümü öpüyor, onca yılın vatan hasretiyle sarıldıkça sarılıyor.
— Sıkma ulan boğacaksın, yavaş, dedim, çözüldü.
Yatağın kenarına çöktü.
Hem ağlıyor, hem anlatıyor.

Bir inşaat şirketine işçi olarak girip buralara gelmiş, epeyce çalışmış, şirketin işi bitince kadro dağılmış, bizim Hüsam bu arada bir Arap kızı ile evlenmiş, bu kasabada kalmış. Çalıştığı benzinci, karısının akrabası oluyormuş. Yıllarca memlekete gidememiş, sonra bir kez gidip ailesini görmüş, beş yıl önce.

Ben de hac hikâyemi naklettim, kazayı falan...
Bunların köy bizim köyün bir mahallesi sayılır. Az aşağıda on beş, yirmi hane. Mektep bizim köyde olduğundan onlar bize gelirlerdi. Bu Hüsamettin'in bir merakı vardı. Hademe Emin Efendi'nin elinden zili kapıp çalmak. Zil çalmaya bayılırdı. O devrin zili, elde çalınan bir nevi küçük çan. Hüsam

zili kapar, mektebin etrafında dört döner, teneffüs bitti, haydi sınıflara diye ciddi ciddi bağırırdı.
Adı Zilli Hüsam'a çıkmıştı.
Şimdi bu zilli lafını ortaya atmanın âlemi yok. Zaten Hataylı uyandı, bizi orada burun buruna görünce "O, oo... Hemşeriler birbirini çoktan bulmuş" dedi.

Hüsamettin'in çok yakınlığını, yardımını gördüm, Allah razı olsun. İlk iş, gitti 302'yi getirdi. Benzincinin yanında derme-çatma bir tamirci var, oraya çekti. Hastane yemekleri pek iyi değil, kendi eliyle Türk yemekleri yapıp bizi besledi. Gitti geldi, gitti geldi, bıkmadı. Neden bıkayım diyor, seni görünce memleketin kokusunu duyuyorum diyor, gurbetlik zor iş.
Sonra para meselesini halletti.
Tabii bende para yok.
Düşündüm düşündüm, yakınlarımda da yok.
Ulan ne yapalım, ne yapalım derken aklıma İhsan abi geldi.
Bir umut.
Dara düşersen beni ara demişti.
Acaba şimdi sağ mı, hasta mı? Yine sıfırı tüketmiş durumda mı?
Neyse. Kadere kırk beş.
Hüsam'a telefon numarasını verdim. Şoför Kadir dersen tanır, dedim. Her şeyi anlat, zorda kaldı, yoksa seni aramazdı de. Bakalım. Allah Kerim. Aramış Hüsam, meseleyi anlatmış. İhsan

Abi; “Oo... Bizim Kadir Usta demek hacı oldu ha!” diye epeyce soruşturmuş. Sonra tamam demiş, merak etmeyin.
Hey yavrum müflis müteahhit.
Para üç gün sonra geldi.
Arap zaten her gün geliyordu.
Teslim ettik, ödemeyi yaptığımıza dair elinden imzalı kâğıdı aldık.

Cenab-ı Hak ne diyor: Kulum bana bir adım yaklaşırsa, ben ona iki adım yaklaşırım. Hasbünallahü ve ni'me’l-vekil. İki gözüm iki çeşme sabaha kadar dua ettim. İhsan abiye, Hataylı'ya, Hüsam'a. Yakınlarıma, aileme, arkadaşlarıma, yolda kalmışlara, gariplere, mazlumlara.

Rabbim beni çölün ortasında kimlerle buluşturdu. Masal gibi, efsane gibi. Demek ki masallar da boş değil, menkıbeler de.
İnanmayanlar inşallah ibret alır, inananların imanı kat-be-kat artar.

Ben bir hafta sonra ayaklandım. Bir çift koltuk değneği verdiler, odada, koridorlarda, bahçede dolaşıyorum. Artık gitme vakti geldi, plan üstüne plan kuruyorum, nafile. Tek umut yine Hüsam. Hüsam benzincide pusuya yattı.
Zaten gelip geçen arabalar oraya mutlaka uğruyor. Beni ve 302'yi alıp Türkiye'ye götürecek bir yiğit arıyoruz.

Yiğitliğin onda dokuzu kaçmak, biri hiç görünmemektir, ya, hemen bütün araba sahipleri, şoförler bu kaideye uyuyor.
Kimi yükümüz çok, kimi yerimiz yok, kimi de alenen "Alamam abi, bana sorup da mı geldi, nasıl geldiyse öyle dönsün" deyip sıvışıyor.
Ulan bu nasıl hacılık, bu nasıl Müslümanlık, bu nasıl Türklüktür.
Kaldık buralarda.
Bütün bunlar bir yana kendi hemşerilerimin beni almamaları çok dokundu. Hüsam birkaçına raslamış; yalvarmış, yakarmış kabul etmemişler.
Yaralı parmağa işemeyen adamlar, topunuzu kaç paraya almalı.

Böyle böyle on gün oldu, bende sabır tükendi.
Her gelişinde yalvaran gözlerle bakıyorum Hüsam'a, o zavallı ne yapsın, hemen başını öne eğiyor.

Hac bitti, gelenler gitti.
Artık tek-tük geçenler de geçmiyor. Ben odada deli dana gibi dolaşmaktan bıktım. Hatâylı teskin etmek için elinden geleni yapıyor. Faydasız. Bak, diyor, benim durumuma bak. Sen neredeyse iyileştin, ayağa kalktın, ya ben ne yapacağım, bir düşün, diyor. Haklı.
Ama ben de haklıyım. Onun eşi – dostu -akrabası durumu biliyor. Doktordan haber bekliyorlar. Durumu düzelince gelip alacaklar.

Bana üzülme, sabret, en sonunda birlikte gideriz diyor, ama, gel sen bana sor. Ne zaman, ne zaman?
Hüsam eve telefon etti, çocuklara durumumu anlattı, merak etmeyin tez vakitte gelecek dedi.
Dedi ama.
Nerde o tez vakit?
Sen misin bunu soran?
Bir sabah kadere küsmüş, yüzümü duvara dönmüş yatıyorum. Birden Hüsam'ın neşeli sesi odayı doldurdu.
— Kadir kalk, kalk hadi.
Yorganı telaşla atıp doğruldum. Kapının önünde üç kişi. Biri Hüsam yanaklarını çukurlaştıra cukurlaştıra gülümsüyor. Onun ardında çam yarması gibi bir adam. Pala bıyıklı, kır saçlı, kır bıyıklı. Hemen yarnında daha gençten biri.
Hüsam atıldı.
— Şehmuz Ağa seni götürecek, Antepli.
"Götürecek" lafını duyunca, koltuk değneklerini unutup, kendimi de unutup, adamın elini öpmeye yeltenmişim, yere kapaklanmak üzereyken Hüsam yakaladı. Ben yine de adamın eline yapıştım. Öpmeye çalışıyorum, bırakmıyor. Kalın bir sesle.
— Heyecanlanma ciğerim. Gideriz evelallah, insanlık öldü mü?
Yaşaran gözlerimle adamın merhamet dolu gözlerine baktım.
— Gideriz, değil mi?

Adam, önemsiz bir meseleden söz edermiş gibi gayet sakin:
— Yahu elbette gideriz, atla deve değil, ya! Sen hazırlan, biz benzincide bekliyoruz.
Yanındaki genci de tanıştırdı.
— Bu benim oğlum Ümit, birlikte gelmiştik.

Şehmuz Ağa eski bir tır şoförü. Ağa diyorum ama neden acaba? Galiba Hüsam öyle dediği için, yoksa adamın toprak ağalığıyla falan ilgisi yok. Yine de bu ağa lafı yakışıyor kendisine. Abi'den, Bey'den, Efendi'den çok çok iyi. Hani "Ağa adam" derler ya, işte bu Şehmuz'a tam oturan bir şey. Başından neler geçmiş, neler. Tırcılığı bırakıp, otobüsçülüğe geçeli çok olmuş. Hacca hemen her yıl geliyormuş. Benden yaşlı, lâkin yaşını göstermiyor, kapı gibi adam. Antep'e gidince oranın adı anılan kabadayılarından biri olduğunu öğrendim. Fırtınalı geçen gençliğinden sonra durulmuş, sakalı salıp cami cemaatine katılmış.

O derme çatma tamirhanede 302'yi yürür hale getirdik. Ben de aksaya aksaya yardımcı oldum.
Hem arabayı tanıyorum, hem elimden tamir işi de gelir.
Lâkin ön cam bulamadık.
Şehmuz "Boşver" dedi, "Bir naylon gereriz, ağır ağır gideriz".
Ümit'e baktım, olur anlamında başını salladı. 302'yi o kullanacak.

Şehmuz Ağa kargo almış, arabası ağzına kadar dolu. O önden, biz arkadan gideceğiz.
Hüsam'la sarılıp vedalaştık. Benim için yaptıklarını ömür boyu unutamam. Önemli değil dedi, ara sıra dua et yeter.
Arabistan'ın en iyi işi hastalardan para almıyorlar. Doktor'la, Hataylı'yla görüştük, Allah hepsinden razı olsun.
302'nin koltuklarından ikisini söküp bana bir yatak yaptık, ardıma da bir yastık. Battaniye almıştık, her bir ihtiyacımızı tamam edip yola çıktık.

Ağır gideriz demiştik ama bayağı gazlıyoruz. Eh, yolumuz uzun, hadi hayırlısı. Koltuklara uzandım, alçılı ayağımı sağlama aldım, rahatım iyi. Ümit'le laflıyoruz, o da babasından uzak olmayı fırsat bilip cıgarayı tellendiriyor.

Türkiye toprağına girince Ümit'e seslendim.
— Yahu korna çal da baban ağırlasın, bir yerde durup şükür namazı kılalım. Hem ağız tadıyla belki bir de kebap yeriz.
Ümit bir an geri dönüp baktı bana, oğlanın yüzü güneşi yiye yiye kara meşine dönmüş.
— Olur Kadir Abi, istediğin kebap olsun. Az ileride tanıdık bir yer var, babam orada mutlaka durur.
— Niye?
— Sahibinin kargosu var.

Oh be, vatan toprağına ayak basamadık daha ama havasını solumaya başladık, şükürler olsun.
Şehmuz Ağa Ümit'in dediği yerde durdu. İndik. İner inmez topal bacağıma bakmadan eğildim, toprağı öptüm. Sonra gidip abdest aldım, iki rekât şükür namazı kıldım.
Adamlar sofrayı donatmış.
Kebaplara yumulduk. Kerpiç gibi ev yoğurdu, baklava, yemekten sonra el açıp uzun bir sofra duası yaptım.
Şehmuz'a döndüm.

— Ağa, Cenab-ı Hak ne muradın varsa versin, bana büyük iyiliğin oldu. Bundan gerisi kolay, Ümit'e izin ver, biz İstanbul yolunu tutalım.
Şehmuz gök gürler gibi güldü. Bıyıklarını sıvazladı.
— Olmaz Kadir Usta. Sen artık benim misafirimsin. Misafir ev sahibinin izni olmadan şurdan şuraya adım atamaz.
Haydaaa!...
İtiraz edecek oldum, Ümit'e baktım, kaşla gözle "Sakın ha, yapma" diyor. Çaresiz boynumuzu büktük, Şehmuz Ağa'ya teslim olduk.

Antep'e varınca beni evine kondurdu. Avlusu, bahçesi olan müstakil, eski bir Antep evi. Kalabalık. Kardeşleri, gelinler, çocuklar birlikte kalıyor. Eşi misafire alışkın, ailenin diğer fertleri de öyle. Bu ev hiç misafirsiz kalmazmış, adam gerçekten ağa yani.
Hastaneye gittik. Yeniden filim çekildi. Doktor "Aferin Arap doktora, kırığa iyi müdahale etmiş, az zamanda kaynar bu, hadi geçmiş olsun" dedi. Sargıları değiştiler, çıktık.
302'yi sanayiye çektik. Hemen herkes Şehmuz'u tanıyor, çok saygılı davranıyorlar. Belli ki namı yürümüş.

Bir hafta kaldım.
Yedik, içtik, Antep'i gezdik.
Bu arada 302 elden geçti, fıstık gibi oldu.

Ayrılık vakti Şehmuz Ağa'ya çekine çekine "Tamirat kaça patladı, borcumuzu bilelim" dedim. Yine güldü.

Gülünce yer-gök sallanıyor.

— Efendi ne borcu, dedi. Borç morç yok. Müslümanlıkta âdet budur. Misafiri yedirir-içirirsin; giderken de cebine yol harçlığı koyarsın. Ben sana kıyamam. Hadi cep harçlığından vazgeçiyorum. Ama bana tek kuruş borcun yok. Bunu bil. Sakın itiraz etme bozuşuruz.

— Ama, nasıl olur? Arabanın çok masrafı vardı.

— Sanayide benden para almazlar ciğerim.

İnanamadım.

— Yok ya, hiç olur mu öyle şey?

Sırtımı sıvazladı:

— Olur, olur. Bak şimdi sana borcunu nasıl ödeyeceğini anlatayım. Ümit'le gidiyorsunuz. İstanbul'a varıncaya kadar durmaksızın bana dua edeceksin. Bende günah çok. Burdan diziversen Fizan'a kadar gider. E, bu günahlardan nasıl sıyıracağız? Senin gibi ağzı dualı adamlar sayesinde.

Anladın mı?

Ben şaşkın:

— Valla, anlamadım.

Sarıldı:

— Bak şimdi ciğerim. Bir Müslümanın bir Müslümana duası parayla alınmaz, ölçülmez. Tamam mı?

Çaresiz "Tamam" dedim.

Yüzümü, gözümü öptü.. Ümit'e döndü:

— Ağır git, Kadir Usta'yı üzme, ağır git ki trafiğe takılıp duasını unutmasın.
Ümit:
— Olur baba, merak etme.

İşte böyle.
Gözyaşları arasında Antep'ten ayrıldım.
Dünyada böyle insanlar var. Ve herhalde Cenab-ı Hak bunların yüzü suyu hürmetine bizleri aç açık bırakmıyor. Bir de şunu ilave edeyim: Her kişi hacca gidebilir lâkin ancak er kişiler hacı olur. Böyle biline.

Ümit İstanbul'da fazla kalmadı. Bir öğle yemeği ancak yedirebildim. Birkaç yedek parça aldı, evden sipariş edilen şeyler vardı, onları aldı, bana müsaade Kadir abi deyip gitti.

Başımdan geçenleri başta ailem, akrabalarım, arkadaşlarım olmak üzere herkese anlatıyorum. İbret alınacak bir maceradır yani.
Fabrikaya gittim, Orhan-Burhan kardeşlere biraz sitem ettim. Bin dereden bin su getirip, yüzlerce mazeret uydurdular. Ne yapalım, insan kısım kısım, yer damar damar. Fazla durmadım üzerinde. Arkadaşlara, fabrika yönetiminde olanlara hurma-zemzem götürmüştüm. Yediler-içtiler, ben iyileşinceye kadar servisi yapacak bir şoför buldular. İşler oldu ayna, çal çal oyna.

İşler ayna dedik ama İhsan ahinin borcu dağ gibi duruyor. Ne yapıp edip bir an önce ödemeli.
Şirkete gidip paramı aldım.
Ancak bu yetmiyor. Hanımın emanetlerini sattık, eşi-dostu dolaştık parayı denkleştirdik.

Bu arada ayağımın alçısı alındı. Artık tek bastonla yürüyebiliyorum. Doktorlar bir iki ay sonra tamamen iyileşeceğimi söyledi.

Ben atladım memlekete gittim.
Babamın, dedemin, sülalemin mezarlarını ziyaret ettim. Hemşeriler, çocukluk - gençlik arkadaşlarıyla buluştuk. Güzel bir gün geçirdim. Memlekete yıllar var ki gelmemiştim. Hemen her şey değişmiş. Yahu zaman nasıl çabuk geçiyor.
İhsan abiyi yalnız yakalarım diyordum ama olmadı. Mecburen geç saatlerde Şark Yıldızı lokantasına vardım.
Her zamanki köşede, her zamanki arkadaşlarıyla demleniyor.
İyicene yaşlanmış, hatta çökmüş.
Beni böyle sakallı falan görünce, eh aradan onca yıl geçmiş, tanıyamadı. Tanıyınca da boynuma sarıldı. Bir zaman ayrılmadı. Benim de gözlerim yaşarmıştı. Garsonlara seslendi:
— Masamıza hacı geldi, kaldırın ulan şu kadehleri.
Mani oldum, rica ettim.
—Abi ben hatır sormak için uğramıştım. Seni gün-

düz çok aradım ama bulamadım. Lütfen rahatsız olmayın.
— Hiç olur mu canım. Lafın belini kıracağız bu gece, seni bırakmam.
Kararlı bir tavırla itiraz ettim:
— Olmaz abi. Ben dönüyorum. Seni görmek istedim, helallik alacağım, bir de...
Davranıp ceket cebinden zarfı çıkardım.
— Emaneti getirmiştim.
— Ne emaneti?
Sarhoş falan değil, gerçekten hatırlamıyor.
— Abi, hani hacda kaza yapmıştım; bir telefonda gönderdiğin emanet.
Bir sigara yaktı, biraz kafasını kaşıdı, hatırladı.
— Tamam anladım, şu iş. Geçmiş olsun, nasıl oldu bacağın.
Bastonu gösterdim.
— Çok iyi abi, bir aya kalmaz bastonu da atacağım.
Masaya yabancı bir unsur olarak girmiş, âhengi bozmuştum. Bir an önce gitmeli. Baktım zarfı almıyor, masanın kenarına usulca iliştirdim.
— Abi ben fazla vaktinizi almayayım, hakkını helal et.
Zarfa şöyle bir baktı, aniden masaya bir yumruk çaktı. Bir iki kadeh devrildi, herkes bizden yana baktı. Artık ayaklanmıştı. Coştu:
— Kadir Usta, Kadir Usta. Şu zarfı al, cebine sok. Bana müflis müteahhit İhsan demişler. Biz birine yardım eli uzatmışsak karşılık beklemeyiz.

Kekeledim:
— Ama abi, ben...
Birden yakama sarıldı. İrkildim.
Adam kafayı çizdi galiba. Bas bas bağırıyor:
— Ulan hacı. Şu işret masasında söz ver bana, yemin et.
— Olur abi, yeter ki iste. Ne sözü?
Rakı şişesini eline aldı:
— Bu ne, bu?
— Rakı.
— Aferin. Hacısın ama rakıyı tanıdın. Şimdi beni iyi dinle. İyi dinle Kadir Usta.
Buraya kadarmış. Diklenmesi, efelenmesi buraya kadar. Aniden yumuşadı, kabaran bir süt köpüğü gibi iniverdi. Yeniden çöktü sandalyeye.
Başladı ağlamaya.
Sarhoş höngürtüsü değil, aczin belirtisi.
Ellerimi tuttu:
— Söz ver bana, yemin et.
— Söz abi. Yemin.
— Beş vakit namazda Allah'tan isteyeceksin, dua edeceksin.
— Neyi abi?
Rakı şişesini okşadı.
— Beni bu meretten kurtarsın.
Bunu dedi ve artık bayağı ağlamaya, yılların derin pişmanlığını, zehrini dökmeye başladı. Koca adam:
— Bir ayağım çukurda. Rakı masasında ölmek istemiyorum. Rabbim bana tövbeyi nasip etsin.

Böyle dua et. Tamam mı?
Ellerimi bırakmıyor, bıraksa gideceğim.
Artık dayanamıyorum.
— Yemin abi, söz. İnan bana.
Masadaki arkadaşları da sessizce ağlıyor. Ben de ağlamaya başladım.
Şu işe bak, bir rakı masasında gözyaşı döküp, af istiyoruz.
Epeyce bir süre öylece kaldık. Sonra sakinleşip durulduk. İhsan abi hakkını helal ederek zarfı yeniden cebime soktu, yanaklarımdan öptü. Ben de elini öpüp lokantadan çıktım. Eskiden olsa öptürmezdi, demek gerçekten yaşlanmış.

Dışarısı serin. Biraz yağmur yağmış.
Yıldızlar gökten sarkmış, elini uzatsan tutabilirsin. Ee, yayla burası, denizden çok yukarılarda. Temiz havayı ciğerlerime çekiyorum. Bir yerlerden gül kokusu geliyor.

KAR ÜSTÜNE KAN DAMLAR

Bir arkadaş anlattı; o da başkasından duymuş; güzel acıklı bir hikâye.
Oğlan yıllarca gurbette kalmış, netice köye dönecek olmuş. Nişanlısına epey bir hediye almış; elbise, başörtüsü, tarak, küpe vesaire. Ama tatmin olmamış. Öyle bir şey götüreyim ki, köy yerinde işitilmemiş bir şey olsun. Böyle derken aklına şehirlilerin âdeti gelmiş. Heyecan basmış, yüzü kıpkırmızı olmuş. Götürüp götüreceği şey bir tek gül goncası imiş. Kış günü köyde çiçek ne gezer, herkesin diline düşecek demiş. Düşsün be, onu ne kadar sevdiğimi, özlediğimi bilsinler. Tahta bavulun ipini çekmeden gülün sapını ıslak bir pamuğa sarmalayıp yerleştirmiş.
Ver elini memleket.

Üç gün tiren, bir gün katır ile, dizi geçip bele vurmuş karları yara yara gelip köye erişmiş. Delikanlı düğün-bayram edilecek sanırken, eşin-dostun yüzünde bir tatsızlık, bir keder. Bir şey olmuş, ama ne?
Demişler nişanlın hasta, oğlan beyninden vurul-

muş. Hemen evlerine varıp, hasta yatağının önüne çökmüş. O gül yüzlü kız gitmiş, yerine sen say bir canlı cenaze gelmiş.

Oğlan daha anasının babasının elini öperek doyasıya sarılmadan, şöyle bir sırtını yastığa dayayıp onca gurbetin kahrını bir "oh" çekerek defedemeden demiş ben gideceğim, derhal atı kızağı hazır edin.

Yahu dur, hele bir nefes al, ayağının buzu çözülsün, ye - iç kendine gel, hasret giderelim, sonra gidersin, demişlerse de dinletememişler.

Oğlan, yavuklum bu haldeyken bana durmak haramdır, onu derhal şehre, doktora götüreceğim diye ayak diremiş. Kız, benim vadem tamam oldu, seni dünya gözüyle bir kere daha gördüm ya bu bana yeter, ananın-babanın başı için yapma diye yalvarmışsa da onu dahi dinlememiş.

At koşulmuş, yatak serilmiş, kızak hazır edilmiş.

Köylünün iki gözü iki çeşme.

Bu kışta-kıyamette onca yolu aşıp şehre gitmek akıl kârı değil, lâkin oğlanda zaten akıl kalmamış. Azıklarını verip bunları yola uğurlamışlar.

Köyden çıkıp Karayazı'nın karla kaplı düzlüğüne varınca oğlan koynundan gül goncasını çıkarmış. Gonca biraz solmuş ama gül ne de olsa güldür. Görünce kızın solgun yanakları son bir defa kızarmış. Demek bana gül getirdin ha. Oğlan, güle gül yakışır, kokla da kokusu şifa olsun demiş. Kız

goncanın sapından tutunca dikenlerden biri parmağına batıvermiş.
Ak parmağın üzerinde bir damla kan belirmiş. Kız belli etmeden parmağını biraz emerek kanı gidermiş. Gülü bağrına basıp kendini cennet bahçelerine salmış.

Gün devrilip gece olmuş.
Kız derin bir uykuya dalmış.
Oğlan, iyi demiş, uyusun, sabaha şehre varmış olacağız. Böyle deyip kır atı kamçılamış.
Kır at ağzından köpükler saça saça son bir gayretle karlı yola atılmış. Bu sarsıntıda kızın bir kolu, üzerindeki battaniyeden sıyrılıp kızağın bir yanından aşağı sarkıvermiş.
Diken batan parmak yeniden kanamaya başlamış.

Oğlan gider, at gider.
Kızak gider, yol gider.
Kızın akça parmağından kar üstüne kan damlar.
Kan kızağı takip eden bir iz sürücüsü gibi yola bıraktığı kızıl damlalar ile akmış da akmış.
Oğlanın ne haberi.

Azrail kan izlerini takip ede ede tan ağarırken kızağı yakalamış.
Güneşin ilk ışıkları her yanı beyaza kesip karlar üzerinde bin bir parıltıyla şavkımaya başladığında kız canını teslim etmiş.

Oğlan uzaktan görünen şehri fark edince bir an dönüp kıza müjdeyi vermek istemiş, lâkin bakmış uyuyor, uyandırmaya kıyamamış.
Sadece git gide beyazlanan, nurdan bir top haline gelen bu yüze baktıkça bakmış.
Bakmaya doyamıyormuş.

Hastane önünde kızı sedyeye almışlar, atla kızağı bir kenara çekmişler. Oğlan doktorlara, nişanlımı kurtarın ayağınızı öpeyim diye yalvarıyormuş.

Doktorlar kızı kaldırdıkları odaya girmiş, kapı kapanmış.
Gün görmüş yaşlı bir hastabakıcı yorgunluktan ölecek hale gelen oğlanı alıp koridorda bir sandalyeye oturtmuş, eline bir bardak sıcak çay vermiş. Bir çay da kendisi alıp oğlanın karşısına geçmiş, demiş bak evladım. Az sonra şu kapı açılacak, doktorlar sana bir haber getirecek. Bu haber ak da olsa kara da olsa Hak'tan gelmiş bir haberdir bilmiş ol. Lütfun da hoş, kahrın da hoş, diyenlerden ol.
Cenab-ı Hak insanı acıyla da imtihan eder, tatlıyla da, unutma.
Oğlan güngörmüş hastabakıcının yüzüne dikmiş gözlerini, demiş:
— İyi dersin dayı, güzel dersin, doğru dersin. Ama bizler genciz. Bir gülün ömrü kadar ömrümüz olsun isteriz. Çok şey mi isteriz?

Yaşlı adamın, yaşlı gözleri yaşla dolmuş. Titreyen sesiyle:
— Haklısın evlat, ne diyeyim, söz tükendi, dil bağlandı, iş bitti, demiş.
İkisi birden gözlerini kapıya dikip beklemişler.

Ordumuzun kumandanı Hasan İzzet Paşa'ydı Karargâhını Erzurum'un Hasankale'sine kurmuş tu.
Biz de gidip bu orduya katılacaktık. Bu Erzurum'da geçen son günümüzdü.
Behram Çavuş'la bir aşçıya girip kuru fasulye ve soğan yedik. Bende bir çift tokalı çarık vardı. Ne olur ne olmaz diyerek altına çift kat kösele çaktırdık.
Üstümüz-başımız dökülüyor, hava serinden soğuğa çalacak, hâlâ kışlık giysi vermediler. Behram Çavuş'a bakarsak verecekleri yok.
Çünkü ordunun elinde ne kaput kalmış, ne şayak. Allah sonumuzu hayreyleye.

Akşamın alacasında Erzurum'un girintili, çıkıntılı sokaklarından geçiyoruz. Tırgıçlı pencereler ardından çocuk ağlamaları işitiliyor. Etraf tenha.

Bu sırada fersiz bir ses duydum.
Dönüp baktım, ilk anda kimseyi göremedim. Ses duvar dibinden, geliyor. “Şşişştt... Asker Ağa, Asker Ağa”. Durdum; sonra sese doğru yürüdüm.

Behram Çavuş ilerlemişti. Ardımdan "Nere gidiyorsun, geç kaldık, gel hadi" diye bağırdı. Ona "Bi dakka çavuşum, sen ilerle geliyorum ben" dedim. Beni çağıran sesin yanına vardım.
Kamburu çıkmış, sakallı, zayıf, yaşlı bir adam. Elinde bir bohça.
— Nedir dede; ne diyorsun?
Elindeki bohçayı elime tutuşturdu:
— Bu benim kızın çeyizinden kalmadır. Kızım öldü. Çeyizi sandıkta basılı kaldı. Çürüyor. Dedim ki bir işe yarasın.
— Eee?..
— Bohçada bir ihram, bir de keçe yelek var. İhramı kes bacaklarına ayaklarına dola. Keçe yelek incedir alttan giyersin. Önümüz kış, unutma. Hadi gazanız mübarek olsun!...
Böyle dedi ve gitti.
Elimde bohça, öyle şaşkın, ardından bakakaldım.

Gece ihramı çıkardım. Bunu bu yörede gelin olacak her kız dokur ve çeyizine kor. İncecik eğrilmiş saf yünden dokunur, kadınlar hep ihram giyer. Naftalin kokuyordu. Ak yünden dokunmuş, bazı yerlerine kahverengi küçük benekler serpilmişti; Bakmaya kıyamıyordum. Zavallı kız. Çeyizi sandıkta basılı kalmış.
İhramı şeritler halinde kestim. Kasıklarımdan başlayıp bacaklarıma, baldırlarıma, hatta ayaklarıma kadar kat kat doladım. Keçe yeleği giydim, üstüme tam oturdu. Allah bu ihtiyarı kızıyla birlikte

cennetine koysun.
Gidiyoruz. Ya şehit ya gazi. Öbür tarafta buluşuruz inşallah. Gözlerim yaşardı. Behram Çavuş "Ne o, kızı görmüş gibi doluktun" dedi. Ona döndüm, çok üzülmüştüm, hiçbir şey söylemedim. Boğazım düğümlendi. Baktım kendimi tutamayıp ağlayacağım, hemen yatağa uzandım, yorganı başıma çektim. Yarın gidiyoruz.

Gittik ve savaşa katıldık.
Onuncu Kolordu Köprüköy civarında Ruslara saldırdı. Allah Allah deyip verdik kurşunu, verdik kurşunu, düşmanı Azap Köyü önlerine kadar püskürttük. Bu Köprüköy Zaferi herkesi sevince boğdu. Enver Paşa telgrafla Hasan İzzet Paşa'ya altın liyakat madalyası verdiğini bildirdi.

Madalyayla birlikte kar düşmeye başladı.
Kasım ayının ilk günleri.
Erat yazlık üniforma içinde titriyor. Oraları bilenler "Ohoo.." diyor, "Bu ne ki! Hele bir karakış gelsin; siz soğuk nedir, kar nedir, tipi nedir o zaman görürsünüz"...
Behram Çavuş böyle konuşanları susturuyor. Eratın moralini bozmayın, diyor.
Bozmayalım ama güneş balçıkla sıvanmıyor ki. Perişanlık ortada. Destek gelmiyor, yiyecek sıkıntısı diz boyu. Cephane azaldı.
Ruslar Sarıkamış'a kadar dekovil hattı döşemiş.

Yiyecek, giyecek, cephane bol. Rusun keyfi yerinde.
Bizim yürüyecek yolumuz yok. Yolu bulsak arabamız yok. Hadi arabayı bulduk, ona koşacak ne at var ne eşek. Bütün bir ordunun ağırlığını doğru dürüst karnını bile doyuramayan erler taşıyor.
Enver Paşa emir üstüne emir yağdırıyor; saldırın, zafere gidiyorsunuz, durmayın. Rusları dağıtın, silahlarına, cephanelerine, yiyecek ve giyeceklerine el koyun. Bu ganimetlerle orduyu donatın. Sonra yine saldırın. Haydi arslanlarım, göreyim sizi. Falan, filan.

Paşa hazretleri sen ne diyorsun, bu ordunun ayakta duracak hali yok.
Anlamıyor musun?
Hayır, anlamadı, bizi o kış-kıyamette cepheye sürdü. Belki anladı ama mecburen sürdü.
Ne mecburiyeti ya!..
Bilmem, onu tarihçilere sormalı.

Kasımın ortalarında, Azap Deresi'nde Ruslarla bir daha kapıştık. Bizim durumumuzu anlattım, onlarınki de ortada, neticeyi tahmin etmek güç değil. Aç, bitkin, yorgun, geri çekildik.
Yükseklere doğru kar yoğunlaşıyor, rüzgâr bıçak gibi kesiyor. Çadırın dışı da bir, içi de. Dışarda da kalsan donuyorsun, içeride de yatsan donuyorsun.
Donarak ölüm olayları çoğaldı.

Buraları tanıyanlar yine; "Ohoo..." diyorlar, Bu ne ki! Hele bir karakış bastırsın, bak o zaman rüzgâr nasıl ninni söylüyor".

Hastalık kol geziyor.
Eri başta tifüs ile dizanteri.
Tifüs bitten yayılıyor. Bit derdine derman bulamıyoruz. Bulamıyoruz, çünkü sık sık yıkanmak, sabunlanmak, çamaşır değiştirmek, temiz olmak, iyi beslenmek lazım. Biz üst-baş soyunmadan yatıyor, öylece kalkıyoruz. Matarada donan suyu ısıtıp yüz yıkıyoruz. Namazını kazaya komayanlar, o suyla abdest alıp, kar üstünde kılıyor.

Mikrobu taşıyan bit birini ısırsa, o kişinin hastalığı uzun bir süre anlaşılmaz. Sonra aniden ateş yükselir. Peşinden şiddetli bir grip vakası. Aman aldanma, bu, bildiğimiz grip değil. Yine de aldananlar, üstüne kondurmayanlar, bırak ya geçer diyenler olur. Korkudandır bu diklenme. Mikrop yüksek ateşle beraber vücuda yerleşir, adamın iflahını keser. Üç dört gün sonra hastanın vücudunda koyu kırmızı lekeler belirir.
Evet, tifüs, hapı yuttu adam.
Artık bunalım dönemi başlar, hasta şuurunu kaybeder. Arada çırpınır, kendinden geçer, sayıklamaya başlar.
Son safha koma halidir. Koma ve ölüm. Donarak ölenlerden fazla tifüse kurban veriyoruz. Bitten kurtulmak mümkün değil. Ancak bünyesi çok

sağlam olanlar bunu atlatabilir. Çok sağlam, yani şöyle:
Asker külahını yere koyuyor, külahta kıpırdaşan bit ordusu külahı yürütüyor. Asker basıyor kahkahayı. Ardından o külahı yanan ateşe silkeliyor. Etrafı pis bir koku ve çıtırtı sesleri kaplıyor. Ateş bulduğumuz anda soyunur, çamaşırları alevlere silkeler, bu çıtırtıları dinlerdik. Gülmekle ağlamanın arasına sıkışırdık.

Biz böyle gülmekle ağlamanın, karla buzun, kurşunla Rus'un arasında cepheyi tutuyor; iki ileri, bir geri gidiyoruz.
Toprak donmuş, kazma işlemiyor.
Normal zamanda iki-üç saatte kazılacak siperler haftalar alıyor. Gündüz ayazında kazma sallayan neferler aç-biilaç soğuk çadırlara girince uyku tutmuyor.
Kime dokunsan düşecek gibi.
Paniğe kapılıp kaçanlar oluyor, yakalanan kaçaklar hemen oracıkta kurşuna diziliyor.
Bu sırada Enver Paşa cepheye geldi. Aralık ayı olmalı. Kendisine ancak bir tas sıcak çorba ikram edilebildi. Hasan İzzet Paşa Enver'e bu savaşın çıkmaz sokak olduğunu izah etmeye girişti. Enver'in gözü kara, Paşa'yı dinlemedi. Paşa bunun üzerine istifa etti.
Oysa Enver'in hocasıydı.

Enver kumandanlığı kendi üzerine aldı. Harekât başlayınca bizim Dokuzuncu Kolordu Karakilise'den çıktı. Çıtak - Pitkir yoluyla Bardız'a doğru gittik.

Aralığın yirmi ikisi.
Bugünkü gibi aklımda. Kolordu Komutanımız İhsan Paşa.
Yemeğin en iyisi kuru peksimet. O da eline geçerse. Aksi halde bir avuç arpa ata veriliyor, bir avuç erata. Ateş bulursak arpayı matarada haşlayıp yiyoruz. Bu yüzden ağzımız, dudaklarımız hep yara oldu.

Yürüyüşler on beş, on yedi saat falan sürüyor. Dayanmak çok zor. Yolda dökülenlere kimse bakmıyor; öyle ki pek çoğu karın üzerine düşmüş, donmuş yatıyor. Şöyle bir bakıyor sonra geçip gidiyoruz. Çokları manzarayı görmemek için başını çeviriyor. Onları gömemedik. Kefenleyip, cenaze namazlarını kılamadık. Dağ başında kurda kuşa bıraktık. Kar onların hem kefeni hem mezarı oldu. Kurt kuş dememe bakmayın. Bu tipide, bu rüzgârda ne kuş barınır ne kurt. Her canlı bir dulda yer bulup oraya sığınır.
Dur durak tanımayan bu yürüyüşler canımızı burnumuza getiriyor. Yürümek yerine bir Rus birliğiyle karşılaşmaya dünden razıyız. Hiç olmazsa kendimizi kardan bir sipere atar orada ölmeden önce biraz nefesleniriz.

Ama nerede Ruslar?
Tipi onları da yutmuş.

Tipi birliklerimiz arasındaki irtibatı koparıyor.

Hele gece. Bazı zamanlar oldu birbirimizi kurşunladık. Neden sonra anlaşıldı bu. Meselâ Narman Boğazı'ndan Oltu'ya doğru giderken.
Oltu'yu ve Bardız'ı aldık.
Biraz nefeslendik.
Yarbay Hıfzı Hakkı muhteris bir adamdı. O da Enver gibi padişah damadı. Bir buçuk ayda paşalığa yükseldi, Enver sayesinde.
Tutturdu Beyköy'e gideceğiz diye. Üç günlük yolu bir günde aşmak istiyor. Üstelik burası Allahuekber Dağları'nın en sarp yeri. Buralara Ağustos'ta bile kar düşer. Ayrıca yol da yok.
Yorgunu yokuşa sürmek bu demek işte. Hedefte Sarıkamış var, aramızda dağlar. Dağlar, yani karkış-açlık-ölüm. Doksanbirinci Alay Penek - Kosor arasını, altı üstü sekiz kilometrelik yolu yirmi bir saatte aşabildi.
Bırakın askeri, top çeken hayvanlar yorgunluktan çöküyor.
Çöküyor evet; büyüyen, yalvaran gözlerle dizleri üzerine düşüyor. Ne haykırış, ne kırbaç onu oradan kaldıramaz. Donmak üzere olan parmakların tetik çekemez oluşu gibi.
Geride şişmiş kalmış hayvanlar, devrilmiş toplar, arabalar, erler, subaylar var. Kimse düşene aldırmıyor. Az sonra kendinin de düşebileceği korkusuyla canını dişine takmış gidiyor.

Dağ başında hayalete dönmüş bir ordu.
Yürümüyor, sürünüyor.

Hafız Hakkı'nın tümeni yüzde doksan kayıp verdi.
Bittik, resmen tükendik.
Aklımızda bir beyaz ufuk, tek tük isimler. Kızılkilise, Çerkesköy, Çilhoroz Dağı, Divnik, Karahamza, Yağbasan, Eşekmeydanı vesaire.

Belki de inişe geçmiştik, bilemiyorum.
Bir tipi daha tuttu bizi.
Yine göz gözü görmez oldu.
Behram Çavuşla güya yan yana gidiyoruz. Bir ara kaybettim onu, dehşetli bir korkuya kapıldım. Korku adamın bir canını ona çıkarıyor. Adını haykırarak ileri atıldım. Haykırışım rüzgâra kapılıp kayboldu. Yine de önümdeki karaltıyı yakaladım. Evet o, Behram Çavuş. İdamdan dönen adam gibi sarıldım. Kulağına eğildim. Ne edeceğiz çavuşum, hiçbir şey gözükmüyor, kaybolduk galiba. Genç ömrünün tamamı cephelerde geçmiş, çöl sıcağından buz soğuğuna savrulmuş, sırım gibi olmuş bu eski asker sakinleştirdi beni.
Telaş etme sığınacak bir yer buluruz elbet dedi. Ne kadar yürüdük bilemiyorum.
Sonunda bir kaya kovuğundan içeri attık kendimizi.
Ohhh... Yarabbi şükürler olsun sana.
Sırtüstü uzanıp yattık.
Nefesimiz normale dönünceye kadar hiç konuşmadik.
Neden sonra çavuş bir kibrit çaktı. Etraf az-buçuk

aydınlandı. Burası bir hayvan barınağı, oralarda kom diyorlar. Mis gibi gübre kokuyor. Ayaklandık, sağda solda çalı çırpı var, bulup yaktık, üzerine tezekleri dizdik. Mübarek ateş insanoğlunun bir sığınağı. Su gibi, toprak gibi. Gariptir ana gibi. Ateşin ısısına, ışığına sarıldık. Epey bir zaman sonra vücudumuza yapışan yorgunluk, korku, endişe ağır ağır eriyip gitti.
Artık ne açlık, ne susuzluk, ne savaş, ne barış, yaşasın hayat.

Hayata dönünce konuşmaya başladık.
Hayata dönünce hayatta ne güzel şeyler olduğunu hatırladık.
Çavuş dedi, mesela şimdi şurada birkaç patates olsaydı, küle gömüp közleseydik. Ben ilave ettim üzerine tuz ekip kabuklarıyla birlikte yeseydik.
Bu hayal âlemi fazla sürmedi.
İkimiz birden sancılandık. Kuru bağırsak sancısı.
Hemen tanıdık onu. Dizanteri geliyor.
Hay gelmez olaydı, bir bu eksikti. Her ikimiz de uçkurları tuta tuta hayvan komunun bir köşesine def-i hacet için gidiverdik.

Sabah tipi dinmiş, her yanda çın çın öten bir güneş.
Etrafa bakamıyoruz, gözlerimiz kamaşıyor.
Neredeyiz acaba?
Behram Çavuş'a göre dağdan iniyoruz. Bizden öncekiler geçip gitti, aşağılarda ne olduysa oldu.
Bu tipi kim bilir kaç kişiyi kara gömdü.

Kar izleri örtmüş. Yine de dağın yamacından aşağılara doğru döne döne giden bir keçi yolu var sanki.
Bu yolu tuttuk gidiyoruz.
Behram Çavuş benden perişan.
Perişanlık birkaç saat sonra kendini iyice belli ediyor.
Evet, biraz uyuduk; dinlendik, kendimize geldik. Ama aç karnına uyku kaç para eder. Günler var ki karnımıza bir tas sıcak çorba girmedi. Ayrıca o bölük-pörçük uykunun arasında def-i hacet için kalkıyoruz.

Behram Çavuş önümsıra gidiyor. Bir ara tüfeğinin omuzundan kaydığını gördüm, tam düşecekken tuttu. Ama yeniden omuzuna atamadı. Kayışından yakalamış sürüyor.
Vay çavuşum, vay!
Sen bu hallere düşecek adam mıydın?
Korktum. Bakarsın başı döner, yardan yuvarlanır. Sol yanımız uçurum. Yanına vardım. Tüfeği yeniden omzuna taktım. Konuşmaya mecali kalmamış. Kısık gözler, yaralı dudaklar, kaç haftalık kırçıl sakallarla yüzüme sessizce baktı. Beni burda bırak, sen devam et der gibiydi. Davranıp sırt çantasını aldım. Uçurumdan aşağı fırlattım. Çantanın ardından acıyla gülümsedi. İyi ettin, dedi. Zaten içinde ne vardı ki, mermi bile yok.
Biz bittik.
Bir kolunu omuzumdan geçirip koltuğuna girdim.

Öylece gidiyoruz.
Gidiyoruz lafın gelişi, karda sürükleniyoruz. Kim bilir ne kadar gittik. Bir dereyi geçtik, bir tepeyi aştık, düze çıktık. Düze çıkınca etrafımızı Rus askerleri sardı.
Bizi Tiflis'e götürdüler.
Güya bir hastaneye yatırdılar.
Hastane dedikleri büyük bir depo. Yere ot yataklar atmışlar, kirden rengi belli olmuyor. Bir duvarın dibinde bir sıra, öteki duvarın dibinde bir sıra. Ortaya hendek açılmış. Dizanteriden yatanlar kâh kendileri, kâh arkadaşlarının yardımıyla kalkıyor, sık sık bu hendeğe def-i hacet ediyor. Hastaların altından kanla irin birlikte akıyor. Koku, pislik, inilti. Görevliler ağızlarında bez maskeyle dolaşıyor. Burası hastaneden ziyade bir zindan. Pencere bile yok.
Her gün yirmi otuz kişi ölüyor; yerine yenileri geliyor. Gözlerimizi tavana dikip yattık.
Günde bir tas sıcak çorba. Bana iyi geldi. Çorba, ilaç ve istirahat. Ancak Behram Çavuş fazla dayanamadı. Bir gece sabaha doğru ruhunu teslim etti. Gün doğana kadar başucunda okudum. Geldiler, onu da ötekiler gibi alıp gittiler. Ben kaldım. O hastanede on gün mü, yirmi gün mü yattım, bilmiyorum. Sonunda ayakta kalanları topladılar. Galiba savaş bitmişti.
Artık ne yaralı geliyordu, ne hasta.

Bizi kara vagonlara tıktılar. Bir vagona otuz kişi.

Uzun bir yolculuk başladı. Yine günde bir defa o mahut çorbadan veriyorlar, bir tas da su. Aramızda tam iyileşmemiş hastalar var. Arada sıkışıyorlar. O zaman vagon kapısını açıyoruz. Gücü kuvveti hâlâ kalmış olan iki arkadaş hastanın kollarına yapışıyor. Hasta kıçını vagondan çıkarıyor def-i hacet yapıyor, daha sonra onu tekrar vagona çekiyorlar. Pek çok istasyonda duruyoruz. Ne oluyor, niçin durduk, bilmiyoruz.
Hastalar bu uzun yolculuğa dayanamadı, birer ikişer ölüyorlar. Bir zaman ölülerle beraber gidiyoruz. İlk mola yerinde görevlilere haber ulaşınca gelip cenazeleri alıyorlar.
Bir yerde Moskova'ya gittiğimizi öğrendik, neresiydi bilmiyorum.

Otuz kişi bindiğimiz vagondan Moskova'da on yedi kişi indi.
Bizi doğruca bir hamama götürdüler, aylar sonra yıkanacağız, aylar sonra vücudumuza sıcak su ve sabun değecek. Sıkı talimat verdiler. Üzerinizde ne varsa çıkarıp atın, bunlar yakılacak.

Soyundum.
Keçe yelek olduğu gibi duruyor. İyi mal böyledir, yıllarca giyin bir şey olmaz. Başımızda duran görevliye "Bu yelek hatıradır, bunu vermesem olmaz mı" diye meram anlatmaya çabaladım, anlamıyor. Sonunda sabrı tükendi, yeleği elimden çekip altı, öteki kirli çamaşırların üzerine attı.

Bacaklarıma doladığım ihram parçaları birbirine yapışmış, ayrılmıyor. Bir makas bulundu, kese kese çıkardık.
Hey Erzurumlu Kambur Dede; sağ isen Allah ömrünü uzun etsin, öldü isen kabrini nur etsin. Senin o mekânı cennet olan, gelinliğini giymeden kara toprağa giren kızının dokuduğu ihramla keçe yelek beni donmaktan kurtardı.

Kesilen ihram parçalarının altından bacaklarım ortaya çıktı.
Bakmaya göz dayanmaz; ben buna nasıl dayanmışım, öldürmeyen Allah öldürmüyor. Bacaklar dize kadar silme çıban.
Çıbanların ağzında ak kurtlar oynaşıyor. Etrafa pis bir koku yayıldı. Başımda duran görevli burnunu tuta tuta beni kolumdan yakaladı, anadan üryan hamama soktu.
Sıcak su ve sabun.
Sıcak su ve sabun.
Sabunun misler gibi kokusu.
Temizlik duygusu. Bir arınma. Suyun mübarek sesi.
Yıkanmaktan bıkmıyorum. Bacaklarımdaki kan ve irin akıp gitti. Vücudum yeniden nefes almaya başladı. Bu su ve sabun ziyafeti içinde sabaha kadar kalabilirim.
Sonunda çıktık, kurulandık, bir hekim yaralarıma merhem verdi, sürdüm.
Yeni ve temiz çamaşırlarımızı giydik, üstüne esir

üniforması. Üniforma dedimse abartmayın canım, tek renk tek tip haki ceket, haki pantolon. Ayaklarımıza yün çorap ve bir çift potin.
Ben bu Moskova'nın hamamında dünyaya bir kere daha geldim, sanki ölmüş iken dirildim.

Bir kışlanın koğuşunda yedik, içtik, ufak-tefek işler gördük, sanki esir olmamışız da tatile gelmişiz gibi.
Vücudumuz yeniden et tuttu, gücümüz yerine geldi, benim yaralarım iyileşti.

Eh, gen günler ömürsüz.
Bizi bir gün erkenden kaldırdılar. Giyinip kuşandık. Her birimize bir ihtiyaç torbası verildi. Havlu, çamaşır, sabun vesaire.
Ayrıca birer kalın kaput, kürklü şapka.

İstasyona indik ve yine kara vagonlara bindik. Bu defa bir vagonda on beş kişiyiz.

Gittik ha, gittik.
Sibirya'ya gidiyormuşuz. Madenlere.
Evet ben Sibirya'ya gittim, o uçsuz bucaksız memlekete. Oralarda karın buzun arasında kayboldum.

Yaşa Padişahım yaşa
Kan bulaşmış çatık kaşa
Biz Urus'a esir düştük
Sebep oldu Enver Paşa

TKD
0127463
DAR

ISBN 978-87309530
9 789759 953065

DERGAH